

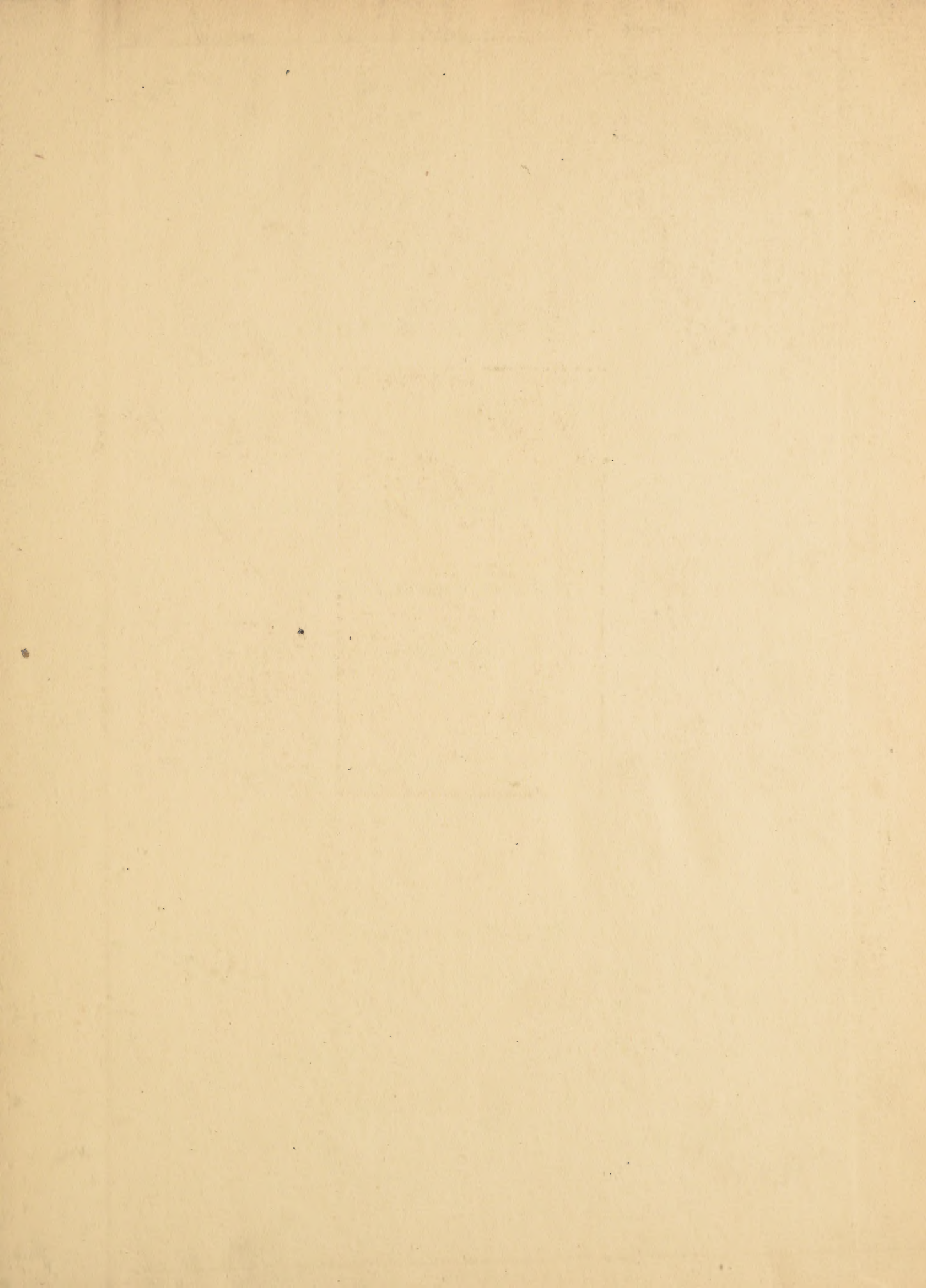

372.743
F6P1908.18

LIBRARY
USE
ONLY

William Ockam

TRACTATUS VENERABILIS INCEPTORIS GUILHELMI OCKAM

DE SACRAMENTO ALTARIS.

tr. by Thomas
Bray
"tr" Birch

Notes: - literal translation of the 1471 edition.
Type-written mss.
Univ. of Pa. Ph. II. thesis, 1908

UNIVERSITY
OF
PENNSYLVANIA
LIBRARY

B.C.
378.748
P.O.P. 1908.
v. 1

TABULA TITULORUM ET CAPITULORUM TRACTATUS DE COR-

PORE CHRISTI VENERABILIS OCKAM.

Utrum punctus sit res absoluta distincta realiter a quantitate, quaestio. I.

Utrum linea et superficies realiter distinguantur inter se et a corpore, quaestio. II.

Utrum corpus quod est quantitas sit res absoluta distincta realiter a substantia, quaestio. III.

Quod corpus Christi sub speciebus panis vere continetur, capitulum. I.

Quod corpus Christi realiter continetur sub specie panis, capitulum. II.

Quod substantia panis convertitur in corpus Christi. III.

Quod substantia panis convertitur in corpus Christi, non in divinitatem nec in animam nec in sanguinem nec in aliquod accidens substantiae. IV.

Quod substantia panis non remanet post consecrationem. V.

Quod corpus Christi non circumscribitur loco in sacramento altaris. VI.

Quod corpus Christi non videtur a nobis in sacramento altaris oculo corporali. VII.

Quod accidentia remanentia post consecrationem non sunt subiective in corpore Christi. VIII.

Quod quantitas, quae praefuit in substantia panis, manet. IX.

Quod qualitates sensibiles manent. X.

Quod omnis substantia materialis extensa componitur ex partibus substantialibus distinctis realiter . XI.

Quod res absoluta prior potest esse sine posteriori potestate divina. XII.

Quod omnipotentia Dei potest facere substantiam sine omni accidente absoluto formaliter inhaerente sibi. XIII.

Quod substantia extensa potest conservari immota localiter, quamvis omnia sua accidentia absoluta per divinam potentiam destruantur. XIV.

Quod substantia materialis per partes suas intrinsecas est praesens loco quo circumscribitur. XV.

Praemittuntur quaedam ad probandum quod quantitas remanens in sacramento altaris non est realiter distincta a qualitatibus remanentibus.

XVI.

Probantur quaedam conclusiones ad propositum. XVII.

Quod omnes qualitates in sacramento altaris non sunt unum subiectum unius quantitatis. XVIII.

Quod non quaelibet qualitas est subiectum immediatum quantitatis. XIX.

Quod quantitas manens non est subiective in una qualitate et non in alia. XX.

Probatur testimoniis doctorum catholicorum quod qualitates non sunt subiective in quantitate alia a substantia. XXI.

Quod quantitas distincta realiter a substantia non sit subiectum qualitatum in sacramento altaris, confirmatur etiam philosophorum testimonio. XXII.

Quod quantitas remanens in sacramento non est res absoluta distincta realiter a qualitatibus remanentibus in eodem sacramento. XXIII.

Quod ante consecrationem fuit una quantitas quae non erat res absoluta distincta realiter a substantia panis. XXIV.

Quod substantia potest esse quanta sine omni re absoluta distincta realiter addita sibi. XXV.

Adducuntur aliae rationes ad probandum eandem conclusionem scilicet quod substantia potest esse quanta sine quantitate distincta addita sibi. XXVI.

Quod eadem conclusio quae prius videtur sequi ex dictis adversariis. XXVII.

Quod substantia est quanta per suas partes substantiales sine omni quantitate quae sit res distincta realiter a substantia et quantitate. XXVIII.

Probatio eiusdem conclusionis quae prius, per argumenta sumpta a dictis doctorum catholicorum. XXIX.

De obiectionibus contra praedicta. XXX.

Responsio ad praedictas obiectiones per sequentia capitula. XXXI.

Ad ostendendum quod stant simul aliqua quantitas non est res distincta realiter a substantia, et quantitas est accidens. XXXII.

Quomodo quantitas est accidens declarat et quomodo cum hoc stat quod aliqua quantitas non est res distincta a substantia. XXXIII.

Solvuntur auctoritates Augustini supra, capitulo III., inductae in quarto et quinto argumento. XXXIV.

Quomodo quantitas est distinctum praedicamentum a qualitate et substantia, non obstante quod nulla quantitas sit distincta a parte rei a substantia et qualitate. XXXV.

Quod non debet praedicta opinio abici tanquam haeretica. XXXVI.

Quod praedicta opinio non contradicit experientiae. XXXVII.

Quod omnes longitudines sunt eiusdem speciei et quomodo aliquae differunt specie. XXXVIII.

De diverso modo praedicandi quantitatis. XXXIX.

Qualiter diversae quantitates possunt esse subiective in substantia cum duo corpora non possint naturaliter esse simul. XL.

De solutione quorundam argumentorum contra praedicta.

XLI.

Tractatus quam gloriosus de sacramento altaris, et in primis de puncti, lineae, superficiei, corporis, quantitatis, qualitatis, et substantiae distinctione venerabilis inceptoris Guilhelmi Ockam Anglici, sacrae theologiae magistri famosissimi veritatum scrutatoris acerrimi ordinis Fratrum Minorum incipit feliciter.

Circa conversionem panis in corpus Christi, sicut dicit glosa quaedam De Consecratione Distinctione II., "In sacramentorum": "Variae sunt opiniones. Una asserit quod illa substantia, quae fuit panis primo, postea est caro et sanguis Christi, id est, panis est in alteri et cetera, quia corpus. Secunda opinio tenet, quod substantia panis et vini ibi desinit esse, et manent accidentia tantum, scilicet sapor, color, et similia; et sub illis accidentibus incipit ibi esse corpus Christi. Tertia tenet quod remanet ibi substantia panis et vini, et in eodem loco et sub eadem specie est corpus Christi; arguitur, *id est*, ego. Quaelibet tamen opinio fatetur ibi esse corpus Christi. Secunda opinio verior est extra De Summa Trinitate capitulo, "Firmiter", una"; haec sunt verba glosae. Ex qua apparet quod substantia panis convertitur in corpus Christi, ita quod substantia panis non manet, sed tantum accidentia, quae prius erant in substantia panis, manent". Et pro ista veritate dicitur extra De Summa Trinitate, "Firmiter", sicut allegat glosa praedicta: "Una est om-

nium fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, in qua ipse idem sacerdos est et sacrificium Iesus Christus, cuius corpus et sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis et vini veraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem potestate divina".

Ad istius veritatis declarationem circa duo principaliter aliqua sunt quaerenda, ut patet circa illorum accidentium entitatem et distinctionem; secunde circa ipsorum a subiecto separationem.

Quia autem communiter conceditur ab omnibus quod color, sapor et huiusmodi qualitates sensibiles inter se realiter distinguuntur, et etiam a substantia; ideo hoc supposito quaerenda sunt aliqua circa distinctionem istarum qualitatum a quantitate, figura, rectitudine, et huiusmodi, de quibus est magnum dubium, quomodo distinguuntur. Et quia non tantum ad theologiam sed etiam ad philosophiam pertinet ista consideratio, cum philosophiae sit rerum naturas et distinctiones earum cognoscere; ideo investigandum quid senserunt philosophi, et praecipue princeps philosophorum, Aristoteles, de ista materia, et etiam quid dicant theologi; ut autem ordinatius procedam, quaeram primo de distinctione puncti, lineae, superficiei, et corporis, et postea de aliis.

Primo igitur quaero:

Utrum punctus sit res absoluta distincta realiter a quantitate? Quod sic, quia terminus uniuscuiusque distinguitur ab illo cuius est terminus, sed punctus est terminus lineae; ergo distinguitur realiter a linea, et per consequens eadem ratione a qualibet quantitate distinguitur realiter. Contra omnis res positiva est substantia vel quantitas vel qualitas vel relatio, et sic de aliis praedicamentis; sed punctus non est substantia distincta a quantitate, nec qualitas distincta a quantitate, nec relatio distincta a quantitate, et sic de aliis generibus respectivis; igitur punctus non est alia res a quantitate. Pro ista quaestione et omnibus sequentibus de ista materia praemitto unum, videlicet quicquid dicam sub quacunque forma verborum, quod potest aliquo modo deduci contra quodcumque dictum in sacra scriptura, vel sanctorum, vel contra determinationes et doctrinam ecclesiae *Romanae*, *Vel contra* sententiam doctorum ab ecclesia approbatorum, non dicam asserendo, sed praeterisse recitando in persona illorum qui etiam opinionem tractandam tenent, sive illa opinio sit vera sive falsa, sive catholica, sive haeretica vel erronea; unde *Si* dicam talis verba dico dicendum et consilia, non in persona mea, sed in persona taliter opinantium volo illa intelligi. Hoc praemisso circa quaestiones propositam sic procedam; primo ostendam quod punctus non

est aliqua res positiva et absolute distincta reslitor
a qualibet quantitate et maxime a linea;secundo ponas
aliquas rationes et auctoritates ad probandum punctum
esse aliam rem;tertio respondebo ad eas. Primo igitur
probo quod punctus non est alia res a linea,qualibet
quantitate;et primo per rationes physicas;secundo per
auctoritates philosophorum;tertio per rationes theolo-
gicas.

Iuxta primam viam arguo primo sic ostensive:si punctus
sit alia res a quantitate,vel est substantia vel
accidens,sed punctus non est substantia distincta a quan-
titate,nec accidens distinctum a quantitate;igitur
punctus non est alia res a quantitate. Maior est nota,
minorem probo;et primo primam partem,scilicet quod
punctus non est substantia distincta a quantitate,
quia omnis substantia vel est materia vel forma vel
compositum vel substantia abstracta a materia. Sed mani-
festum est quod punctus non est materia nec forma nec
compositum,nec est forma abstracta a materia,si punctus
sit indivisibilis et nullo modo quantus,sicut ponitur
ab adversariis,ergo et cetera. Secundum partem
probo sic,quod scilicet punctus non sit accidens indivisibile
distinctum a quantitate; primo sic,omne accidens absolute
positum est in aliquo subiecto sibi
adequato,ita quod illud accidens vel est totum in toto
subiecto et in qualibet parte,vel totum in toto et
pars in parte,vel est accidens indivisibile habens sub-
iectum indivisibile,sicut accidens spirituale est in

anima intellectiva, tanquam in subiecto suo primo et adaequato. Sed punctus nullo istorum trium modorum habet aut habere potest aliquod subiectum primum et adaequatum; ergo maior illius rationis per inductionem patet de omni accidente absoluto. Prima pars minoris videlicet quod punctus non habet aliquod subiectum adaequatum ita quod sit totus in toto et in qualibet parte, patet quia accipio punctum terminantem lineam A et vocetur ille B, et accipiendo alium punctum correspondentem et vocetur C, tunc quaero aut B est in A tanquam in suo subiecto adaequato, vel in subiecto ipsius, *et* sive sic sive sic sequitur, quod eadem ratione C erit in eodem subiecto adaequato.

Tunc arguo sic: quaecumque sunt in eodem subiecto adaequato, non differunt nec situ nec loco, sed B et C distinguuntur vel distant loco et situ; ergo non sunt in eodem subiecto adaequato. Si dicatur quod B non est in tota linea A nec in subiecto ipsius lineae A, sed in parte ipsius lineae, vel in parte subiecti; contra si B non sit tanquam in subiecto adaequato in tota linea, nec in toto subiecto ipsius lineae; igitur est in parte tanquam in subiecto adaequato, sit ista pars D; tunc arguo B est in D, tanquam in subiecto adaequato; igitur eadem ratione alius punctus correspondens ipsi B, ad quem ex alia parte terminatur D erit in ipso D, tanquam in subiecto adaequato, et vocetur ille punctus C. Ex quo sequitur quod B et C sunt in eodem subiecto adaequato, et per consequens non distant loco et situ,

quod est manifestissime falsum. Sic igitur non potest
 punctus aliquis esse in aliquo indivisibili quanto et
 tanquam in suo subiecto adaequato, ita quod sit totus
 in toto et totus in qualibet parte; tunc quia tunc duo
 puncta illius *divisibilibus non distarent, et quod* est fal-
 sum; tunc quia tunc punctus idem numero esset in alio et
 in alio situ quod est falsum. Si dicatur quod punctus
 est in aliqua parte divisibili, sed illi parti non cor-
 respondet alius punctus in actu, nec potest sibi cor-
 respondere, quia illa pars non potest esse per se exis-
 tens, sed tantum inexistens alteri; contra quaecumque par-
 te demonstrata Deus potest eam de potentia absoluta se-
 parare ab alia parte, et conservare eam per se exis-
 tentem; igitur istam partem, quae est primum subiectum
 et adaequatum puncti, Deus potest conservare sine alio;
 ponatur igitur in esse, tunc habebit alius punctus in ac-
 tu, qui eadem ratione erit in illo subiecto tanquam in
 suo subiecto primo; quia non est eadem ratio quod unus
 punctus terminans lineam sit in illa tota linea vel
 in illo toto subiecto illius lineae, quam alius punctus
 terminans eandem lineam; et per consequens ista duo punc-
 ta non distabunt situ, quia illa accidentia, quae sunt
 in eodem subiecto adaequato, non distant situ. Praete-
 rea punctus correspondens non est tantum in potentia
 quomodo futurum est in potentia; igitur est in rerum
 natura et per consequens habet aliud subiectum primum,
 et non potest dari nisi linea vel subiectum lineae

terminatae ad alium punctum; igitur ista duo puncta sunt
 in eodem subiecto primo, et per consequens non distant
 situ, quod est falsum. Praeterea si esset in aliquo di-
 visibili subiecto, tamquam in subiecto primo, tunc non
 distarent situ ab alia parte, nec plus distaret ab una
 parte, quam ab alia. Secundum pars minoris principalis
 probatur sic, scilicet quod punctus non est totum in to-
 to subiecto, et pars in parte, quia punctus tunc esset
 quantus, et haberetur praepositum. Tertia pars minoris il-
 lius, videlicet, quod non est in aliquo indivisibili
 tamquam in subiecto suo primo adaequato, patet, quia il-
 lud indivisibile, vel esset substantia vel accidens, non
 accidens; quia quaero in quo genere, et patet quod non
 potest dari esse in alio genere a genere substantiae.
 Similiter quaerendum esset de subiecto illius accidentis,
 sicut de subiecto puncti, nec est illud indivisibile
 substantia, quia, si sit substantia vel est materia vel
 forma vel compositum, vel substantia abstracta a materia;
 sed non est materia, quia omnis materia est divisibi-
 lis, nec est forma, quia si sit forma, vel est forma exten-
 sa, et per consequens est divisibile, vel est forma in-
 extensa, et per consequens est anima intellectiva, quia
 sola anima intellectiva est inextensa; sed manifestum
 est quod non est anima intellectiva; ergo non est for-
 ma quae est altera pars compositi, nec est compositum,
 manifestum est; nec est forma abstracta a materia, mani-
 festum est; igitur non est aliqua substantia indivisi-

bilis, quae possit esse primum subiectum et adaequatum puncti. Praeterea si in lapide sit aliqua substantia indivisibilis, quae possit esse primum subiectum et adaequatum puncti; accipio tunc istam substantiam, et quaero aut facit per se unum cum materia et forma lapidis aut non; si sic, igitur esset aliqua substantia indivisibilis in lapide quae esset materia vel forma respectu materiae lapidis; quia quodcumque aliqua sunt diversarum rationum in genere substantiae facientia per se unum, unum istorum est actus, reliquum vero potentia, et per consequens unum est materia et reliquum forma. Sed impossibile est quod illud indivisibile sit materia prima, quia materia prima est extensa. Si autem ista substantia indivisibilis non facit per se unum, cum materia et forma lapidis, immo nec est pars lapidis, et per consequens non potest esse pars lapidis nec per consequens potest esse pars alicuius substantiae. Sed omnis substantia, quae non potest esse pars alicuius substantiae, per se subsistens, et per se in genere et specie, et per consequens ista substantia esset per se subsistens et per se in genere et specie, quod est falsum; reliquitur ergo quod nulla est substantia in lapide nisi materia vel forma vel compositum; sed omne tale est divisibile et habens partes realiter distinctas; ergo nullum eorum est indivisibile. Sic igitur patet, quod nec aliquod indivisibile nec aliquod divisibile potest esse primum subiectum et adaequatum

ipsius puncti, si punctus sit quaedam res absoluta distincta realiter ab omni divisibile. Si dicatur ad rationem principalem quod maior est falsa, nam multa sunt accidentia quae non sunt tota in toto, et in qualibet parte, nec tota in totis et partes in partibus, nec sunt accidentia indivisibilia habentia subiecta indivisibilia, sed accidentia indivisibilia habentia subiecta divisibilia, et tamen non sunt in aliqua parte, sed totum in toto, sicut tempus est in toto motu totius caeli, et tamen non est in aliqua parte motus alicuius partis caeli. Similiter duplicitas est tota in toto duplo, et nec duplicitas nec aliqua pars eius est in parte dupli respectu eiusdem dimidii. Et ita videtur de multis aliis accidentibus, quod sunt in toto, et tamen nec ipsa nec pars eorum sunt in aliqua parte totius. Sed ista responsio non sufficit; primo, quia accipit falsum quod sunt aliqua accidentia indivisibilia existentia primo in aliquo divisibili, et tamen in nulla eius parte; unde tempus non est aliquod accidens absolutum distinctum realiter a motu et a rebus permanentibus, existens subiective in toto motu, et in nulla parte.

Secundo non sufficit ista responsio, quia hoc dato adhuc stat argumentum, quia punctus non est tale accidens.

Primo quia nullum accidens existens in aliquo subiecto adaequato sive sit totum in toto et totum in qualibet parte sive totum in toto, et tamen in nulla parte distat loco et situ ab aliquo accidente existente

in eodem subiecto adaequato sibi, patet quia color non distat a colore eiusdem subiecti. Similiter tempus, si sit aliud accidens, non distat situ ab aliquo accidente in eodem subiecto adaequato sibi. Similiter duplicitas non distat situ ab aliquo accidente existente in eodem subiecto, tamquam sibi adaequato; et ita universaliter de omni accidente, patet quod non distat *situ ab aliquo accidente existente in eodem subiecto* sibi adaequato, sed punctus distat situ a quolibet puncto illius quanti, cuius est punctus; igitur duo puncta non possunt esse in eodem subiecto primo et adaequato, quod tamen oporteret si punctus esset accidens indivisibile habens pro subiecto adaequato aliquod divisibile.

Tertio nullum accidens distat situ a quacunque parte sui subiecti primi et adaequati, sicut albedo illius partis A non distat situ a quacunque parte ipsius A, quamvis distat situ ab alia parte componente eum A. Similiter si tempus vel duplicitas sit accidens distinctum realiter a duplo vel motu, manifestum est quod tempus non distat situ ab aliqua parte motus, nec duplicitas distat situ ab aliqua parte dupli, et ita de omni alio accidente; sed demonstrato quocunque divisibili quod debet poni subiectum primum illius puncti, manifestum est quod istud distat situ ab alia parte istius divisibilis; ergo illud divisibile non est primum subiectum et adaequatum ipsius puncti.

Confirmatur ista ratio quia, quando aliquod accidens

est in aliquo subiecto primo et adaequato, illud acci-
dens non plus distat situ ab una parte istius subiec-
ti quam ab alia, patet inductive; sed manifestum est quod
ille punctus plus distat situ ab una parte illius divi-
sibilis, quocumque demonstrato quam ab alia; igitur illud
divisibile non est primum subiectum istius puncti. Ex
quo patet quod punctus non est aliquod accidens abso-
lutum distinctum realiter ab omni divisibili, habens pro
subiecto primum et adaequato, quod scilicet est subiectum
seipso sive per se et non per partem suam, aliquod divi-
sibile. Praeterea punctus continuans duas medietates, in
quo est subiective, non potest dari quod plus in una me-
dieta quam in alia, vel igitur, in utraque et tunc i-
dem accidens numero esset in pluribus subiectis numero,
quod est impossibile; vel in neutra et per consequens in
nullo subiective. Si dicatur quod punctus sit in ali-
quo indivisibili subiecto sicut tactum est prius, hoc
non valet sicut probatum est prius. Et iterum probabo,
quia esset aliquod indivisibile in divisibili subiecto,
sicut in lapide. Dividatur ille lapis secundum illum in-
divisibile, et quaero, aut illud indivisibile *manet aut*
non manet. Si sic, quaero ubi manet, aut cum utraque par-
te, aut in una et non in altera, aut separatum ab utraque.
Primum non potest dari quia tunc aliqua substantia una
numero esset in distinctis locis, non facientibus unum
quod est impossibile naturaliter. Secundum non potest
dari quia non est maior ratio quod non sit in una par-
te quam in alia. Similiter tertium non potest dari quia

una nihil existens per se vel in aliquo alio faceret
 per se unum; quorum utrumque patet esse falsum et impos-
 sibile. Secundo principaliter arguo sic; omnis res po-
 sitiva et absoluta distincta realiter ab omni alia re
 non faciens per se unum tanquam pars cum alia re est
 per se in genere; sed punctus, si sit talis res indivi-
 sibilis, non est pars alicuius divisibilis, nec faciens
 per se unum cum quocunque alio; igitur erit per se in
 aliquo praedicamento; sed hoc est falsum, quia tunc vel
 esset substantia vel quantitas vel qualitas, vel respec-
 tus, quorum quolibet est falsum perponentes talis indi-
 visibilia. Maior illius rationis est manifesta, quia
 quando sunt aliquae res secundum se totae distinctae,
 quarum neutra est pars alterius, non est maior ratio
 quod una illarum sit per se in aliquo praedicamento
 quam alia, sicut patet inductive. Sed ad illud dicitur,
 quod punctus non est per se in genere sed tantum per re-
 ductionem, quia non est nisi terminus quantitatis. Sed
 illa responsio non valet, primo, quia tunc lines non es-
 set per se in genere quantitatis, cum non sit nisi ter-
 minus quantitatis. Si dicatur quod lines non tantum est
 terminus quantitatis sed etiam quantitas, ideo per se
 est in genere. Punctus autem non est per se quantitas;
 ideo non est per se in genere quantitatis, sed tantum per
 reductionem; hoc non valet, quia si punctus sit talis res
 indivisibilis, non tantum erit terminus quantitatis, sed
 erit una res absoluta distincta realiter secundum se

totam ab omni alia re et per consequens erit per se in aliquo praedicamento. Confirmatur quia omnis res absoluta et permanens et per se una, non tantum una per aggregationem vel ordinem, est per se in aliquo praedicamento, vel est pars alicuius existentis per se in praedicamento, patet illa inductive de omni re, nisi in hoc in proposito, patet etiam quis, si illa maior negetur, perit omnis via ad probandum aliquam rem esse per se in genere; sic enim de aliis dicam quod aliquid non est per se in genere quia est terminus alicuius substantiae, sicut tu dicis, quod punctus non est per se in genere quia est terminus alicuius existentis per se in genere; patet igitur illa quod omnis res per se una est per se in aliquo praedicamento, vel pars alicuius existentis in praedicamento, sed punctus non est pars alicuius existentis per se in praedicamento, patet inductive; igitur punctus est per se in praedicamento quod probatur est esse falsum; ex quo sequitur quod punctus non est talis res indivisibilis. Tertio arguo sic: impossibile est quod sint infinitae res in actu secundum se totae distinctae, et quarum nulla sit pars alterius nec quae faciunt aliquod unum. Sed si punctus esset talis res indivisibilis, talis essent infinite in actu, quia accipio lineam: manifestum est secundum illos quod haec sunt infinitae lineae, quia non tot quin plures, et quaelibet illarum terminatur ad aliquam punctum in actu, quia alias nulla linea terminaretur ad aliquam punctum.

tum in actu; et manifestum est quod communia se tota distinguuntur, si sint indivisibiles, nec faciunt per se unum, cum non sint partes alicuius; igitur talis infinite erunt in actu quod est impossibile et contra omnes philosophias; relinquitur igitur quod punctus non est talis res indivisibilis distincta realiter ab omni divisibili. Quarto sic: per solam divisionem continui non causatur aliqua res positiva et absoluta; dividatur igitur lignum, et auctore de punctis terminantibus, aut prius fuerunt aut non. Si sic, certum est quod non distabant; punctus ergo fuit immobilis puncto, quod falsum est, etiam secundum eos. Si non erant prius et nunc sunt; igitur generantur de novo, et per consequens per solam divisionem necessario generaretur aliqua res absoluta, quod falsum est. Quinto quia per solam unionem partium aque vel alterius, cuius partes prius separate possunt continuare, non generatur aliqua res nova absoluta, nec absoluta corrumpitur. Sed si punctus esset talis res indivisibilis, necessario quandoque tales partes continuarentur, aliqua res absoluta corrumpatur, puta ista duo puncta, quae prius terminabant duas lineas, et generaretur nova scilicet unus punctus continuans illas duas partes; item sequeretur quod infinitae res absolutae communia se tota distinctae corrumpantur et infinitae generarentur, sicut deduci potest per tertiam rationem principalem prius factam, quae omnia sunt impossibilia, et per consequens punctus non est talis res indivisibilis. Ita.

tas earum conclusiones probo per rationes theologicas,

primo sic: omnem rem absolutam distinctam secundum se totam ab alia re absoluta, cuius non est subiectum nec effectus nec e converso, potest Deus creare sine ea.

Sed si punctus sit talis res indivisibilis, linea secundum se tota distinguitur a puncto, manifestum est; quia linea non est pars puncti, nec punctus est pars lineae, nec etiam linea est subiectum puncti, sicut probatum est prius nec e converso punctus est subiectum lineae, manifestum est; nec etiam linea est causa puncti nec e converso, sicut patet discurrendo per omnia genera causarum; igitur potest Deus de potentia sua absoluta facere lineam sine omni puncto. Tunc quaero, aut illa linea est finita aut infinita; si sit finita et sine omni puncto, et per consequens frustra ponitur punctus ad terminandum lineam, et tamen non propter aliud ponitur a sic ponentibus; si autem linea illa non sit terminata nec finita, et est in rerum natura per casum; igitur est infinita, quod patet esse manifeste falsum, quia non propter hoc erit illa linea maior vel longior, quia ille punctus est reparatus vel destructus; ergo nullo modo erit illa infinita quantumvis omnia puncta destruantur. Praeterea si destruantur a Deo omnia puncta, conservata linea; quaero aut illa linea est continua, aut non. Si sic, et non per punctum quia non est per casum; igitur sine omni puncto est linea continua, et per consequens frustra ponitur ibi punctus. Si non sit continua, quaero aut aliqua pars eius sit continua et redit argumentum *praecedens* aut nulla

pars est continua; ex quo sequitur quod est aliqua
 linea quae non componitur ex continuis quod est impos-
 sibile. Similiter illa linea est continua vel discreta.
 Si continua, habetur propositum; si discreta, ergo quaelibet
 pars est divisa in infinitum quantum ad omnes eius par-
 tes, quod est impossibile. Ista autem ratio probat quod
 linea sufficienter est continua et finita per naturam
 propriam sine omni alia re addita sibi, et per conse-
 quens, cum non propter aliud debeat poni punctus, frus-
 tra ponitur punctus esse talis res indivisibilis. Si
 dicatur quod Deus de potentia sua absoluta non potest
 facere lineam sine puncto; contra quando aliqua res
 absoluta potest per naturam fieri sine multis rebus
 divisim ita quod sine quacunque illarum sigillatim, il-
 la res potest per divinam potentiam fieri sine omnibus
 illis coniunctis, ita quod nullus illorum sit causa eo,
 quod maxime est verum, quando istae res secundum se to-
 tae sunt distinctae realiter et neutra est effectus nec
 accidens alterius; sicut est de puncto et linea. Si
 punctus sit talis res indivisibilis, sed haec linea per
 naturam potest esse sine hoc puncto et sine illo et sic
 de aliis et sic de quolibet; igitur potest Deus facere
 eam sine omni puncto et ita habetur propositum. Prae-
 terea si illud, quod dependet essentialiter ab aliquo
 tamquam effectus et accidens a causa, a suo subiecto
 potest per divinam potentiam separari ab illo, multo
 fortius id quod non dependet ab alio nec tamquam to-
 tum nec tamquam accidens nec tamquam effectus ab alio

potest deus facere sine eo. Sed accidens in sacramento
 altaris ante separationem dependet a substantia tam-
 quam a causa et a suo subiecto, et tamen per divinam
 potentiam sit accidens sine subiecto, igitur multo for-
 tius linea quae non dependet a puncto, nec tamquam a
 parte sua, nec tamquam a subiecto, nec tamquam a sua
 causa, potest fieri sine eo, et ita stat primum argumen-
 tum. Confirmatur ratio illa quia secundum philosophum: *quantitas*
quantitas est per se finita vel infinita; sed si
quantitas esset finita per rem aliam, sicut linea per
punctum tamquam per rem aliam, ipsa non esset finita per
 se, sed per aliud in sacramento altaris quantitas est
 separata ab omni substantia; igitur linea est separata
 ab omni subiecto. Tunc quaero de puncto terminante il-
 lam lineam, aut est separata ab omni subiecto aut non,
 si sic; igitur punctus ille et linea nullo modo faciunt
 unum quia nec unum per se nec unum per accidens cum
 neutrum sit receptivum alterius, et per consequens li-
 nea non potest aliter terminari per punctum nisi sicut
 aqua terminatur corpori solido, puta terra vel consimi-
 li, quod non potest competere puncto. Si autem punctus
 non sit sine subiecto, et manifestum est quod non est
 subiective in substantia, cum non sit ibi nisi corpus
 Christi, in quo non potest poni punctus; ille igitur est
 subiective in linea sed hoc est impossibile sicut pro-
 batum est prius; quia si esset subiective in linea vel
 in aliqua parte lineae, tamquam in subiecto primo et a-
 daequato et non tantum per partem; sicut hic albedo
 dicitur esse in sorte, quia est in una parte sortis,

punctus a nullo parte subiecti, puta lineae vel partis lineae posset distare loco et situ, sicut argutum est prius, quod est manifeste falsum sicut probatum est prius. Propter praedicata et multa alia quae possunt adduci, dicerent ponentes nihil esse simpliciter indivisibile in rebus per creationem omnium partium realiter distinctarum, praeter substantias separatas a materia, et principaliter animas intellectivas et accidentia sua, et quod punctus non est res indivisibilis positiva et absoluta distincta realiter a linea et omni quantitate. Sed dicerent quod quaelibet res indivisibilis seipsa formaliter est finita et terminata et continua si sit continua sine omni alia re addita sibi, causaliter est terminata et finita et continua a Deo et aliis causis per se ponentibus eam in esse quaecumque sint illae causae unde haec linea sine omni alia re addita sibi; imo si quaelibet alia res destrueretur et haec linea conservaretur a Deo, vere esset finita terminata et continua, et ideo cum talis res indivisibilis propter alia non ponatur, videtur tam impossibile quam superfluum ponere punctum esse talem rem indivisibilem. Et si quaeritur: quid est punctus?--aut est res indivisibilis aut indivisibilis dicendum est quod sic dicendo, punctus est aliquid vel punctus est res vel huiusmodi. Si punctus supponat pro aliquo ita quod habeat praecipue vim nominis et non includat aequivalenter unum complexum ex nomine et verbo vel aliquod consimile quod secundum proprietatem vocis potest reddere suppo-

aitum verbo, debet concedi quod punctus est aliquid et quod punctus est res, et hoc quia debet concedi quod punctus est linea vel punctus est quantitas; quia tunc hoc nomen punctus aequivaleret isti, linea tantae vel tantae longitudinalis, sive linea non ulterius protensa vel extensa, vel alicui toti complexo ex nomine et verbo mediante conjunctione vel adverbio, vel hoc pronome quae, secundum quod placeat dare diversas definitiones exprimentes quid nominis illius nominis punctus, et idcirco sicut hoc praedicatur ~~non~~ divisibilis praedicatur de tali subiecto, et per consequens de composito ex selectivo et substantivo, ita praedicatur de puncto. Unde sicut dicunt aliqui quod hoc nomen privatio aequivaleret in significando huic toti, subiectum privatum et propter hoc, sicut concedunt istam subiectum privatum est materia, ita concedunt illam, privatio est materia, ita si hoc nomen punctus in significando aequivaleret isti toti, linee non ulterius protensa vel alicui compositi, cuius una pars sit linea, et aliae partes sint aliqua adiectiva, vel verbum coniunctum cum linea, mediante hoc pronome quae vel altero compositi, sicut haec conceditur, linea est divisibilis, ita illa conceditur de virtute significationis, punctus est linea, punctus est divisibilis. Quicquid enim verificatur de hoc nomine linea sumpto significative, verificatur de hoc nomine punctus sumpto significative, et hoc de virtute significati-

nis loquendo, hoc tamen non obstant *una* propositio,
 qua subditur, hoc nomen punctus, poterit esse per se,
 et alia, in qua ponitur hoc nomen lines, non erit per se
 et e converso; sicut quicquid praedicatur de uno conver-
 sibile sumpto significative, verificatur de reliquo
 sumpto significative, et tamen una illarum per se et non
 reliqua; unde haec est per se primo modo, omnis homo est
 animal et non illa, omne risibile est animal. Si autem
 hoc nomen punctus aequivalebit in signando alicui com-
 posito ex nomine vel verbo vel conjunctione vel adver-
 bio et hoc pronomine qui vel ex obliquo et verbo com-
 posito, quod secundum proprietatem sermonis non potest
 addere suppositum verbo loquendo grammaticae, et per
 consequens omnis oratio, in qua ponitur, non est secundum
 proprietatem sed est figurativa locutio, et potest reduci
 ad figuram quae vocatur a grammaticis *ippalloga* de
 qua dicunt, quod *ippalloga* est conversio casus vel con-
 structionis vel aliquando totius sententiae. Sic debet
 considerari, quod punctus est res indivisibilis et punctus
 non habet partes et huiusmodi. Sed illae propositiones
 et *considerationes* non sunt *concedendae secundum proprietatem*
 sermonis, tanquam propriae non excusandae per ali-
 quam figuram grammaticalem, et per consequens non est
 eis arguendum in investigatione veritatis, nisi ipsis
 acceptis secundum sensum quem habent ex intentione auc-
 torum, sed concedendae sunt sub illo sensu, quem habent
 et hoc quod per praedictam figuram excusantur; eo vi-

scilicet quod una dictio ponitur loco unius orationis
 vel compositi ex multis dictionibus et simul cum hoc
 potest convertere orationes transponendo et alias mu-
 tando aliquando unam partem orationis in *aliam, et a-*
 liquando unam dictionem in aliam et casum in casum vel
 unum accidens grammaticale in aliud vel consimili mo-
 do convertendo, ut sensus illius propositionis, punctus
 est indivisibilis, sit ille, linea ultra non protenditur,
 cuius tamen quaelibet pars est divisibilis, vel alius con-
 similis sensus *servat* quod placet praestitae proposi-
 tionem exponere. Sensus autem istius propositionis, punc-
 tus est divisibilis, sit ille, vel aliquis consimilis sen-
 sus, quacumque parte lineae data adhuc convenit acci-
 pere ulteriorem et sicut dicitur de istis propositi-
 onibus, ita dicendum est de consimilibus, et non tantum
 est hoc verum de hoc nomine punctus; verum etiam de omni-
 bus nominibus verbalibus et omnibus nominibus formatis
 ab adverbis, conjunctionibus, pronominiis, *et* *propositi-*
 onibus, et universaliter ab omnibus sine thegoreumati-
 bus, et universaliter ab omnibus, quae non sunt praesci-
 se habentia virtutem nominis; ita quod sine omni figura
 et proprietate sermonis non possunt esse extrema pro-
 positionis distincta a copula. Et secundum hoc omnes
 tales, actio est in passo, motus est in mobili, simili-
 tudo est in simili, albedo est terminus motus, omnis res
 producitur per productionem, ignis calefacit calefac-
 tione, et huiusmodi innumerabiles propositiones, quae

inveniuntur in dictis philosophorum et sanctorum, et etiam in scriptura sacra, sunt figurative per aliquam figuram grammaticalem expressae. Nec est incongruum concedere, quod philosophi et sancti sic figurative loquerentur, cum multa talia in sacra scriptura viderentur; non tamen accipiendo dicta sacrae scripturae in sensu spirituali sed etiam in sensu litterali; immo etiam frequenter vulgari et communis modus loquendi talibus figurativis locutionibus utitur; sicut per dicta grammaticorum de talibus tractantibus potest probari; unde non tantum dictio potest transferri a propria significatione ad impropriad, sed etiam aliquando dantur vocabula, quae nullum propriam significationem habent, qualem primo instituta habent. Et sicut translatio secundum grammaticos fit triplici de causa; quia aliquando causa metri sicut in poetis; aliquando causa ornatus sicut in rhetorica locutione, aliquando causa necessitatis sive brevitatis sive utilitatis sicut in philosophia et omnibus ictis collis fit translatio in theologia. Ita impositio talium nominum sive abstracta sive concreta fit triplici de causa, scilicet metri, ornatus, et utilitatis sive brevitatis; quare ex praedictis causis occasionaliter multi errores proveniunt in simplicibus, qui omnis dicta philosophorum et sanctorum secundum proprietates personarum volunt accipere cum talia sint figurative sumenda.

Secundus articulus principalis; sed contra praedicta

arguit quidam doctor primo sic: ex illa opinione sequitur
 quod generatio subita, quae non est per se terminus conti-
 nui ~~nihil~~ erit vel saltem in nihilo; quia non est ei
 aliqua alia mensura positiva, et ita est de illammati-
 onibus omnibus mutationibus subitis, quae non sunt per
 se termini motus. Et licet possunt evadere de mutati-
 onibus quae sunt termini motuum, et fiunt in instanti,
 sicut in nihilo, vel privatio continuitatis in priva-
 tione continuitatis, tamen de istis videtur absurdum,
 quia non sunt termini continuitatis alicuius continui,
 quia nihil sunt alicuius continui nec positive nec
 privative. Praeterea Primo Posteriorum, "ratio lineae
 est ex punctis", hoc est, in ratione essentiali lineae
 cadit punctus, quae ratio dicitur linea in primo modo
 dicendi per se; nulla autem privatio per se pertinet
 ad rationem essentialiter positivam. Tertio ex eodem se-
 quitur, quod si punctus tantum est privatio, quod linea
 tantum erit privatio et superficies et corpus; comper-
 enim terminatum definitur per terminans et positivum
 non includit essentialiter privationem.

Quarto contra illam opinionem videtur esse Aristoti-
 les in Praedicamentis ubi dicit, quod "partes lineae
 terminantur ad punctum tanquam ad terminationem, sed
 terminus semper est aliud ab illo quod terminatur ad
 ipsum"; igitur, punctus est talis res indivisibilis.
 Quinto philosophus Primo Physicorum, "terminus indivi-
 sibilis non infinitus est"; ex quo vult quod punctus,

quis est indivisibilis, neque est finitus neque infinitus. Sexto philosophus quarto *Physicorum*, ubi probat quod locus non est corpus, dicit quod "neque unam habens puncti et loci puncti"; igitur secundum eum punctus est aliquod distinctum a rebus divisibilis. Septimo secundum philosophum Secundo *Physicorum*, "illa tangunt se quorum ultima sunt simul"; igitur duo ultimo duarum linearum tangentium se sunt simul; sed nullae duae partes istarum linearum sunt simul, nec ipsae lineae sunt simul; igitur praeter lineas et partes earum sunt aliae quae sunt simul quae non possunt esse nisi puncta indivisibilia. Octavo VIII. et Sexto *Physicorum* dicit *quod* "continua sunt illa quorum ultima sunt unum"; ergo duo ultima duarum medietatum in linea una sunt unum, sed manifestum est quod nec illae medietates nec aliquae partes earum sunt unum; igitur praeter illa sunt aliqua quae sunt unum. Nono philosophus ibidem ponit, quod "linea est divisibilis et punctum indivisibile" et hoc per hoc probatur quod linea non componitur ex punctis, nec aliquod continuum ex indivisibilibus, quod esset vanum nisi essent talia indivisibilia praeter continua.

Decimo philosophus ibidem dicit quod "quoniam autem impartibile indivisibile, est necesse est totum tangere" et cetera; ex quo patet quod ponit aliquod tale indivisibile. Talia innumerabilia possent adduci, propter quod videtur quod de intentione philosophi sit ponere

tales res indivisibiles distinctas realiter a rebus divisibilibus. Tertius articulus principalis, respondet ad rationes; sed quia ex solutione praedictorum poterit patere via solvendi alia; ideo illa obmitto causa brevitatis et respondeo ad ista.

Ad primum dico, quod instans non est talis res absoluta distincta realiter ab omni re divisibili, quod potest probari multipliciter. Primo quia non habet aliquod subiectum primum in quo possit esse primo et adaequato tanquam accidens in suo subiecto sicut inductive patet. Secundo quia tunc Deus non posset facere tempus existere nisi necessario produceret res infinitas secundum se totas distinctas et corrumpere easdem. Tertio quia tales res productae non possent naturaliter destrui, quia nec per corruptionem sui subiecti nec per absentiam suae causae conservantis nec per inductionem sui contrarii. Quarto quis si esset talis res esset in genere per se, quod est manifeste falsum. Quinto quia omnes res eiusdem rationis potest Deus conservare simul in rerum natura, cum non repugnent inter se; ergo posset Deus facere quod omnia instantia praeterita essent nunc quae tamen sunt infinita. Sexto quia possit Deus instans facere ab omni subiecto suo, quod est impossibile.

Declarationem illarum rationum propter brevitatem obmitto; sed dico quod nec mutatio nec generatio est talis res indivisibilis. Et ideo consequenter ad prius dicta quod omnes tales locutiones sunt figurativae et tropicae, instans est indivisibile, generatio est in

instante, mutatio subita est in instanti, generatio est
 subita, forma substantialis est terminus generationis,
 mutatum esse est terminus motus et huiusmodi; quia in
 omnibus talibus orationibus pro altero extremo propo-
 sitionis ponitur unum nomen quod non habet tantum vim
 nominis in significando, sed habet vim nominis et verbi,
 vel habet vim alicuius compositi ex diversis vocabu-
 lis, quod compositum secundum proprietatem sermonis non
 potest reddere suppositum verbo, nec esse extremum pro-
 positionis distinctum ab altero extremo et a copula;
 unde quantum ad hoc simile est de talibus sicut esset
 si esset unum nomen impositum ad significandum illud
 quod significat tunc bene, puta A secundum proprietatem
 sermonis non esset bene dictum, tunc bene est. Ita nec
 esset bene dictum A est aliquid, posset tamen talis lo-
 cutio, A est aliquid recipi, tanquam locutio propria et
 figurativa, ut aequivaleret isti, iste, qui bene tunc est,
 est aliquid, vel alteri huiusmodi. Ita dico de talibus,
 generatio est subita et huiusmodi quod non sunt pro-
 priae locutiones sed figurativae, et hoc est ex eo quod
 hoc nomen instans et hoc nomen generatio et huiusmo-
 di, non sunt nomina finita habentia finitas significa-
 tiones, quasi significant praepoisse res quasdam pro
 quibus habeant supponere, ad modum quo talia nomina an-
 gelus, albedo, nigredo, calidum, frigidum habent finitas
 significationes, sed sunt quaedam derivativa a verbis
 vel aliis partibus orationis vel consimilia talibus,

quae non sunt instituta nisi causa breviter vel breviter
 vel causa brevitatis locutionis. Et ideo sicut multa
 dicta in metris et ornato modo loquendi non sunt re-
 citanda nisi excusentur et glosentur; ita multa dicta
 causa brevitatis non sunt recipienda secundum proprie-
 tatem sermonis; sed secundum intentionem auctorum di-
 centium ea qui figurative propter dictam causam loque-
 bantur, et hoc quia temporibus eorum satis fuerunt ta-
 lia nota quod non erant vera secundum proprietatem ser-
 monis, quamvis aliqui posteriores hoc ignoraverunt. Un-
 de dico quod illa propositio, generatio est in instante,
 non est recipienda sub intellectu quem sonat, quasi una
 res sit in alia; sicut per illam propositionem, aqua est
 vase, denotatur quod una res est in alia in re distinc-
 ta; unde distribuendo per omnes modos quibus aequivoce
 accipitur, ^{et} propositio in, de quibus loquitur, *Philoso-*
sophiae IV. Physicorum, patet quod secundum nullum illo-
 rum potest dici quod generatio est in instanti, sed il-
 la propositio, generatio est in instante, sub illo intel-
 lectu debet recipi, quando aliquid generatur, non genera-
 tur pars ante partem sed totum simul generatur, ut il-
 la propositio brevis, generatio est in instanti, ponatur
 causa brevitatis loco illius longae orationis, quando
 aliquid generatur, non generatur pars ante partem sed
 totum simul. Consimiliter illa propositio, motus est in
 tempore, non debet recipi sub illo intellectu quem so-
 nat secundum formam propositionis, scilicet quod una

nec est in se alia distincta realiter ab ea, sed debet
 recipi sub illo intellectu, quando aliquid movetur, ac-
 quirat unam partem ante aliam, vel acquirit unum ante
 aliud continue vel tali movetur, quando aliquid modo
 acquirit vel deperdit unum post aliud simul coexis-
 tens mobili primo acquirenti unum post aliud, vel ali-
 cui tali, ut illa oratio brevis, motus est in tempore,
 ponitur loco orationis talis longae vel alicuius con-
 similis. Et quando dicitur quod secundum praedicta ge-
 neratio nihil esset, dico quod generatio est aliquid,
 sub illo intellectu quando aliquid generatur, una forma
 tota simul et non pars ante partem acquiritur materiae.
 Et sub intellectu opposito isti, haec est falsa, generatio
 nihil est. Et si dicatur, generatio non est terminus
 per se, terminus continui, nec est aliquod continuum; i-
 gitur nihil est; quia omne, quod est in istis inferiori-
 bus, est continuum vel pars continui, dicendum quod il-
 la propositio de virtute sermonis et secundum omnem
 proprietatem sermonis, omne quod est in istis inferi-
 oribus est per se unum et continuum vel continui ter-
 minus est vera, quia altera pars est vera, scilicet *omne*
 per se unum in istis inferioribus est continuum, qui ni-
 hil est in istis inferioribus nisi continuum, nisi for-
 te cum istis inferioribus includatur anima intellecti-
 va; et ideo, si illa propositio, generatio est aliquid,
 esset vera secundum proprietatem sermonis, illa esset
 vera secundum proprietatem sermonis, generatio est con-
 tinua, sed neutra est vera secundum proprietatem sermonis,
 et ratio secundum proprietatem sermonis haec non est

vera, generatio est continua, vel terminata continui;
 non est vera secundum intellectum auctoris, sed intelli-
 gent illa, quando aliqui generatur una pars totius ac-
 quiritur radiata ante aliam, vel prius aliqui elemen-
 tationis *acquirebatur*. Et ideo non est illa, quod
 quod generatio sit aliqui positiva vel privativa
 distinctum scilicet ab omni continuo et ab omni re per-
 sonata; immo secundum proprietatem sermonis, neutra il-
 larum est vera, generatio est aliqui, generatio est nihil,
 sive generatio est negatio vel privatio, sicut nec aliqua
 illarum est vera secundum proprietatem sermonis, homi-
 nes esse aliquid, hominem esse nihil vel negatio seu
 privatio et hoc accipiendo omnes terminos significative,
 quia secundum proprietatem sermonis non plus debet fini-
 ri tale abstractus generatio, et hoc verbo generari,
 quam tale abstractus hominitas et illa argumenta sunt
 homines; et ideo per eorum conclusionem per eorum respon-
 siones ad tales questiones factas de abstractis corres-
 pondente praedicte illi argumenta sunt homines, quid
 est tale hominitas? Quia est hominitas? Aut hominitas
 est aliud aut nihil; aut est res? Respondet ad tales
 questiones, aut generatio est aliqua, aut nihil et sic
 de aliis; quia sic etiam tales questiones non sunt pro-
 priae secundum proprietatem sermonis; sed si debeant
 recipi, debent recipi secundum bonum sensum utentium.
 Ita ideo de talibus, de generatio sit aliqua et consi-
 derabilibus. Et universiter dico proportionabiliter de

abstractis quae finguntur ex diuersis, pro-
 positionibus, verbis, coniunctionibus, ut diuersimodis
 inveniuntur et de aliis abstractis, pro quibus
 supponunt sua concreta, nec pro illis pro quibus sup-
 ponunt sua concreta, quasi possent supponere pro illis
 pro quibus supponunt sua concreta, nisi incluant al-
 iquid in significans aliquam sinecathagoram.
 Quicquid conceditur de concreto datur concedi secundum
 restrictionem personae de abstracto. Et inde sicut A-
 ristoteles concedit illud, homo currit, ita concederet
 istud, humanitas currit, nisi humanitas praecise signi-
 ficet formam. Et sic dicatur quod quicquid praedicatur
 de aliquo abstracto, si vere praedicatur, praedicatur
 de illo per se primo modo, dicendum quod illa proposi-
 tio est simpliciter falsa. Et enim illa propositio sic
 accepta esset vera, omnes tales essent falsae, istae vicio-
 sae a beatis, beates distinguuntur recte a creaturis,
 multus est omnipotens, humanitas est in rerum natura,
 humanitas est utilis supposito verbi, humanitas dis-
 tinguitur ab angelo, et multas tales; *tum non sunt per se*
 primo modo, et tamen manifestum est quod sint verae et
 multae verae salunt sub illa, ita quod oppositae sunt
 restrictae; unde nec in philosophis nec antiquis sanctis
 vel illis inveniuntur, quod tales distinctiones praesunt
 inter abstractum et concretum sicut moderni faciunt;
 sed apud antiquos multis fuerunt synonymae cum suis con-
 cretis et multa abstracta non debebant haberi secundum

proprietatem sermonis, sed tantum fierent si res pro-
 prietas trium causarum diceretur prius. Et ideo non
 reprehensio antiquorum, quia utiliter et causa metri vel
 unitus sermonis vel brevitatis talia abstracta fingit.
 Et hoc erat eis satis convenienter, quia de re satis
 constat, sicut sapientibus, principibus Aristoteli.
 Et ideo Aristoteles minus de modo loquenti curaret; ex
 quo res fuit nota sicut patet primo Physicorum, quod
 philosophus sollicitudinem habebat de nominibus. Et ideo
 multi propter hoc quod recipiunt auctoritates anti-
 quorum sicut sonant ad litteras, et secundum proprieta-
 tem sermonis quod tamen intentum non habuerunt anti-
 qui, in errores varios incidunt. Consequenter ad prae-
 dicta debet dici, quod omnes tales propositiones sunt
 propriae, aditas est aliquid, abietas est relatio, a-
 quietas est respectus, haecitas est distincta a natura.
 Et sic de multis talibus quae recipiuntur a modernis,
 quae sunt recipiendae secundum proprietatem ser-
 monis, quae si ab iis aliterbilibus, quae, cum, tunc, iam, et
 ab aliis aliterbilibus, et a talibus conjunctionibus, si, et,
 vel, et, quia, et ab aliis finguntur talia abstracta, duc-
 titas, amittas, tuncitas, iamitas, silitas, attitas, otitas,
 uilitas, et propter hoc fortiter tales propositiones,
 amittas est aliquid, silitas est aliquid, velitas est
 Deus, et sic de aliis. Ad secundum dico, quod philosophus

intendit quod punctus cadit in diffinitione
 lineae, tanquam aliquid de essentia lineae, vel tanquam

importans aliquid de essentia lineae et distinctum a
 linea. Sed intendit quod in diffinitione exprimentis
 cui nominis ipsius lineae ponitur hoc nomen punctus,
 et secundum famosam diffinitionem lineae, sive illa ve-
 ra diffinitio lineae sive non, quae tamen non est vera
 diffinitio nisi secundum intentionem recte sentientium
 puncto et linea. Nec est tamen intelligendum quod punc-
 tus sit aliqua privatio distincta totaliter a linea
 sicut homines communiter imaginantur; quod impossibile
 est imaginari, scilicet quod punctus sit aliquid vel *privatum* si
 negativum secundum se totum distinctus vel non idem
 cum linea; immo secundum proprietatem sermonis sive
 significationis nec est concedendum quod est positi-
 vum, nec quod est privativum.

Et si dicatur, illa sunt contradictoria, punctus est
positivum punctus non est positivum; igitur *positivum*
 proprietatem sermonis altera est vera et altera est
 falsa; dico quod sicut secundum proprietatem illa non
 sunt contradictoria, videre hominem est aliquid, vide-
 re hominem non est aliquid; nec illa, non habet ulterio-
 rem extensionem, est aliquid, non habet ulteriorem pro-
 tensionem non est aliquid, punctus est aliquid, punctus
 non est aliquid, et hoc accipiendo terminos omnes sig-
 nificative. Et propter haec neutra illarum est conce-
 denda de virtute sermonis. Et istud cum praecedenti-
 bus dictum sit occurrit illis potius possit, sed non potest,
 quod hoc nomen punctus aequivalat in significatione uni

agregato ex multis distinctionibus, quod terminum. Arta
grammaticam non potest regere. Variarum verba, et
ita nulla oratio est propria in qua ponitur ut corres-
pondet respectu verbi grammaticae locutionis. Si autem tene-
atur alius modus ponendi de quo dictum est prius, sic
concedendum est quod punctus est quidam definitivus et
unitus est quantus, et linea est divisibilis; quia ae-
quivalet isti, quantum tantum, vel tantae protensionis
est aliquid, et quantum est divisibile et sic de aliis.

Ad tertium concedo proportionabiliter de linea et
superficie sicut de puncto; unde sicut secundum unum
modum loquendi haec est concedenda, punctus est divi-
sibilis, ita ista, linea est corpus. Secundum autem alium
modum loquendi, sicut haec non est propria, punctus est
aliquid, ita nec illa, linea est aliquid, nec illa, super-
ficies est aliquid, sed quaecumque illarum est figurati-
ve dicta et accipienda. Et quando dicitur quod ter-
minatus definitur per terminans, circumscriptum illi
propositio sicut est facta, est falsa. Quia non est
imaginandum quod sit illi aliquid terminatus, et *fractur*
illius terminatus sit alius terminans distinctus
a terminato, sive privativus sive positivus. terminans
illius terminatus, sed tantum est illi dictio continua in-
portantibus easdem res diversis modis grammaticalibus,
sicut isti duo obliqui nominis et locum inveniunt ean-
dem res eodem diversis tamen modis grammaticalibus.
Et de talibus nominibus non est inconveniens, si unum
cedit in diffinitivum appropinquans quid nominis alteri-

[illegible]

vel sit non ponit illa prima et media ponit quod
punctus est privatio esse positivum, quod sit in diffi-
nitione extremis nulli contraria igitur ponit non
esse negativum vel conceptus negativus. Et ideo de
virtute sermonis, vel est concedendum quod punctus sit
absoluta quanta et divisibilis, vel quod omnis e-
ssentia est impropria in qua ponitur hoc nomen punctus
et altero extremo distincto ab alio extremo et a co-
rrelata; et nulla talis est recipienda secundum proprietatem,
sed tanquam figurative dicta, et contra illum modum po-
nunt in nullo procedunt argumenta doctorum.

Ad scriptum quod tactum est post argumenta doctoris,
potest dici multipliciter quod philosophus tam ibi
quam in Libro Physicorum, quam etiam in aliis locis
loquens de puncto loquebatur secundum opinionem famosam
philosophi antiquissimi; quod si loquebatur de puncto
loquendi aliorum quando materiam tractabat non ex in-
tentione tractabat; unde auctoritatibus suis tangen-
tibus aliquam materiam quam non ex intentione trac-
tauit, non videtur multum esse curandum, quia tunc fre-
quenter loquebatur ut plures; et ideo ubi tales mate-
rias ex intentione tractavit, frequenter dixit oppo-
situm, sicut in libro Praedicamentorum dixit quod
"genera et species sunt substantiae secundae". In secun-
da autem Metaphysica ubi ex intentione tractat
"de generibus et speciebus universaliter universalia sunt
substantiae". Ex intentione determinat quod nullum
universale est substantia; ita est in proposito. Nus-
quam invenitur quod Aristoteles ex intentione per-

tractavit illam quaestionem an punctus sit res indivisibilis distincta realiter ab omni re divisibili; illa omnes auctoritates suas, quae videntur punctum esse talem aliam rem, sicut exponendam et glossandam, sive vel loquebatur ut plures, vel secundum opinionem famosam, vel gratia exempli, vel figurative vel diversae sunt diversimode exponendae sicut de diversis patebit inferius. Unde philosophus in Libro Praedicamentorum —

non intendit quod una res absoluta distincta realiter a partibus lineae copulet partes lineae ad invicem, et propter hoc dicatur linea continua, tunc enim linea non esset continua per seipsam nec per aliquas partes suas, sed per unam rem distinctam totaliter a linea, et eadem facilitate diceretur quod duo ligna continuantur per unum lapidem. Nec potest plus dici quod punctus, si sit talis res, sit terminus lineae quam quod lapis est terminus ligni, cum tanta vel maior sit distinctio inter lineam et punctum quam inter lapidem et lignum. Nec plus potest dici quod punctus sit actiōis substantiae existens in linea quam lapis est in ligno. Et ideo philosophus per illam propositionem, partes lineae copulantur ad unum terminum communem, intelligit illam propositionem, inter partes lineae nihil est medium et illae faciunt per se unum; ita quod duo requiruntur ad hoc quod linea sit continua, videlicet quod inter partes lineae nihil sit medium actualiter. Et propter hoc quando unum corpus est in uno situ et aliud corpus in alio situ, et inter illa corpora est aliud medium situalliter, illa duo corpora non continuan-

tur. Secundo requiritur videlicet quod faciant per se unum, et propter hoc, contiguae non sunt continua, et ita per illam propositionem, partes lineae copulantur ad punctum tamquam ad terminum communem, et per consimiles intelligit philosophus illam copulativam, inter partes lineae nihil est medium, et ipsae faciunt per se unam lineam. Et quando dicitur quod semper terminus distinguitur a terminato; dicendum est quod, si hoc nomen terminus supponat praepositive pro alia re, ita quod praepositive habeat vim nominis cathegore, in significando ut non aequivaleat alicui alteri parti orationis *nec alicui* composito ex tali parte; et similiter hoc nomen terminatum, tunc posset concedi quod terminus distinguitur realiter a terminato si aliud sit terminus et aliud terminatum. Sed sic supposita haec est falsa, punctus est terminus, et linea est terminata per punctum. Si aliter significant illa, terminans et terminatum, tunc potest negari illa propositio vel concedi secundum quod diversimode placet exponere significata vocabulorum; hoc tamen dico quod non imaginandum quod linea sit quaedam res quae sit terminus; sed ex hoc ipso quod linea est talis res et non ulterius protensa, dicitur ibi terminari. Sicut quando dicimus quod albedo est terminus dealbationis, et forma substantialis est terminus generationis; non est ibi imaginandum quod sit ibi una res quae sit dealbatio et generatio, et postea vel simul una res alia res quae *sit*

illis et forte; nulla enim apparet contradi-
 ctio; nec potest fieri contra illam in
 subjecto; nec videtur quare non illi loci ad
 scriptum. Sed per istam propositionem, forma est termi-
 nus generationis, etiam intelligi illis, quodammodo
 generatur forma de novo acquiritur materiae praex-
 istenti, et sicut dicitur de anima, ita dicendum est pro-
 portionabiliter de multis aliis possibilibus. Ad quin-
 tam et sequentem potest dici, quod philosophus loqui-
 tur secundum opinionem Thomae quia ponit per istam
 — talis anima est, non secundum opinionem propriam.
 Ad sextum dico quod hoc vocabulum simul multipliciter
 describitur. Aliquando simul aequivalet huic toti, nihil
 est aliud, ut sit sensus talis propositionis, ista sunt
 simul, id est, inter illa nihil est medium; et sic est
 ista consideranda, illa tangunt se quorum ultimum sunt si-
 mul sub illo genere, illa tangunt se inter omne nihil
 est aliud. Aliquando simul significat ista in signi-
 ficando, non distare situ, et sic nullae duae res, quae
 sunt quocumque modo se tangentes, sunt simul, nec hoc
 vult philosophus. Sed per istam propositionem, illa tan-
 gent se inter quae nihil est aliud intelligit istam
 sicut distans est, ista tangunt se inter omne nihil est
 aliud et si essent illae indivisibiles in istis tem-
 poribus, ista essent simul et per consequens essent descripti-
 biles hoc vocabulum simul cum non distarent loco neque
 situ. Et quando dicitur quod nullae duae res sunt si-
 mul; dicendum est quod simpliciter simul
 secundo modo verum est, nec hoc requiritur ad hoc quod

aliqua tangunt se, tamen accipiendo simul primo modo
 quodammodo sunt simul, quia inter eas nihil est me-
 dium. Ad octavum quando dicitur quod continua sunt illa
 quorum ultima sunt una, manifestum est quod illa pro-
 positione debet exponi, quia falsum est de virtute contradi-
 ctionis contradictionem, sicut illa includit contra-
 dictionem, plures homines sunt unus homo; nam si sunt
 plures sunt plura, et per consequens non sunt unus. I-
 tem alio quod intellectus philosophi est illa, continet
 sunt illa quae faciunt per se unum, id est, non distant,
 sive inter quae nihil est medium. Ad nonum quando di-
 citur quod punctum est indivisibile, dicendum est quod
 philosophus vel loquebatur secundum opinionem famosam,
 vel intendenda est propositio sicut dictum est prius.
 Ad confirmationem quando dicitur quod philosophus pro-
 bat quod nullum tantum compositum ex indivisibilibus:
 dicendum quod verum est, et illa cum sit negativa, non
 recipit aliquam talem affirmativam, aliquam indivisi-
 bilem.

Ad quando dicitur quod vana fuisset ista circa pro-
 bare continens non compositum ex indivisibilibus nisi
 esset aliquid tale indivisibile, dicendum quod non
 est opus probare unam conclusionem per diversa media,
 quando potest probari per unum medium sufficienter.
 Unde sufficienter medium fuit probare nullum indivisi-
 bile esse vel tamen alia non superfluerent, et hoc specia-
 liter in illo casu, nec probare quod nihil est indivi-

simile in istis inferioribus, non potest fieri nisi per
 rationes subtiles quae mathematicae et alii minus ex-
 ercitati in metaphysicis et logicis non possunt com-
 prehendere. Sed probare continuum non componi ex indivi-
 sibilibus per alia media etiam si essent talia indivi-
 sibilia, potest fieri per rationes magis apparentes ma-
 thematicis et aliis quibuscunque, sicut alias ostendatur
 et ideo non sunt rationes superfluae. Ad decimum potest
 dici sicut ad praecedentis, quia loquebatur secundum famo-
 sam opinionem. Ad argumentum principale patet quod il-
 le, punctus est terminus lineae, est falsa de virtute ser-
 monis, est tamen vera secundum sensum quod praetendit si-
 cut dictum est.

Quaestio IIII:

Utrum linea et superficies realiter distinguantur inter se et a corpore. Quod sic, quia secundum philosophum in Praedicamentis sunt distinctae species quantitatis; ergo distinguuntur realiter inter se et a corpore. Ad oppositum, sicut punctus habet se ad lineam sic se habet linea ad superficiem, et superficies ad corpus; sed punctus non est realiter distinctus a linea sicut probatum est in Praedicamentis; igitur nec linea a superficie, nec superficies a corpore, et per consequens linea et superficies non distinguuntur inter se nec a corpore. Ad illam quaestionem dico quod linea et superficies non sunt res distinctae inter se et a corpore. Quod enim linea non sit distincta a superficie potest probari per primam rationem et tertiam et quartam, et per alias rationes theologicas per quas probatur quod punctus non est res indivisibilis distincta realiter a linea; nam si linea esset talis res, non esset in aliquo subiecto primo et adaequato. Tunc essent infinitae lineae quarum nulla esset pars alterius. Similiter Deus non posset aliquid unum destruere nisi causaret plures res absolutas, et destrueret aliquas res absolutas; nec posset aliquid unum corrumpere et produceret res novas. Similiter tunc non videtur contrarietas quod esset superficies sine linea, et per consequens nec superficies non terminata, et tamen esset finitae latitudinis. Quod autem

superficies esset distincta a corpore, patet per
 primam rationem theologiceam, quia non potest sibi
 assignari aliud subiectum adaequatum et primum sicut
 evidenter apparet. Similiter potest hoc probari per
 tertiam rationem, quia sunt infinitae superficies in
 actu sed in potentia tantum finitae, ut patet ex illis
 quae superficies corporis sunt in actu, aliae autem non
 sunt nisi tantum in potentia.

Contra sic ponentes; aut partes corporis copulantur ad
 superficiem quae est in rerum natura et existens, aut
 ad superficiem quae non est in rerum natura sed potest
 esse. Si datur primum, igitur illa superficies est in
 actu, et per consequens sunt infinitae superficies in
 actu. Si datur secundum, igitur illae partes corporis
 non sunt actualiter continuae sed tantum in potentia,
 quia nullae partes actualiter continuantur per id quod
 non est in rerum natura; et tunc quaero, quomodo illa
 potentia reducatur ad actum, an quando illae partes
 continuantur, an quando non continuantur. Non primo mo-
 do quia tunc secundum illos semper superficies con-
 tinuans est in potentia non in actu; nec secundo modo,
 quia tunc non continuantur. Sed dicatur quod illa super-
 ficies non dicitur ideo esse in potentia quia non est
 in rerum natura; sed quia non est separata a corpore,
 sicut partes dicuntur in potentia non quia sint in re-
 rum natura, sed quia non sunt separatae a toto. Contra
 hoc non sufficit. Primo quia ad hoc inconveniens se-
 quitur tale, quod scilicet infinita sunt in rerum na-

Contra quodcumque aliquid est pars alterius, vel est
 eiusdem rationis cum alia parte, vel alterius rationis.
 Igitur si superficies sit pars corporis quod est per
 se unum, vel est eiusdem rationis cum alia parte cor-
 poris, quod etiam non potest dari; quia quodcumque a-
 liquae partes diversarum rationum faciunt per se unum,
 una illarum est materia vel potentia, et alia est actus
 vel forma, sed potentia et actus facientes per se unum
 nunquam distinguuntur loco et situ, sicut manifeste pa-
 tet; ergo nullo modo sunt potentia et actus, et per con-
 sequens non faciunt per se unum. Secundum etiam non
 potest dari, videlicet quod superficies et corpus faci-
 unt unum per accidens, quia tunc unum esset actus al-
 terius, et per consequens superficies esset subiective
 in corpore vel e converso, quorum utrumque est falsum
 ex argumentis factis in praecedenti quaestione. Nec po-
 test dari tertium, scilicet quod faciunt aggregatione
 unum, quia tunc non posset assignari quod superficies
 aliter esset terminus corporis quam vas est terminus
 aquae; tunc etiam nulla apparet contradictio quin Deus
 posset facere corpus in eodem loco et situ sine super-
 ficie, sicut potest facere *aquam* in eodem loco et situ
 sine vase; *et* tamen tunc corpus esset continuum infinitum
 sine omni superficie, quo concesso patet quod omnino
 frustra ponitur talis superficies. Similiter tunc *ante*

tunc substantiationem superficiem vel corpus esse sub-
 stantiale vel esset in alia substantia, tamen in sub-
 stantia et distincto, et non in rebus substantia in qua
 est prius et antiquius corpus, sicut patet ex
 argumentis factis in questionibus *precedentibus*, et per con-
 sequens esset alia substantia ibi prius materia et
 forma in quibus ponitur corpus quod est quantitas sub-
 stantiva. Ex predictis patet quod linea et superfi-
 cies non distinguuntur realiter inter se; et quia pro-
 prium est quod superficies non distinguitur a corpore,
 ergo nec linea, et per consequens nec inter se nec a
 corpore realiter distinguuntur. Ad argumentum princi-
 pale illud quod isti conceptus linea et superficies sunt
 distincti et hoc sufficit ad distinctionem specierum;
 hoc tamen non obstante illa, quae significantur, non sunt
 distincta, sic enim locus et superficies sunt species
 distinctae, et tamen non sunt distinctae realiter, sed
 sufficit quod significant diversimode idem, sicut dicit
 philosophus, 10. Metaphysicorum de ente et uno, ubi
 dicitur quod quae et una significant idem, sed modo di-
 versimode. Unde sicut talis diversitas colorum signifi-
 cantia eadem res significantur diversimode unum de
 aliis, quare tales color significanti non sunt nisi unus,
 colligitur, verum et numerus. Ita diversitas colorum sig-
 nificantia sufficit ad distinctionem specierum quan-
 tumque frequenter una res predicatur de aliis.
 Contra ista sunt alia quae ad praesens adducuntur,
 quia alias in diversis locis dixi de eis.

Tertio queritur:

Primum corpus, quod est quantitas, sit res absoluta
distincta realiter a substantia. Quod sic, quia secun-
dum philosophum Primo Posteriorum, negativa est imme-
diata in qua negatur una praedicamentum ab alia, ut
autem hoc est impossibile, nulla substantia est quantitas,
et per consequens substantia est alia res a quantitate.
Ad oppositum: substantia de se habet partes; igitur de se
et quanta, igitur hoc est per aliam rem quanta, et per
consequens non est alia res. Hicem istam praestitimus,
primo declarando hanc contradictionem per viam narrationis.
Secundo per viam probationis. Tertio ponam objectiones
contra istam opinionem et *Solvam*.

Primo enim dico quod quantitas non est alia res
absoluta distincta realiter a substantia et a quali-
tate. Sed si hoc non est verum, respondet pro alia re
et habet praefata via rationis entis, quod est in
significatione. Debet concedi quod aliquid quantitas non
est substantia vel qualitas, ita quod quantitas pro-
cedat particulatim hoc de substantia vel de qua-
litate, quia aliquando substantia est quantitas, et aliquid
qualitas est quantitas. Debet autem praefata est illa,
aliquid substantia est simpliciter individuum in par-
tes aliquid rationis, quod substantia est ens, ut et
aliquid intellectiva; omnia autem alia substantia com-
ponitur ex aliquibus partibus simplicis rationis inter se,

quavis non omnes partes sint eiusdem rationis cum to-
 to inter se, sicut etiam in homine aliquae partes sunt
 eiusdem rationis inter se, quavis non omnes partes sunt
 eiusdem rationis cum homine, tales autem sicut ex naturis
 suis sine omni re addita habent quod sunt plures, quam-
 vis non sunt plures causaliter ex se, sed per suas causas
 essentielles, puta efficientem et finem, ita ex suis natu-
 ris habent quod naturaliter et per agens creatum, quic-
 quid sit de potentia divina absoluta, non sunt in eodem
 loco et situ, et ideo ex hoc quod producuntur a quocum-
 que agente creato producuntur, sunt in distincto situ
 ita quod una pars distat ab alia situ et est extra ali-
 am, quantumcumque nulla alia res secum producantur, et cit-
 est alius locus ambiens ipsum productum, illud produc-
 tum quantumcumque nulla alia res sibi inhaereret esset
 circumscriptive in illo loco, ita quod totum esset in to-
 to loco et pars in parte, et per consequens eo loco es-
 set quantum, quia nihil aliud esset quantitas, de qua est
 suspensio quam corpus continuum per se unum, vel res con-
 tinua partes vel partem extra partem circumscriptive con-
 tens in loco, si locus sit ambiens ipsum. Et ita ipsamet
 substantia per hoc solum quod habet partem extra partem
 sine omni re adveniente sibi, est quanta; et per conse-
 quens ad hoc, quod sit quanta, non requiritur talis alia
 res. Et sicut est de substantia cuius aliqua habet ta-
 les partes, ita est de aliqua qualitate, quae sine omni
 re addita sibi ideo et est extra illa re sicut substantia

et habent partem extra rationem, sicut numeri. Et hoc acci-
dens est quodlibet ex differentibus qualitatibus ab eis
quantitate. Sic igitur aliqua quantitas est substantia,
et aliqua quantitas est qualitas, sicut aliqua substantia
est pars extra rationem, et aliqua qualitas habet par-
tem extra rationem.

Secunda probo istam contradictionem, scilicet, quod si aliqua substantia est quantitas, et ideo potest poni prius vel alius qualiter est quantitas; ita scilicet, quod non sit alia res distincta. Primo dic, omnia rem absolutam priorem alio re absoluta, et si Deus de potentia sua absolute conservare et posteriorem destruere non potest illam rem priorem localiter vel situationaliter. Si igitur haec substantia sit quanta, puta ille lapis, potest Deus de potentia sua absoluta conservare illam substantiam et destruere illam rem posteriorem quae ponitur quantitas, per extensio substantiae illius localiter vel situationaliter, vel cum quiete illius substantiae, quia non videtur periculum, ita quod alius oppositus includat contradictiones, si Deus velit illam rem absolutam priorem conservare, vel destruere non videtur ad hoc se habere. Ponitur igitur quod sine contradictione locali illa res prior conservetur et posterior destruat. Tunc quod est illa substantia est circumscriptive in loco, sed non est circumscriptive in loco. Si detur primum, igitur illa substantia est quanta, igitur haec est aliqua quantitas et haec non est alia res posterior; igitur

tur haec aliqua quantitas est sine quantitate, nisi est
 aliquid. Si non sit circumscriptive in loco, contra ac-
 cipio unam partem illius substantiae et quaero, aut est
 in *eodem* loco sive diffinitive sive circumscriptive in
 loco est alia pars aut non. Si sic, igitur est mutata lo-
 caliter, quia prius non erat in eodem loco. Si non sit
 in eodem loco, igitur est in alio et per consequens to-
 talis est in toto loco et pars in parte, et per consequens
 est circumscriptive in loco et per consequens to-
 talis est quantum sine omni alia re addita sibi; unde multo
 magis derogatur divinae potentiae, dicendo quod Deus
 non potest conservare rem priorem sine mutatione loca-
 li ipsius et destruere rem posteriorem, quod tamen sequi-
 tur ad contrariam opinionem, quam ponere quod aliqua
 quantitas est substantia. Si dicatur quod substantia illa
 non habet partes nisi per quantitates, et ideo destructa
 quantitate non habet partem et per consequens non erit
 in loco circumscriptive sed tantum diffinitive. Contra
 ista, positio non vitiat responsionem quia semper se-
 quitur illud inconveniens quod Deus de potentia sua ab-
 soluta non potest conservare rem priorem sine mutatione
 locali destruendo rem posteriorem. Praeterea responsio
 falsum accipit, scilicet quod substantia non habet partes
 nisi per quantitates si quantitas sit alia res; primo
 quia si tota substantia est prior tota quantitate et
 subiectum eius, ita pars substantiae est *prior* par-
 ti quantitatis et subiectum eius, igitur partes substan-

tiae sunt priores partibus quantitatis, si quantitas
 est res existens subjective in substantia; igitur sub-
 stantia non habet partes quantitatis, sed illas, quae sunt
 illius sibi. Praeterea si, cum dicitur, in illis, est
 triplex pars, sed pars ista substantiae est, illa quantitate,
 igitur prior est ei, et pars rationis est triplex illa
 quantitate. Si dicatur quod substantia non habet alias
 partes nisi partes quae sunt partes quantitatis, ita
 quod partes istae non sunt substantiae sed sunt quan-
 titatis; contra illa pars quantitatis est in aliquo sub-
 iecto primo; aut igitur in eodem subiecto primo in quo
 est illa pars quantitatis, put in illis. Si in illis igitur
 illud subiectum non plus est extensum per quanti-
 tatem, quam anima intellectiva, quae est tota in toto cor-
 pore et tota in qualibet parte. Si sit in alio subiecto,
 illud sunt ibi distinctae partes quantitatis, puta di-
 viditur illius in duas partes. Manifestum est, quod
 utrumque quantitatis est in aliquo subiecto, et non in
 eodem, igitur in distinctis, et non per se, sed per
 divisionem sequitur non substantia, sed partes substan-
 tiae, non sunt inter se contrariae, sunt autem divisio-
 nes et habent proportionem. Secundo arguitur sic: non est
 possibile Deo fieri res distinctas partes distinc-
 tas realiter coexistere illi et illi non informanti ita
 qual ita coexistit illi et illi non informanti quam facere is-
 tas partes res coexistere illi et illi informanti; sed
 remanet contrarium videlicet distinctis partes
 distinctas realiter coexistit illi et illi informanti.

ti ita quod tota substantia est sub tota quantitate,
et pars substantiae sub parte quantitatis; igitur pos-
sibile est Deo facere quod substantia tota sit coexis-
tens eidem quantitati non informanti et pars toti, hoc
posito, ista substantia vere est quanta, quia vere habet
partem distinctam situ a parte, et non est substantia
quanta per aliquam quantitatem aliam informantem, quia
ponitur quod nulla quantitas substantiae informet eam,
sed tantum coexistat sibi; igitur est quanta per seip-
sam; igitur ipsa substantia est quaedam quantitas, quod
est propositum. Confirmationem istius rationis pono
per dicta aliorum opinantium contraria, quia secundum
eos quicquid de respectu intrinsecus adveniente *dicitur*
de respectu extrinsecus adveniente est verum; sed Deus
potest facere extrema sine tali respectu, quia respectus
inhaerentiae quo quantitas inhaeret subiecto est re-
spectus extrinsecus adveniens secundum eos; igitur po-
test Deus facere ista extrema sine tali respectu. Con-
servet igitur Deus istam substantiam lapidis et illam
quantitatem destruendo praescise illum respectum in-
haerentiae, hoc posito, adhuc ista substantia habebit
respectum praesentialitatis ad istam quantitatem, ita
quod tota erit praesens toti et pars parti; igitur illa
substantia habet partem extra partem, et per consequens
esset quanta et tamen sine omni quantitate informante;
igitur ipsamet substantia est tunc quantitas. Ista

duae rationes probant quod substantia vere est quanta
 per suas partes substantiales sine omni alia re adve-
 niente sibi et per consequens quod ipsa est quantitas.
 Ex quo arguo ulterius quod non est aliqua alia quanti-
 tas nisi substantia vel qualitas, quia frustra fit per
 plura quod potest fieri per pauciora; sed omnia, quae
 possunt salvari per talem quantitatem distinctam a sub-
 stantia et qualitate, possunt salvari sine ea, sicut in-
 ductive patet; igitur talis quantitas distincta a sub-
 stantia et qualitate non est ponenda. Per istas etiam
 duas rationes potest probari quod qualitas est quanti-
 tas, assumpta ista maiore quod qua ratione potest Deus
 facere qualitatem sine quantitate, si sit alia res, cum
 non magis *dependeat* a quantitate quam a substantia. Si-
 militer si Deus potest facere talem quantitatem, quam
 ponunt sine substantia, eadem ratione poterit facere
 qualitatem sine quantitate, cum non plus dependet qua-
 litas a quantitate quam qualitas a substantia. Confir-
 mo rationes praedictas. Non magis repugnat substantiae
 habenti partes per seipsam sine omni alia re informan-
 te eam esse in loco divisibili, ita quod tota res sit
 in toto loco et partes in partibus loci, quam repugnet
 rei indivisibili sine omni re informante eam esse in
 toto loco et in qualibet parte; sed res indivisibilis
 sicut angelus et anima intellectiva est tota in toto loco
 et in qualibet parte; igitur non repugnat rei habenti

partes realiter distinctas, cuiusmodi est substantia materialis et etiam multae qualitates esse totam in toto loco, et partem in parte, sine omni alia re adveniente. Sed hoc posito talis res vere habebit partem extra partem, et per consequens erit quanta sine omni alia re adveniente sibi; unde multum videntur derogare divinae potentiae illi qui dicunt quod Deus de potentia sua absoluta non potest facere quod una res distet situ ab alia, nisi faciat unam aliam rem facientem illas res distare, et magis videntur negare divinam omnipotentiam quam illi qui dicunt quod substantia habens partes est sine omni alia re sibi adveniente quanta et circumscriptive in loco.

Item confirmantur praedictae rationes. Non plus repugnat substantiae compositae ex aliquibus distinctis realiter et nativis distare situ esse per seipsam sine re addita sibi in loco modo sibi convenienti, quam repugnat substantiae indivisibili non habenti partes esse in loco modo sibi convenienti sine re addita sibi. Sed angelus sine omni re addita sibi est in loco definitive; igitur non repugnat substantiae habenti partes distinctas realiter esse in loco circumscriptive sine omni re addita sibi. Sed nihil est in loco circumscriptive nisi quantum; igitur substantia potest esse quanta sine omni re distincta realiter addita sibi; igitur frus-

tra ponitur talis alia quantitas. Item confirmatur quia omnis res, quae est praesens alteri rei localiter, per seipsam vel per aliud intrinsecum est sibi praesens, nihil enim est dictum quod una res est praesens localiter quia finis suus est ibi praesens localiter. Si igitur substantia lapidis sit praesens loco, per seipsam est praesens loco, et per consequens eadem ratione partes substantiae per seipsas sunt praesentes loco, et per consequens tota substantia est per seipsam fundamentaliter circumscriptive in loco; sed omne, quod seipso est circumscriptive in loco, seipso est quantum, igitur substantia seipsa est quanta et per consequens est quantitas. Eadem ratio fieri potest de qualitate.

Item confirmantur praedictae rationes; quia quando aliqua sunt nata facere unum, quae tamen possunt non facere unum, cuiusmodi sunt partes aquae et aeris et aliorum multorum, quia aliquando eadem partes faciunt per se unum aliquando non. Si Deus potest facere ea esse in loco et situ distincta, quando non faciunt per se unum sine omni re addita eis, ista eadem potest Deus facere esse in loco et situ distincta sine omni re addita eis, quamvis faciunt per se unum, nulla enim ratio apparet quare plus unum debet negari ab omnipotentia divina quam reliquum. Sed Deus potest facere istum aerem, qui est hic, et illum aerem, qui est Romae, esse loco et situ distinctos destruendo omnia accidentia absoluta in eis, et sine omni quantitate inhaerente.

eis; igitur Deus de potentia sua absoluta potest facere
 quod isti duo aeres uniantur et faciant unum aerem, et
 tamen quod sint distincti loco et situ sine omni tali
 re adveniente eis; igitur ille aer habebit partem extra
 partem sine re tamen addita, et per consequens erit
 quantus sine tali re addita; igitur frustra ponitur ta-
 lis res addita ad hoc, quod aer sit quantus. Multis a-
 liis viis possunt praedictae rationes confirmari, quas
 pertranseo causa brevitatis. Tertio principaliter ar-
 guitur sic secundum Magistrum Sententiarum Libro IV.
 Distinctione XII.: Huiusmodi accidentia, sapor, color,
 pondus, et huiusmodi sunt sine subiecto in sacramento
 altaris; sed si quantitas esset alia res *deferens* il-
 las qualitates, illae qualitates non essent sine sub-
 iecto, sed essent in subiecto; immo nullo modo posset
 verificari commune dictum doctorum. Et perinformiter
 ut videtur determinatio ecclesiae quod accidentia re-
 manent in sacramento altaris sine subiecto, sic enim
 tantum unum accidens remaneret sine subiecto, et omnia
 alia essent in subiecto; igitur quantitas non esset
 talis res distincta et cetera. Recte itaque intuendo
 Magistrum et textum cum glosa De Consecratione, et dic-
 ta sanctorum, non invenitur auctoritas ita apperens quod
 propter sacramentum altaris oporteat ponere talem a-
 liam rem mediam inter substantiam et qualitates, sicut
 est ista contra talem rem mediam deferentem qualitates.

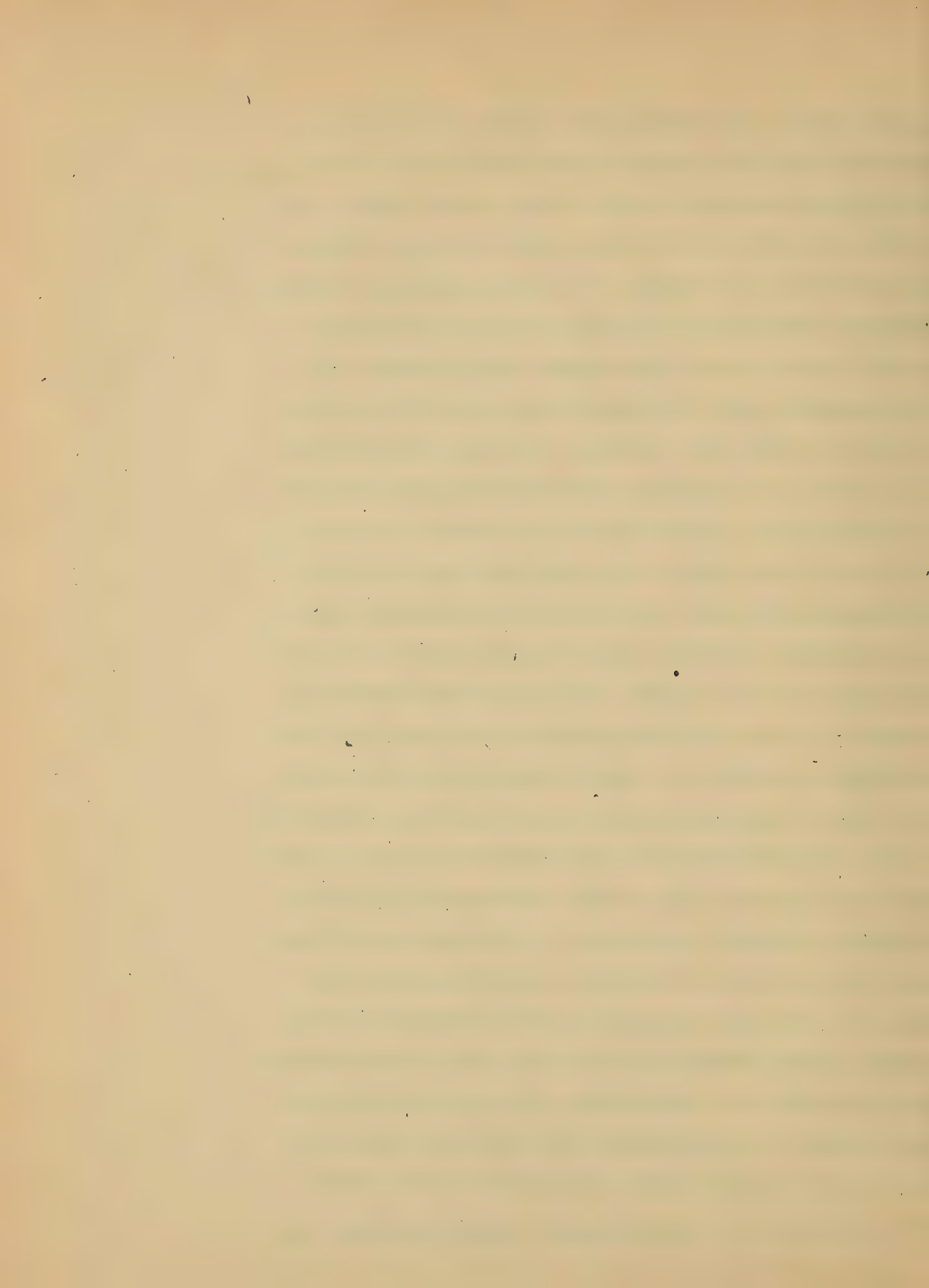

In omnibus illis locis de quantitate non fit mentio, nec semel etiam nominatur hoc vocabulum, nec aliqua auctoritas loquitur de quantitate utrum sit vel non sit nisi quod multi videntur ponere quod omnes qualitates in sacramento altaris non sunt in aliquo subiecto; unde dicit Magister sic Distinctione XII. Quarti: "Remanent illa accidentia", quae sunt, enumeravit, scilicet, sapor, pondus, et huiusmodi, "per se subsistentia ad mysterii ritum" et cetera. Nec tamen intendo dicere quod ponentes talem rem deferentem talia accidentia, de quibus loquuntur sancti, et quae isti videntur ponere sine omni subiecto, sint haeretici vel errantes in fide, seu circa sacramentum eucharistiae, quia tales auctoritates licitum est eis exponere; nec omnes dicentes falsum sunt erronei aestimandi. Et sicut licitum est eis exponere tales auctoritates doctorum approbatorum ab ecclesia, ita licitum erit mihi non solum exponere sed etiam negare dicta sanctorum qui se mutuo reprobant, et in nullo tamquam authentici ab ecclesia approbantur. Quarto arguo sic, nullum accidens absolutum est simplicius suo subiecto primo et adaequato; sed, si quantitas esset alia aliqua res a substantia et qualitate, esset accidens. Quæro igitur de suo subiecto primo et adaequato, aut est materia aut est forma, aut compositum. Non compositum, quia subiectum esset compositius suo accidente absoluto, quod videtur falsum; nec materia est suum subiectum, quia tunc aliquod accidens absolutum præcederet formam in materia; nec forma est suum subiectum primum, quia tunc materia si esset separata-

e non posset esse quanta, quod videtur esse falsum.
 Similiter secundum commentatorem dimensiones praecedunt in materia; igitur eadem ratione dimensiones terminatae sunt primo in materia. Illa ratio est efficax, sicut aestimo, si teneatur ista opinio quae negat istam quantitatem distinctam a materia et forma, quam ponunt aliqui. Quinto arguo sic; secundum propositionem in praedicamentis, sola substantia est susceptiva contrariorum; quantitas vero secundum illos non est substantia et tamen est susceptiva contrariorum, quod est contra Aristotelem. Sexto arguitur sic; quando ex denso fit rarum; quaero aut est ibi nova alia quantitas aut non, sed praecipue est eadem quantitas numero; si est nova, igitur quaelibet quantitas praecedens est corrupta, quod videtur falsum. Si pars sit nova; quaero de subiecto illius quantitatis, oportet enim quod sit tota substantia rarefacta vel pars eius, non tota quia tunc duae quantitates essent simul, quod negant sic opinantes. Si pars, sequitur idem, vel quod accidens migraret a subiecto in subiectum, sicut posset evidenter ostendi, sed obmittitur propter brevitatem. Si aut eadem quantitas, tunc sine variatione absoluti coexistit maiori loco nunc quam prius; sed hoc inconueniens ponitur de substantia; igitur frustra ponitur talis quantitas distincta a qualitate et a substantia. Ideo dico propter illas rationes et multas alias tam physicas quam theologicas, quod quantitas non est res distincta realiter a substantia et qualitate, sed aliqua quantitas est

ealiter eadem cum substantia, et aliqua quantitas est
 ealiter eadem cum qualitate; unde quantitas non est nisi
 res habens partem extra partem et habens partem dictan-
 tem situ ab alia, sive res existens circumscriptive in
 loco, si sit aliquis ambiens ipsam. Et quia aliqua substan-
 tia seipsa fundamentaliter quomodo causaliter a Deo
 et aliis causis extrinsecis habet partem extra partem,
 nec oportet ponere aliam res trahentem unam partem extra
 aliam; sed causae extrinsecae rei, puta efficiens et fi-
 nis, sufficiunt ad producendum res diversas unam in uno
 situ et aliam in alio, sine omni re media inter eas; i-
 deo ipsamet substantia est quanta sine omni alia re
 applicata sibi vel facto simul cum ea. Et sicut dico
 de substantia, ita dico proportionabiliter de qualibet
 re corporali. Nec illa opinio in aliquo derogat sacra-
 mento *altaris sed* multas difficultates circa sacramen-
 tum altaris evitat, sicut in respondendo ac obiciendo
 patebit. Et ideo licet aliqui moderni forte stimulan-
 te invidia illas opiniones tanquam erroneas non argu-
 entis sed detractionibus lacerarent, antiqui tamen
 doctores, quamvis eas non intelligerent, non tamen hee-
 reticam circa fidem vel mores reputaverunt, quorum ra-
 tiones intente recitare et solvere. Unde quidam doctor
 arguens contra eas dixit sic: "Haec opinio est contra
 philosophum qui in Praedicamentis distinguit quanti-
 tatem a substantia et qualitate. Est etiam contra com-

unum opinionem doctorum. Est etiam contra experientiam
 et cum substantia corporea densatur absque conversio-
 ne alicuius rei in ipsam, efficitur minoris quantitatis
 absque alicuius partis emissione. Est etiam contra ra-
 tiones quia in diversis subiectis differentibus specie
 videtur posse esse eadem quantitas specie; non enim est
 alia longitudo seu latitudo vel profunditas in pugillo
 aeris quam in pugillo aquae. Quod etiam dicunt quanti-
 tatem qualitatis realiter differre a quantitate substan-
 tiae et ipsam realiter esse idem cum qualitate est con-
 tra auctoritatem et rationes. Dicit enim philosophus
 VI. Physicorum, quod "qualitas non est quantitas nisi
 per accidens", quod non esset verum si quantitas diceretur
 proprie. Per rationes arguitur sic; impossibile est
 naturaliter corpus, quod est quantitas, simul esse cum
 alio corpore quod est quantitas; sed qualitas simul est
 cum substantia; igitur ex praedicta opinione sequitur hoc
 impossibile quod naturaliter simul sunt soliditates du-
 ae et etiam multo plures, quia qua ratione albedo habe-
 ret suam propriam quantitatem, eadem ratione sapor ha-
 beret suam, et caliditas vel frigiditas suam, et humiditas
 et siccitas et sic de aliis; et sic non erunt tantum
 simul quantitas substantiae et quantitas qualitatis,
 sed etiam essent simul soliditates plurium qualitatum;
 patet igitur quod supradicta opinio multa implicat in-
 convenientias. Ista sunt rationes illius doctoris quae
 apparentiores sunt aliis. Sed praeter illas addo ali-
 is; primo quia substantia panis non transsubstantiatur

in quantitatem corporis Christi, sed tantum in substantiam corporis Christi. Sed si substantia esset quantitas, vere esset transsubstantiata in quantitatem. Confirmatur quia quantitas corporis Christi non est in sacramento altaris ex vi conversionis sed tantum concomitanter. Sed si substantia corporis Christi esset quantitas, vere esset ibi quantitas corporis Christi ex vi conversionis. Praeterea arguunt aliqui; Si substantia est quantitas; igitur cum in sacramento altaris non maneat substantia panis, igitur non est ibi quantitas, quod est contra sensum et contra veritatem sacramenti. Aliae rationes possunt adduci, sed quia solutio earum poterit patere ex solutionibus iam factarum, ideo pertransceo. Ad primum argumentum illius doctoris dico quod illa opinio in nullo est contra philosophum nec in Praedicamentis nec alibi. Et quando dicit quod in Praedicamentis distinguit quantitatem a substantia et qualitate; respondeo quod philosophus non intendit distinguere inter substantiam, quantitatem et qualitatem, quasi illa sint res absolutae distinctae realiter inter se, sed intendit distinguere inter illa praedicamenta quae important res, non quidem distinctas res sed easdem, quavis modis diversis qui modi non sunt nisi modi grammaticales vel logicales, et ideo quavis hoc praedicamentum quantitas sit distinctum realiter, si sit res in anima ab aliis praedicamentis, de qua

distinctione dictum est alias; non tamen importat aliam
 rem per se unam, nisi illa res sit substantia vel qua-
 litas; et ita distinctio praedicamentorum, de qua loqui-
 tur philosophus, stat simul res hoc, quod quantitas non
 sit alia res a substantia et qualitate; sicut secundum
 philosophum locus et superficies non distinguuntur realiter et
 tamen sunt distinctae species quantitatis. Quod enim
 sint distinctae species quantitatis patet per philoso-
 phum in Praedicamentis. Quod istae species non impor-
 tant distinctas quantitates a parte rei patet, quia tunc
 essent duae quantitates continuae simul situ et loco,
 quarum neutra esset nata informare aliam. Similiter se-
 cundum philosophum in Praedicamentis capitulo de qua-
 litate; idem est in diversis praedicamentis; igitur
 praedicamenta aliquando important eandem rem; igitur
 non obstante quod quantitas sit substantia et qualitas
 sint distincta praedicamenta, *poterunt tamen* ali-
 quae importare eandem rem, et ita potest stare cum
 philosopho quod quantitas non est alia res absoluta
 a substantia et a qualitate, sicut simile et album sunt
 in diversis praedicamentis, sive per se sive per re-
 ductionem, ad praesens non curo, et tamen important ali-
 quam eandem rem. Consimiliter dico de numero qui nul-
 lam rem per se unam importat, nisi qui est sub aliqua
 alia specie quam sub hoc communi numero sicut probatum
 est alias; et tamen sunt diversae species. Similiter
 ternarius et quaternarius sunt distinctae species, et
 tamen nulla res una per se importatur per ternarium,
 quin est vel esse potest eiusdem speciei cum alia re

importata per quaternarium nec oconverso. Et ideo, sicut dictum est prius, ad negandum unum conceptum ab alio sufficit sola diversitas modorum significandi, non absolute quod nulla res significetur per unum quin significetur per alium. Sic etiam patet de istis duobus, homo et homines, impossibile est enim dare aliquam rem importatam per unum quin importetur per reliquum; tamen nec est falsa, homo est species. Ita identitas significatorum per aliquas species vel genera stat cum distinctione specierum et generum, et sicut frequenter probatum est, genera vel species non sunt nisi conceptus vel nomina.

Ad secundum cum dicitur quod illa opinio est contra communem opinionem doctorum; respondeo quod, si intelligatur per doctores approbatos ab ecclesia Romana non est verum; immo per nullam auctoritatem alicuius doctoris approbati ab ecclesia Romana potest hoc probari. Et si inveniatur aliqua auctoritas talis doctoris sonans, haec sufficienter exponenda est; nec est inconveniens exponere dicta eorum, cum multa dicta etiam sacrae paginae indigeant etiam expositione, quia multa non sunt vera secundum proprietatem verborum, sed secundum sensum, quem debemus habere, sunt verissima, unde tales propositiones quas dixit Salvator: "Ego sum vitis vera et pater meus agricola est", "doctrina mea non est mea" et huiusmodi multae non sunt verae secundum proprietatem

sermonis; sicut dicit beatus Augustinus in quadam homilia super Iohannem: "Quamquam in sensu quo dicebantur et quo debent accipi sint verissimae". Et sicut multae auctoritates scripturae sacrae sunt exponendae, ita auctoritates doctorum approbatorum ab ecclesia Romana sonantes quod quantitas sit alia res a substantia et qualitate etiam sunt exponendae. Si autem per doctores intelligant doctores modernos mutuo se reprobandos publice et occulte et etiam in scriptis concedo, sed negare eos non est inconveniens; nihil enim, quod dicunt, est recipiendum, nisi quod possunt probare per rationes evidentes, vel per auctoritates sacrae scripturae, vel per determinationes ecclesiae, vel per doctores approbatos ab ecclesia. Et ideo quia nullo praedictorum doctorum possunt probare quod quantitas est alia res a substantia et qualitate, quamvis aliquae sophistications possint adduci ad hoc; ideo non habeo pro inconveniente negare eos in hac parte, quae enim ratione ipsi se mutuo reprobant, et posteriores reprobant priores, eos possum negare, ubi non habent pro se nisi sophistications vel auctoritates male intellectas; nec reputo me debere aritari ad eos contra rationis dictamen; immo periculosum et temerarium aestimo, velle aritari quancunque ad captivandum ingenium summi et ad credendum aliquod quod ratio dicat sibi esse falsum, nisi possit alicui ex scriptura sacra, vel ex determinatione ecclesiae Romanae, vel ex dictis doctorum approbatorum; quale non est illud, quantitas est res absoluta a substantia et qualitate; unde hoc assero, quod nulla cuiuscunque philoso-

hi auctoritas, nec aliqua ratio naturalis, quam unquam
 audiivi vel legi, movet me plus ad credendum quantita-
 tem esse rem absolutam a substantia et qualitate quam
 ad credendum quod caro est alia res a Deo et creatura.
 Si tamen possit probari, quod sit de mente alicuius
 sancti vel doctoris approbati ab ecclesia quem negare
 non est licitum, propter eum volo ingenium captivare
 et concedere quod sit alia res a substantia et quali-
 tate. Ad tertium, dico quod non est contra experientiam,
 sed magis consonum experientiae; unde si aliam rationem
 non haberet nisi illam experientiam quam adducit, con-
 cederem quod quantitas non est talis res sicut ipsi
 imaginatur; unde quando substantia corporea condensa-
 tur, quaero aut amittitur aliqua pars quantitatis aut
 nulla. Si nulla, et tunc potest salvari condensatio,
 igitur eadem ratione, quamvis substantia sit, quantitas
 et nulla pars substantiae amittatur, poterit salvari
 condensatio. Si autem aliqua pars amittitur quantita-
 tis, quaero de primo subiecto et adaequato ipsius quan-
 titatis, aut remanet sine omni quantitate quod est con-
 tra experientiam, aut habet aliquam quantitatem, et tunc
 vel novam vel praeexistentem; non novam, quia eadem ratio-
 ne alia pars haberet novam quantitatem, cum non sit ma-
 ior ratio de una *quam de alia, et per consequens tota*
 substantia perderet totam quantitatem praeexistentem, et
 acquireret novam, quod est contra experientiam. Nec habet
 praeexistentem, quia tunc accidens migraret a subiecto
 in subiectum, quod non est consonum experientiae. Et

ita patet quod in nullo est contra experientiam dicere, quod quantitas non est alia res a substantia et qualitate. Respondetur igitur ad illam experientiam et concedendo quod, quando substantia corporea condensatur, ipsa efficitur minoris quantitatis absque aliquius partis suae amissione; sed non sine suarum partium omnium motu locali; unde per hoc scilicet, quod omnes partes sic moventur localiter ut occupent minorem locum nunc quam prius, et una pars minus distet ab alia nunc quam prius, condensatur tota substantia, nec aliud est substantiam condensare. Et hoc est quod dicit philosophus in Praedicationibus, quod densum est cuius partes propinquius iacent, quod non est intelligendum de partibus inter quas non est medium, quia illae non possunt secundum se totas propinquius iacere, sed est intelligendum de partibus inter quas sunt partes mediae; quia illae propinquius iacent in corpore denso quam fecerunt in eodem corpore quando erat rarum. Et ex hoc ipso quod omnes tales partes propinquius iacent, sive sint sub alia re sive non; seipsis propinquius iacent et est illud corpus magis densum nunc quam prius; unde non video quod convenienter possit salvari condensatio et rarefactio, nisi ponendo quod quantitas non est alia res a substantia et qualitate, et per illum modum salvatur faciliter. Et si dicatur tota substantia manet post condensationem, sed tota quantitas non manet; quis, si tota maneret, sequitur quod est tanta quantitas quantae prius fuit; igitur illa quantitas res-

sciens non fuit substantia ipsa, dicendum quod perfec-
 te scientes logicam evidenter vident omnia talia esse
 sophisticata, quia tales consequentiae inferentes unam
 de praeterito ex duabus de praesenti non valent; sicut
 frequenter duae de praeterito vel futuro non inferunt
 unam de praesenti et frequenter etiam una de praeteri-
 to et una de praesenti non inferunt unam de praesenti.
 Sed *quis modo* ex talibus sit arguendum, longum foret e-
 rrorare; ideo de hoc pertranseo. Et dico quod illa conse-
 quentia non valet: tota substantia manet et non manet
 tanta quantitas; igitur tanta quantitas non fuit in to-
 ta illa substantia, et consimiliter tales consequenti-
 ae non valent; illa pedalis quantitas non manet et ista
 substantia manet; igitur illa substantia *non erit pedalis*
 quantitatis, nec infert ultra; ergo illa substantia fuit
 aliud a pedali quantitate. Et sicut dicitur de istis, ita
 proportionabiliter dicendum est de omnibus consimili-
 bus, quae reputantur demonstrationes a multis; unde si-
 cut non sequitur, beatificans non est, ponatur quod De-
 us nullum beatificet, Deus est, igitur Deus non fuit be-
 atificans. Similiter non sequitur, mortuus non est,
 Christus est, igitur Christus non est mortuus; ite non
 sequitur, *tanta quantitas non est, substantia est, igi-*
tur substantia non fuit tanta quantitas. Et ita evi-
 denter patet, quod quamvis tales praemissae inferant
 illam de praesenti, non tamen inferunt illam de prae-
 terito. Nec refert quantum ad modum, utrum recipiantur

termini abstracti vel concreti. Et sicut de istis dicitur, ita proportionabiliter de illis de possibili, quia frequenter duae de possibili, et etiam de in esse una et alia de possibili; non inferunt unam negativam de in esse, quamvis inferant unam de possibili; et ideo tales modi arguendi non valet; haec est possibilis, haec similitudo non est, hac existente vera, haec albedo est, ergo haec albedo non est haec similitudo, quamvis sequitur illa de possibili, ergo possibile est hanc albedinem non esse hanc similitudinem. Nec sequitur, possibile est hanc albedinem non esse hanc similitudinem; ergo haec albedo et haec similitudo non sunt eadem res. Sic non sequitur; possibile est Deum non esse creatorem, ergo Deus et creans non sunt eadem res. Sed certe bene sequitur quod haec est possibilis, Deus et creans non sunt eadem et hoc est verum. Consimiliter est in proposito, quod quia illa substantia potest manere, quamvis haec non sit vera, tota quantitas est; tamen ex hoc non sequitur quod haec sit vera, haec substantia et tanta quantitas non sunt eadem res, sed sequitur quod sit possibilis, et hoc est verum.

Et si dicatur, haec est possibilis, haec substantia et haec quantitas non sunt eadem res, manente substantia propter eandem rationem, dico quod haec est bene possibilis, haec substantia et haec quantitas non sunt eadem res, ita quod potest esse vera, hac existente vera, haec substantia est; sed non potest esse vera, hac

existente vera, haec quantitas est; unde tunc erit haec
 vera propter illam causam veritatis, haec quantitas non
 est, quae sequitur ex illa, haec substantia non est
 quanta, quae est possibilis. Aliud inferius declarabi-
 tur. Et si dicatur adhuc quod impossibile est trans-
 ire de contradictorio ad contradictorium sine omni no-
 vitate. Si igitur haec sit primo vera, illa substantia
 est tantae quantitatatis, et postea sit falsa; oportet quod
 sit aliqua novitas vel saltem destructio alicuius an-
 tiqui. Dicendum est quod non est verum, sed aliquando
 sufficit solus motus localis, per quem non est necesse
 aliquid acquiri vel perdi, nec tamen aliquod antiquum,
 puta locum semper manentem; immo sicut etiam ostendetur
 alibi, locus ambiens corpus mobile manere potest et
 hoc vel toti vel parti. Et ideo in proposito ad hoc
 quod ipsa substantia sit maioris quantitatatis vel ma-
 ior quantitas nunc quam prius, sicut in rarefactione,
 vel minor quantitas nunc quam prius sicut in conden-
 satione, sufficit solus motus localis omnium partium
 istius substantiae, sine omni novitate cuiuscunque rei
 imaginabilis et sine omni destructione cuiuscunque rei
 antiquae. Ad quantum cum dicitur quod illa opinio est
 contra rationem, dicendum est quod non, sed est conso-
 na rationi sicut ostensum est prius. Et quando dici-
 tur quod in diversis substantiis differentibus specie
 videtur esse eadem quantitas in specie; dicendum est
 quod omnis quantitas, quae non est qualitas, quae est
 in diversis substantiis specie, differt specie; unde omnis

quantitas ignis, quae non est qualitas, differt specie
 ab omni quantitate aeris, quae non est qualitas; et i-
 deo concedo quod longitudo ignis et similiter profun-
 ditas et latitudo differunt specie. Et tamen hoc non
 obstat eadem species specialissima poterit prae-
 dici de eis, quamvis non in quid et per se primo modo;
 unde duo homines et duo equi differunt specie, et tamen
 binarius, qui est species specialissima, probatur de
 eis; unde sicut non est inconveniens quod idem sit in
 diversis praedicamentis, ita non est inconveniens quod
 eadem sint in diversis speciebus unius praedicamenti,
 et tamen in una specie specialissima alterius praedi-
 camenti; et ideo non est inconveniens quod eadem sim-
 pliciter sint in diversis speciebus substantiae, et
 tamen quod sint in eadem specie specialissima quantita-
 tis. Et quodcumque ita est, tunc illa species speci-
 alissima non praedicatur de illis in quid et per se
 primo modo, et multae auctoritates tam de generibus
 quam de speciebus loquuntur de illis respectu illorum
 de quibus praedicantur in quid et per se primo modo;
 cum tamen multa de nullo nomine proprio alicuius rei
 nec de pronome demonstrante aliquam rem praedicantur
 in quid et per se primo modo; immo secundum intentionem
 philosophi secundum quod diversimode respondetur ad
 questionem factam de individuo substantiae, secundum
 hoc accipiuntur diversa praedicamenta, sicut alibi dic-
 tum est, et ideo falsum est quod dicunt aliqui, quod

quodlibet praedicamentum habet rem propriam de qua
 praedicatur in quid. Ad quintum dico quod quantitas,
 quae est qualitas; distinguitur realiter a quantitate,
 quae est substantia saltem aliqua, puta omnis talis,
 color, calor, frigus, et huiusmodi, quamvis hoc non sit
 verum de figura et aliquibus talibus. Et quando dici-
 tur quod qualitas secundum philosophum non est quanta
 nisi per accidens; dico quod per omnes tales proposi-
 tiones in Praedicamentis et in Libro Physicorum et
 alibi, substantia non est quanta nisi per accidens, et
 sic de qualitate, finitum et infinitum non conveniunt
 substantiae vel qualitati vel per accidens et huius-
 modi, non intelligit nisi quod illud praedicabile quan-
 tum non praedicatur de substantia et qualitate nisi per
 accidens et non per se primo modo; unde talis non est
 per se primo modo nec stricte nec large accipiendo per
 se primo modo. Substantia est quanta, qualitas est
 quanta, homo est quantus, homo est longus, albedo est la-
 ta et huiusmodi, cum hoc tamen stat quod quantitas non
 sit alia res a *qualitate* et substantia. Sic Deus et
 creans non sunt res distinctae, et tamen haec non est
 per se, creans est immortalis, sicut illa Deus est im-
 mortalis. Similiter finitum vel infinitum per se se-
 cundo modo vel primo probatur de quanta et non de sub-
stantia vel qualitate. Et ita apparet quoniam illa
substantia et praedicabilia, quantitas, substantia,

qualitas, sunt distincta, cum hoc tamen stat quod non
 important res distinctas, et per illum modum respondendum
 est ad multas auctoritates. Ad ultimas illius doctoris
 dico quod loquendo de corporibus diversarum rationum
 quorum unum natum est esse forme alterius, vel quorum
 utrumque natum est esse forme tertii, non est inconveni-
 ens naturaliter duo corpora esse in eodem loco, et sic
 se habent accidens et subiectum, sic etiam se habent
 diversa accidentia quae nata sunt informare idem sub-
 iectum, sic etiam se habent albedo et dulcedo in lacte,
 et ideo de virtute sermonis debet concedi, quod plura
 corpora possunt esse simul, hoc est, quod plures res cir-
 cumscriptive existentes in hoc loco, et quaevis quaelibet
 habet partem extra partem sunt simul, tamen quod duo
 corpora eiusdem rationis, quorum utrumque sit complete
 in genere aut in aliqua specie substantiae, vel duo cor-
 pora diversarum rationum, quorum neutrum natum est esse
 forme alterius nec utrumque tertii sint simul, est incon-
 veniens, et de *talibus* corporibus loquitur Aristoteles
 et alii auctores, qui dicunt quod duo corpora non pos-
 sunt esse simul. Ad alias rationes: Ad primam quando
 dicitur quod substantia panis non transubstantiatur
 in quantitatem corporis Christi, sed tantum in substan-
 tiam corporis Christi; dicendum quod de virtute sermo-
 nis haec est concedenda, substantia panis transub-
 stantiatur in quantitatem corporis Christi; nec oppo-
 situm illius invenitur in Biblia, *nec in dictis sanctorum*
 nec in iure canonico, nec in aliquo libro authentico,

quavis inveniatur in scripturis aliquorum qui a mul-
 tis Catholicis et solemnibus reprobantur, non dico eos
 reprobare tanquam haereticos sed tanquam tenentes fal-
 sas opiniones; unde doctor subtilis, communis et solen-
 nem et omnes in quorum scripturis invenitur oppositus
 illius reprobat quantum ad multas opiniones. Multi o-
 tiam catholici doctores doctorem subtilem in multis
 conclusionibus reprobant, et ideo quavis eorum opposi-
 tum concludere inveniatur, non est multum curandum, quia
 nullus tenetur eorum auctoritatem recipere, quavis
 sint eis gratiae referendae, eo quod quando falsa dixe-
 runt, ingenia nostra exercitaverunt, et nobis magis oc-
 casiones inveniendi veritatem dederunt. Dico ergo quod
 de facto haec est concedenda, substantia panis transsub-
 stantiatur in corpus Christi quod est in caelo. Simi-
 liter illa de virtute sermonis est concedenda, substan-
 tia panis transsubstantiatur in corpus Christi quod est
 in caelo localiter. Eodem modo ad confirmationem di-
 co quod de virtute sermonis haec est concedenda, quan-
 titas corporis Christi ex vi conversionis est in sacra-
 mento altaris, sicut haec de virtute sermonis est con-
 cedenda, corpus Christi in caelo existens ex vi conver-
 sionis est in sacramento altaris; nec praecipue oppo-
 situm in aliquo authentico invenitur; verum tamen quan-
 tuncunque de virtute sermonis et de facto utraque il-
 lorum sit vera, tamen de virtute sermonis potest utraque
 esse falsa, hac existente vera, substantia corporis

Christi ex vi conversionis est in sacramento altaris;
 sed non nisi in uno casu, puta si substantia corporis
 Christi nullibi esset circumscriptive; unde non videtur
 includere contradictionem, quod facta transsubstanti-
 atione in corpus Christi, et remanente ibi corpore Chris-
 ti sub speciebus panis, Deus faceret corpus Christi nul-
 libi esse localiter seu circumscriptive; quo facto pos-
 set sacerdos celebrare; et tunc haec esset vera de vir-
 tute sermonis, substantia corporis Christi est sub il-
 lis speciebus panis ex vi transsubstantiationis, et haec
 tunc esset falsa, quantitas corporis Christi est sub
 speciebus illius panis, et haec propter falsam implica-
 tionem; implicaretur enim quod substantia corporis
 Christi esset quanta, quod non esset verum, quia nihil est
 quantum nisi cuius pars est extra partem et cuius pars
 distat a parte. Sed isto modo, cum corpus Christi nulli-
 bi esset localiter; nusquam posset assignari quod una
 pars esset distans ab alia parte; sed ubicumque esset,
 una pars in eodem situ esset alia; et tunc haec esset
 vera, corpus Christi nullibi est circumscriptive, et ea-
 dem ratione esset haec vera, corpus Christi nullibi est
 quantum, et ~~consequens~~ ^{consequens} haec esset falsa, corpus Chris-
 ti est quantitas, et ita propter falsam implicationem
 haec esset falsa, quantitas corporis Christi est in
 sacramento altaris. Et ita qui vellet asserere aliter-
 ter, quod quantitas corporis Christi non est ex vi con-

versionis in sacramento altaris, posset dicere, quod
 hoc dicunt, quia illa consequentia non valet, scilicet
 substantia corporis Christi ex vi conversionis est in
 sacramento altaris; igitur quantitas corporis Christi
 ex vi conversionis est in sacramento altaris, quia
 antecedens potest esse verum, consequens existente fal-
 so; sed hoc non potest contingere nisi substantia corporis
 Christi nullibi habebat partem distinctam a parte. Et
 si dicatur contra hoc quod, ubicumque ex vi conversi-
 onis est quantitas corporis Christi, ibi ex vi conver-
 sionis corpus Christi est quantitas vel quantum. Si
 igitur quantitas corporis Christi ex vi conversionis
 sit in sacramento altaris corpus Christi in sacramento
 altaris est quantum vel quantitas. Sed omne quantum est
 circumscriptive in loco; igitur corpus Christi est in
 sacramento altaris circumscriptive in loco, quod est
 haereticum, quia tunc non esset in tota hostia et in
 qualibet parte hostiae. Dicendum quod illud solum ar-
 gumentum posset movere catholicum ad tenendum quod
 quantitas non est alia res a substantia et qualitate,
 et posset sic formari; ubicumque aliqua res habet aliam
 rem naturam denominare eam, verum est dicere quod res est
 ibi talis, sicut, ubi corpus habet albedinem, verum est
 dicere quod corpus est ibi album, et sic est de omni-
 bus. Si igitur quantitas corporis Christi sit alia res
 a substantia corporis Christi, non est separata ab il-
 la quantitate, quia tunc dicunt sic opinantes, quod

quantitas corporis Christi ibi est quavis concomitanter,
 cum ubicumque est aliquod quantum ibi, vere habet partem
 extra partem, et partem distantem a parte, quia ubicum-
 que alicui competit diffinitio, eidem competit ibi dif-
 finitum. Cum haec ergo sit diffinitio quantitatis vel
 quanti, habere partem extra partem, si corpus Christi in
 sacramento altaris sit quantum sive concomitantur sive
 alio modo, oportet quod ibi corpus Christi sit habens
 partem extra partem distantem a parte, quod est mani-
 feste falsum et periculosum, et omnino non videtur tu-
 tum concedere quod corpus Christi sit ibi quantum. Et
 ideo dico quod de virtute sermonis concedendum est quod
 corpus Christi non est quantum in sacramento altaris.
 Sicut de virtute sermonis est concedendum, quod corpus
 Christi in sacramento non habet partem extra partem,
 quavis corpus Christi habeat in caelo partem extra
 partem et per consequens in caelo sit quantum. Et si
 dicitur quod hoc repugnat priori dicto, dictum est enim
 quod haec est vera, quantitas corporis Christi est in
 sacramento altaris; *ex qua* sequitur quod corpus Christi
 est quantum vel quantitas in sacramento altaris, quod
 est modo negatum, dicendum quod haec simpliciter est
 vera, quantitas corporis Christi est in sacramento al-
 taris. Sed ille non infert illam, *ergo corpus Christi est*
 quantum in sacramento altaris; sicut illa est vera de
 virtute sermonis, corpus Christi existens localiter in

est in sacramento altaris, et tamen illa est falsa,
 corpus Christi est localiter existens in sacramento al-
 taris. Similiter illa est vera, corpus Christi existens
 in loco est in sacramento altaris, quia per illam non
 notatur nisi illud pro quo supponit hoc totum corpus
 Christi circumscriptive existens in loco, quod non est
 nisi corpus Christi, est in sacramento altaris, quod verum
 est et haec tamen est falsa, corpus Christi est circums-
 criptive existens in loco in sacramento altaris. Simi-
 liter illa est vera, corpus Christi habens partem extra
 partem est in sacramento altaris. Eodem modo non obstando
 quia ista sit vera, quantitas corporis Christi est in
 sacramento altaris, tamen haec est falsa secundum pro-
 prietatem sermonis, corpus Christi est quantum in al-
 taris sacramento; et ita quamvis quantitas corporis
 Christi sit ibi vere, tamen corpus Christi non est ibi
 quantitas; sicut quamvis corpus Christi habens partem
 aliu distantem a parte sit ibi, tamen ibi non habet par-
 tem distantem a parte. Et confirmatur illa responsio,
 quia quaecumque aliqua sunt convertibilia, de quocum-
 que praedicatur unum et reliquum significative sumptum,
 et similiter de quocumque praedicatur unum et reliquum;
 et illa sunt convertibilia, quantum continuum perma-
 nens, et habens partem distantem situ a parte et eon-
 verso; igitur de quocumque dicitur unum et reliquum. Si
 igitur haec sit vera, corpus Christi est in sacramento

altaris habens partes distantes situ a parte, quod est manifeste falsum, quia nulla pars distat situ ab alia in sacramento altaris; igitur haec est falsa secundum proprietatem sermonis, substantia corporis Christi est quantum continuum permanens in sacramento altaris.

Dico igitur quod corpus Christi non est ibi quantum, quia non habet ibi partem distantem a parte; sed sicut alibi in caelo habet partem distantem situ a parte, ita in caelo est quantum. Si tantum quantitas corporis Christi esset, alia res vere esset ibi quantitas, scilicet, in sacramento altaris, et per consequens vere corpus Christi esset ibi quantum, et per consequens vere haberet ibi partem distantem a parte, et per consequens non totum sub tota hostia et totum sub qualibet parte. Ad aliam quando dicitur, quod si substantia corporis Christi esset quantitas, tunc non remaneret quantitas in sacramento altaris; sic non remanet ibi substantia panis; dicendum est quod illud argumentum hic non deberet fieri, nisi quia aliqui maliciose provocant aliquas simplices contra opinionem, quasi illa opinio poneret, quod omnis quantitas esset substantia, et non maliciose proponant illam propositionem, substantia est quantitas, et subtrahunt illam, qualitas est quantitas, ut per hoc possint intelligere apud simplices non advertentes ad praedictam opinionem ponere illam, omnis quantitas est substantia; et propter defectum argumentorum nituntur cautelose aliquos simplices contra opinionem provocare.

igitur ad argumentum quod nimis est stolidum, quia
 sequitur, substantia est quantitas, et substantia de-
 finit esse ibi; ergo non remanet ibi aliqua quantitas,
 sicut non remanet ibi substantia; sicut non sequitur,
 substantia est ens, igitur nullum ens remanet ibi; sicut
 non remanet ibi praeeexistens, unde dico quod una quanti-
 tas praeeexistens remanet in sacramento altaris, sed non
 remanet ibi quantitas quae est substantia vel quae fuit
 substantia; sed remanet ibi una quantitas quae est qua-
 litas, quia remanet ibi quantitas quae non est alia res
 ab albedine. Similiter remanet ibi quantitas quae non
 est alia res a sapore et sic de aliis quantitatibus.
 Et dico cum doctoribus approbatis ab ecclesia, quod re-
 manet ibi color, sapor, pondus, hoc est gravitas et huiusmodi
 qualitates, quarum nulla est alia res a quantitate extra con-
 servata situ per se substantia divina potentia, quar-
 um nulla est in alia subjective, sed possunt per di-
 vinam potentiam existit extra subiectum, et simul in eo-
 dem loco et situ per divinam potentiam conservantur
 et ideo remanet ibi quantitas una habens partem dis-
 tantem a parte quae nunquam fuit nec unquam erit sub-
 stantia, sed est simpliciter alia res a substantia. Et
 isto de illa materia ad praesens sufficiant, quia alias
 diffuse de ea tractabo.

Incipit accessus ad tractatum de corpore Christi.

Prologus.

Stupenda superne munera largitatis, ad reparationem generis humani eidem impensa, ipsum suo redemptori magnifico obligant in immensum. Unigenitus se quidem Dei Filius, substantia nostrae mortalitatis assumpta, ut nos a diabolica servitute redimeret, et pristinae restitueret libertati, ac tandem ad caelestem perduceret hereditatem, semetipsum in aræ crucis in redemptionis humanae pretium immolavit. Ut autem tanti numeris in nobis iugis maneret memoria, ac pro nobis qui quotidie labimur Christus quotidie mystice immolaretur, corpus suum in cibum, et sanguinem suum in potum in eucharistiae sacramento sumendum fidelibus derelinquit, cuius ineffabilis altitudo humanae indagini subiici non dedignatur, propter quod de illo summo et excellentissimo sacramento cum omni timore et modestia est loquendum, quia circa nullum sacramentum est error periculosior, nec inquisitio laboriosior, nec inventio fructuosior proinde de illo altissimo sacramento aliqua brevia conspecturus protestor me nihil asserturum nisi quod Romana tenet et docet ecclesia, quaedam physica interserendo et universaliter quaecumque dicenda quae non per Romanam ecclesiam authentica sunt non temerarie approbando, sed tantum recitando

causa exercitii et veritatis inquirendae cum omni
humilitate et modestia explicabo, correctioni quo-
rumcumque peritorum catholicorum orthodoxorum quorum interest ~~me~~
~~me~~ me subiiciens et exponens. Noverint au-
tem universi quod praesens opusculum non aggredior,
ut fidelium auribus aliquas prophanas vocum ingeram
novitates, sed ut quam innocenter et sobrie de hoc
altissimo sacramento quando sententias legi fuerim
locutus ostendum.

Capitulum I.

Quod corpus Christi sub speciebus
panis vere continetur.

Doctores Catholici a Romana Ecclesia approbati
qui de sacramento eucharistiae conscripserunt hoc
intendunt astruere quod corpus Christi quod sumptum
est de Virgine Maria, et passum est et sepultum, quod
que resurrexit et in caelum ascendit, et sedit ad
dexteram patris Dei, et in quo Filius Dei venturus
est iudicare vivos et mortuos, sub specie panis veraciter et
raciter et realiter continetur, quamvis autem reali-
ter lateat sub specie panis, nunc tamen non videtur
a nobis oculo corporali, sed ipsum operiri specie pa-
nis a fidelibus mente creditur. Et tenetur etiam
quod substantia panis transsubstantiatur seu muta-
tur, ita quod substantia panis non manet sed remanent
accidentia sola per se subsistentia sine subiecto.
Et non tantum corpus Christi quod est altera pars
humanae naturae facta transsubstantiatione panis sub
specie panis continetur, sed etiam totus Christus integ-
ter perfectus Deus et verus homo sub tota hostia
et qualibet parte simul vere et realiter continetur,
quamvis proprie sumendo conversionem et transubstan-
tiationem substantia panis in divinitatem nec in ra-
tionalem animam nec in aliquod accidens convertatur.

Haec est et mea fides, quoniam est catholica fides. Quicquid enim Romana Ecclesia credit hoc solum et non aliud vel explicitè vel implicitè credo. Quanta autem utilitatis et efficaciae sit fides implicita, explicat Innocens extra De Summa Trinitate et Fide catholica, "~~in glossa~~", in glossa: Catholica, "Firmiter", in glossa: "In tantum" inquit "valet fides implicita, ut dicunt aliqui, ut si aliquis eam habet, quod, scilicet, credit quicquid ecclesia credit, si false opinatur, ratione naturali motus, quia pater maior est vel prior filio, vel quod tres personae sint tres res ab invicem distantes, non est haereticus, nec peccat, dummodo hunc errorem non defendat, et hoc ipsum credit, quia credit ecclesiam sic credere, et suam opinionem fidei ecclesiae supponit. Quia licet sic male opinetur, non tamen est illa fides sua, immo fides sua est fides ecclesiae". Si igitur tanta sit efficaciae fides implicita ut excuset ~~ignoranter~~ ignorantem errantem circa illa quae in scriptura canonica sunt expressa, multo magis excusabit ignorantem opinantem aliquid quod nec in scriptura canonica reperitur expressum.

Capitulum II.

Quod corpus Christi realiter continetur sub specie panis.

Quod corpus Christi realiter continetur sub specie panis per rationem naturalem ostendi non potest. Et ideo ad illius veritatis notitiam oportet per fidem accedere, de qua dubitare non debemus cum constet ipsam per Unigenitum Dei Filium fuisse revelatam apostolis, teste sanctissimo evangelista Matthaeo XXVI.: "Accipit" inquit "panem et benedicens fregit, deditque discipulis suis et ait: Accipite et comedite, hoc est corpus meum ". Huic etiam veritati perhibet testimonium Marci capitulo XIV., dicens: "Manducantibus illis accepit Iesus panem et benedicens fregit deditque eis et dixit: "Sumite, hoc est corpus meum ". Quibus consentit Lucas capitulo XXII., dicens: "Accepto pane gratias egit et fregit deditque illis dicens: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem ". Iohannes etiam evangelista refert verba Salvatoris simul veritatem et utilitatem illius sacramenti denotantis Iohanne VI.: "Panis quem ego dabo vobis caro mea est pro mundi vita, et sequitur: "Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam eternam". Similiter Paulus, I. ad Corinthios XI.: "Dominus" inquit "Iesus in qua nocte, tradebatur

acceptit panem, et gratias agens fregit et dixit: Acci-
pite et manducate, hoc est corpus meum quod vobis tra-
detur. Hoc facite in meam commemorationem ". Iterum,
I. ad Corinthios X.: "Panis quem frangimus, ^{nonne comu-} ~~nonne comu-~~ ^{nicatio} ~~nicatio~~ ^{corpo-}
nicatio corporis Domini est." Ista sunt auctoritates ~~ser-~~
scripturae canonicae, quae conformiter affirmant cor-
pus Christi realiter et veraciter sub specie panis
fuisse datum apostolis ac eisdem a Salvatore fuisse
praeceptum ut in memoriam Dominicae passionis corpus
Christi sub specie panis offerrent. Praedictis etiam
scriptoribus scripturae canonicae assentiunt doctores
egregii sancti patres divinae scripturae ^{expositores} ~~scripturae~~
^{clarissimi ac a Romana Ecclesia} ~~clarissimi ac a Romana Ecclesia~~
^{et auctoritates} ~~et auctoritates~~ ^{authentici} quorum
nonnullae auctoritates insertae iuri canonico sunt in
medium propendendae. Unde dicit beatus Augustinus et
habetur I., Quaestione I., "Intra Ecclesiam": "Intra" inquit "
"Ecclesiam Catholicam in mysterio corporis et sangui-
nis Domini nihil a bono maius vel a malo minus perficitur
tur sacerdote". Item beatus Cyprianus episcopus et ha-
betur De Consecratione Distinctione, II.; "Scriptura":
inquit, "Quotiescumque calicem in commemorationem Do-
mini et passionis eius offerimus illud quod constat
Dominum fecisse facimus". Item Ambrosius et habetur
De Consecratione Distinctione, II.; "Ante benedictionem
alia species nominatur; post benedictionem corpus signi-
ficatur. Item in illo sacramento Christus est". Item

Iohannes et habetur De Consecratione Distinctione, II.,
"Nec Moyses": "Nec", inquit, "Moyses dedit vobis panem ve-
rum, sed Dominus Iesus conviva et convivium, et ipse co-
medens, et qui comeditur". Item beatus Gregorius et ha-
betur I. Quaestione I., "Multi": "Polluimus", inquit, "pa-
nis, id est, corpus Christi quando indigne accedimus al-
tari". Ex his aliisque, pluribus auctoritatibus eviden-
ter ostenditur corpus Christi sub specie panis realiter
contineri et quia illud a primordio fidei Christianae
omnibus fidelibus erat perspicuum ideo circa eius con-
firmationem nolo diutius immorari.

Capitulum III.

Quod substantia panis convertitur
in corpus Christi.

Quamvis in scriptura canonica expresse tradatur, ~~quod~~
quod corpus Christi sub specie est fidelibus porri-
gendum, tamen quod substantia panis in corpus Christi
realiter convertitur vel transsubstantiatur, in canone
Bibliae non invenitur expressum, sed hoc sanctis patri-
bus creditur divinitus revelatum vel auctoritatibus di-
Bibliae diligenti et solerti investigatione
~~Bibliae diligenti et solerti investigatione~~ probatum et
ideo ad ~~testamentum~~ *testamentum* ~~quod~~ *quod ~~testamentum~~ *testamentum* auctoritates sancto-
rum patrum adducam. Unde dicit Eusebius Emisenus, et ha-
betur De Consecratione Distinctione, II., "Quia corpus":
"Invisibilis Sacerdos visibilis creaturas in substantiam
corporis Sui et sanguinis verbo Sui secreta potestate
convertit". Et subditur: "Quanta itaque et quam celebra-
da beneficia vis divinae benedictionis operetur, et quod
tibi novum et impossibile esse non debeat quod in Chris-
ti substantiam terrena et mortalia convertuntur". Item
Ambrosius et habetur De *Consecratione* Distinctione, II.,
Panis: "Si tanta", inquit, "vis est sermone Domini, ut in-
ciperet esse quod non erat: quanto magis operatorius est
ut sint quae erant, et in aliud commutentur? Et sic quod
erat panis ante consecrationem, iam est corpus Christi
post consecrationem
~~post consecrationem~~". Item extra De Summa Trinitate et
Fide Catholica, "Firmiter", ubi dicit Innocentius III. in*

concilio generali: "Una est fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino
salvatur, in qua ipse
idem sacerdos est et sacrificium Iesus Christus, cuius
corpus et sanguis in sacramento altaris sub specie pa-
nis et vini veraciter continetur, transsubstantiatis pane
nisi corpus et vino in sanguinem divina potestate". I-
tem extra De Celebratione Missarum, "Cum Marthae": "Si
tunc ergo oculos levavit ad Patrem, cum ad corpus exami-
ne animam Lazari revocavit, probabilius esse videtur quod
tunc oculos levavit ad Patrem in caelum, cum panem
et vinum in corpus et sanguinem proprie commutavit". Ex
quibus aliisque quam plurimis sanctorum et doctorum auc-
toritatibus constat, quod substantia panis virtute di-
vine realiter et veraciter in substantiam corporis Chris-
ti transsubstantiatur convertitur seu commutatur, sine
tamen augmento vel transmutatione substantiali corpo-
ris Christi.

Capitulum IV.

Quod substantia panis convertitur
in corpus Christi non in divinitatem,
nec in animam, nec in sanguinem, nec in
aliquod accidens substantiae.

Praedicta conversio seu transsubstantiatio panis
proprie accipiendo vocabula non fit in animam Chris-
ti, nec in divinitatem, nec in aliquod accidens sub-
stantiae corporis Christi, nec in sanguinem, sed tantum
in corpus Christi; quamvis improprie et large susendo
hoc vocabulum conversio vel transsubstantiatio, posset
concedi quod panis transsubstantiatur in animam vel ac-
cidens corporis Christi vel sanguinem. Quod enim sub-
stantia a panis in animam Christi vel divinitatem non
convertatur doctoribus, auctoritatibus persuadetur, un-
de dicit glosa De Consecratione Distinctione, II., super
capitulo, "Quid est Christum manducare?": "In solam car-
nem panis convertitur et vinum in sanguinem". Item Ma-
giater Sententiarum in Libro, IV. Distinctione, XI.: "Licet,"
inquit, "sub utraque specie totus Christus sumitur", "ta-
men non fit conversio panis nisi in carnem, nec vini nisi
in sanguinem". Ex quibus auctoritatibus claret quod sub-
stantia panis ex quo in solam carnem convertitur, non in
divinitatem vel animam rationalem vel sanguinem trans-
substantiatur, nec per consequens in accidens carnis nec ani-

animae. Sed hoc quidem verum est proprie sumendo hoc
vocabulum, convertitur. Unde sciendum quod in illud con-
vertitur vel transsubstantiatur substantia panis, quod
non, quia coniunctum est alteri, sed etiam si ab aliis
esset separatum ad prolationem verborum sacramentalium
a sacerdote super materia conveniente cum intentione de-
bita potestate divina incipit esse sub specie panis.
Huiusmodi autem est caro Christi et non anima nec san-
guis nec aliud accidens inhaerens carni vel animae, nam
si esset anima separata a carne, quantumcumque sacerdos
cum intentione proferret verba sacramentalia super ma-
teria conveniente, non ibi inciperet esse anima Christi sed
sed caro tantum. Similiter si sanguis esset separatus
a carne, non ibi inciperet esse sanguis sed caro tantum.
Et idem iudicium est de aliis accidentibus carnis et
animae: Et propter hoc dicunt doctores corpus Christi
esse sub specie panis virtute verborum sacramentalium
ex vi conversionis: et propter hoc substantia panis con-
vertitur in corpus Christi, et non in animam nec in dei-
tatem. Si tamen velit aliquis uti vocabulo conversionis
vel transsubstantionis magis improprie, ut dicat substan-
tiam panis converti in omne illud quod ad prolationem
verborum sacramentalium incipit nunc de facto esse sub
specie panis, sic utendo vocabulo potest concedere quod
substantia panis convertitur in animam Christi intel-
lectivam, hoc est dicere ad prolationem verborum sacra-

mentum incipit anima intellectiva esse sub specie
panis. Si tamen in triduo mortis fuissent verba sacra-
mentalia cum debita intentione prolata, non fuisset ibi
anima intellectiva, quia tunc fuit separata a corpore
Christi cui nunc est unita. Si omnino velis contendere
de vocabulo et dicere, quod substantia panis in nihil
convertitur, nisi quod incipit esse sub specie panis e-
tiam si esset ab aliis separatus, nolo tibi resistere
cum de re satis constet.

Capitulum V.

Quod substantia panis non remanet post consecrationem.

Nunc illud considerandum est, quod illa conversio seu transubstantiatio non fit per hoc ^{per hoc} quod substantia panis in corpus Christi, ita quod virtute divina substantia panis non manet, sed tantum sub accidentibus quae erant ante conversionem in substantia panis manet corpus Christi, non tamen efficitur accidentibus illis ut inferius ostendetur. Est autem advertendum quod quamvis in novo testamento reperiat exp-
 ressum, quod corpus Christi sub specie panis est sumendum a fidelibus in memoriam passionis Dominicae, et suorum remissionem peccaminum, tamen quod substantia panis non manet ibi non exprimitur. Unde et de hoc antiquitus fuerunt diversae opiniones; sicut recitat Magister Sententiarum Libro IV. et Distinctione XI., et Hosti in summa extra De Consecratione et glosa De Consecratione, Distinctione II., "In Sacramentorum"; et glosa extra De Celebratione Missarum, "Comm. Marthae". Unde dicunt quod circa conversionem panis in corpus Christi tres erant opiniones: "Una asserit quod illa substantia quae fuit panis primo postea est caro Christi. Secunda opinio tenet quod sub-

stantia panis et vini ibi desinit ~~esse~~ ^{et} manent ~~acc-~~
 identia tantum; scilicet, sapor, color, et pondus et si-
 milia; et sub his accidentibus incipit ibi esse corpus
 Christi. Tertia tenet, quod remanet ibi substantia pa-
 nis et vini, et in eodem loco sub ~~eodem~~ ^{eadem specie est cor-} ~~stantia~~ ^{pus} ~~Christi~~.
 Opiniones mediae approbant doctores prae-
 nominati, et videtur determinatio ecclesiae Romanae. Unde
 extra De Summa Trinitate et Fide Catholica, "Firmiter",
 dicit Innocentius in concilio generali: "Una est omnium
 fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino
 salvatur". Istam auctoritatem vide in praecedenti co-
 lumna scilicet in capitulo tertio huius operis. Catho-
 lici autem concorditer illam opinionem mediam approban-
 tes in modo ponendi diversimode opinantur. Quidam enim
 ponunt sicut sanctus Thomas Libro IV., Distinctione XI.,
 Quaestione I.: "Quod contradictionem includit quod sub-
 stantia panis maneat cum corpore Christi sacramentali-
 ter manifeste sub specie panis". Et quidam sicut doc-
 tor subtilis Libro IV., Distinctione XI., Quaestione III.:
 "Quod quamvis substantia panis de facto non maneat cum
 corpore Christi, tamen contradictionem non includit quin
 per potentiam divinam possit manere panis cum corpore,"
 et ideo concedunt isti et probant quod corpus Christi
 sit in sacramento altaris per mutationem factam circa
 corpus Christi. Et illa opinio secunda sine praeiudi-
 cio alicuius videtur mihi probabilior et magis consona
 theologiae, quia magis exaltat omnipotentiam Dei nihil

ab ea negando nisi quod evidenter et expresse impli-
cat contradictionem, de hac tamen opinione ad praesens
supersedo, alias Deo volente ipsas diffusius tractatu-
rus, dico tamen quod substantia panis non maneat sed de-
sinit esse et sub illis speciebus incipit esse corpus
Christi.

Capitulum VI.
IC

Quod corpus Christi non circumscribitur loco in sacramento altaris.

Quamvis autem corpus Christi realiter et veraciter sub specie panis contineatur, non tamen in sacramento altaris loco circumscribitur, sed totum corpus Christi sub tota hostia et qualibet parte hostiae realiter continetur. Quod sanctorum patrum testimoniis comprobatur. Unde beatus Ieronimus et habetur De Consecratione Distinctione II., "Singuli": "Singuli" inquit "accipiunt Christum Dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur sed integrus se praebet singulis". Item beatus Hilarius et habetur De Consecratione Distinctione II., "Ubi": "Ubi" inquit "est pars corporis ibi totum". Ex quibus manifeste colligitur quod totus Christus est in tota hostia et totus in parte; ex quo sequitur quod loco non commensuratur nec circumscribitur. Fortius autem possibilitas potest aliter fidelibus persuaderi; nihil enim debet Christianus negare posse fideri divina virtute, nisi quod per rationem ex per se notis quae nullus poterit dubitare, potest evidenter probari includere contradictionem, vel nisi hoc possit elici ex scriptura sacra vel doctoribus receptis ab ecclesia. Non enim iuxta modum causarum naturalium potentiam divinam errare debemus, cum divina potestas virtutem omnium creatorum in infinitum excedat; nec ad negandum aliquid pos-

ri. Sic etiam tenemus quod angelus est totus in aliquo loco diffinitive et in qualibet parte; per idem non debet etiam aliquis negare, quem per divinam potentiam possint duo corpora tam eiusdem speciei specialissimae, quam diversae simul eidem loco coexistere. Sic enim Salvator Iesus Christus clausis ianuis intravit ad discipulos, et clauso utero virginis exiit in mundum, et nullo diviso corpore caelesti in caelum ascendit. Si igitur nulla apparet contradictio quin duo corpora simul existant in eodem loco, nulla apparet contradictio quin duae partes eiusdem corporis simul existant.

Ex quo patet quod per divinam potentiam qua ratione duae partes corporis Christi possunt eidem loco coexistere pari ratione poterunt omnes partes corporis Christi simul eidem coexistere. Ex illo autem et priori sequitur intentum principale. Nam si non est impossibile Deo, qui plus potest facere quam nos cogitare seu intelligere, facere quod omnes partes corporis eidem corporeo coexistent, nec est sibi impossibile eandem substantiam ponere totam in toto, et totam in qualibet parte, sicut patet de angelo et anima intellectiva, sequitur manifeste quod non est impossibile Deo facere quod tota substantia corporis Christi coexistat toti hostiae et cuilibet parti eius, quod est propositum principale. Nec istis obstat quod corpus Christi habet partes organicas distinctas realiter, quarum una non est in alia, sicut digitus non est in digito; quarum etiam aliquae sunt in una parte totali et non in alia, sicut oculi non sunt in manu vel in pede, in

sed in capite. Nam ad distinctionem partium organica-
rum non requiritur localis distantia, sed realis dis-
tinctio dispositionum materialium. Nam quamvis manus
retentis eisdem dispositionibus poneretur cum oculo
quod simul in eodem loco essent et manus et oculus, ho-
mo per manus non videret sed per oculum; et tunc pos-
sunt organa manere distincta et nata habere distinctas
rationes quantumcumque localiter non distarent; et ideo
hoc a divina potentia non est negandum. Qualis autem
sit diversitas dispositionis organorum; an scilicet sub-
stantialis aut accidentalis non spectat ad praesens ne-
gotium. Similiter etiam quamvis organa non distarent lo-
caliter non propter hoc sequeretur quod manus esset in
rede vel econtra; sed tantum quod illa organa essent si-
mul in eodem loco, quod non repugnat organorum distinctio-
ni sicut declaratum est, quia cum indistantia etiam lo-
cali unius partis ab alia stat quod una pars sit in ali-
a sicut in suo toto, ad modum quo oculus est in capite
sicut in toto, sicut cum indistantia locali animae intel-
lectivae ab homine stat quod anima intellectiva sit pars
hominis; anima enim intellectiva est omnino in eodem lo-
co in quo est homo, et tamen est pars hominis. Ita po-
test oculus esse pars capitis et tamen est in eodem lo-
co cum capite. Et sic patet possibilitas existentiae cor-
poris Christi cum tota hostia et qualibet eius parte. De
omnibus tamen praedictis nihil assero nisi quod est con-
sonum doctrinae sanctorum; si quid autem non fuerit con-
sonum dictis eorum, tantum ad exercitandum mentes studi-
osius sit dictum.

Capitulum VII.

Quod corpus Christi non videtur a nobis in sacramento altaris oculo corporali.

Hoc itaque corpus Dominicum desinente substantia panis incipiens sub specie panis existere potestate divina, non oculo corporali sed fide et intellectu percipitur. Quod tam auctoritatibus sanctorum patrum quam rationibus persuadetur, unde dicit beatus Augustinus et habetur De Consecratione Distinctione II.; "Nos autem" inquit "in specie panis et vini quam videmus, res invisibiles videmus, id est, carnem et sanguinem honoramus".

Item idem Augustinus De Consecratione Distinctione II., "Quid manducant": "Quod videtur" inquit "panis est et calix, quod etiam oculi renuntiant. Quod autem fides postulat instruenda, panis est corpus Christi, et calix sanguis. Ista ideo dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur et aliud intelligitur".

Item Gregorius De Consecratione Distinctione II., "quia", ~~dict~~ ^{dic} sic: "Magnum et pavendum" inquit "mysterium quod aliud videtur, aliud intelligitur". Item Hilarius et habetur De Consecratione Distinctione II., "Ubi": "Non est" inquit "quantitas in hoc aestimanda mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis". Ex istis aliisque pluribus auctoritatibus patet, quod corpus Christi in sacramento altaris non videtur sed intelligitur solum, quamvis species pa-

nis realiter videatur". Ad hoc etiam non desunt rationes; nam illud quod in aliquo loco percipitur oculo corporali sine omni auctoritate potest evidenter cognosci ibidem existere. Sed nullus sine omni auctoritate Salvatoris et ecclesiae teneret corpus Christi sub specie panis realiter contineri, non igitur ibi videtur oculo corporali. Item visio corporalis omnibus aequae dispositis est aequalis, sed nullus infidelis percipit ibi esse corpus Christi oculo corporali. Item manifestum est quod nullus percipit ibi qualitatem aliquam sensibilem a quocunque sensu nisi qualitatem hostiae. Sicut patet de qualitatibus tangibilibus et perceptibilibus a sensu gustus et de qualitatibus visibilibus, non igitur videtur in sacramento altaris corpus Christi oculo corporali.

Capitulum VIII.

Quod accidentia remanentia post
consecrationem non sunt subiective
in corpore Christi.

Postquam de existentia corporis Christi sub specie
panis pauca sunt praescripta, super est ut de acciden-
tibus remanentibus post conversionem substantiae panis
in corpus Christi aliqua differantur. Et primo ostendam
quod illa accidentia subiective in corpore Christi non
existunt; quod patet ex hoc quod qualitates contrariae
non sunt simul in corpore Christi. Qua ratione autem
qualitates unius hostiae existerent subiective in cor-
pore Christi, eadem ratione qualitates alterius hostiae
idem corpus Christi afficerent. Ad sensum autem patet,
quod aliquando aliquae qualitates diversarum hostiarum
sibi contrariantur; ex quibus relinquitur quod nec qua-
litates illae nec istae ^{corpus Christi afficiunt} ~~corpus Christi afficiunt~~ afficiunt. Item
corpus Christi ad qualitates sensibiles de novo non al-
terentur, quod tamen contingeret si accidentia panis cor-
pus Christi informarent. Hoc etiam auctoritate Magistri
Sententiarum confirmatur Libro IV. Distinctione XII. ubi
inquit: "Non est substantia nisi corpus et sanguis Do-
mini quae non afficitur illis accidentibus. Non enim
corpus Christi in se habet formam talem, sed qualē in
iudicio apparebit". Nec etiam illa accidentia aerem
circumstantem afficiunt, quia nullum accidens nec secun-
dum se totum nec secundum aliquam sui partem distat lo-

co et situ a subiecto suo primo. Sed ad sensum apparet
 ret quod aliqua pars accidentis hostiae loco et situ
 dictat ab aere circumstante et a qualibet parte eius,
~~non ergo est illud accidentis in aere subiectum, sed~~
~~non est illud accidentis in aere subiectum, sed~~
~~non est illud accidentis in aere subiectum, sed~~
~~non est illud accidentis in aere subiectum, sed~~
 Ita nunquam occupat ali-
 quod accidens a loco cui subiecti, sed manifestum est
 quod hostia et aer occupant distincta loca; non igitur
 accidentia sunt subiective in aere.

Nec etiam ista accidentia sunt subiective in sub-
 stantia panis, quia illa substantia non est, sicut osten-
 sum est prius. Relinquitur igitur quod accidentia manent
 sine subiecto; quod confirmatur per Magistrum Libro IV.
 Distinctione XII. in principio dicens: "Si autem quaeri-
 tur de accidentibus quae remanent, scilicet, de specie-
 bus et sapore et pondere, in quo subiecto fundentur; po-
 tius mihi videtur fatendum ea existere sine subiecto
 quam esse in subiecto".

Capitulum IX.

Quod quantitas quae praefuit in
substantia panis manet.

Quod autem illa accidentia sint quanta, et quod vere
remaneat quantitas post consecrationem multis rationi-
bus ostendi potest. Primo sic, secundum Innocentium III.
extra De Celebratione Missarum, "Cum Marthae": "Distin-
guendum est subtiliter inter tria, quae sunt in hoc sa-
cramento distincta, scilicet, formam visibilem, veritatem
corporis, et virtutem spiritualem. Forma est panis et vi-
ni, veritas carnis et sanguinis, virtus unitatis et cha-
ritatis. Primum est sacramentum, et non res. Secundum
est sacramentum et res. Tertium est res et non sacra-
mentum". Ex quo evidenter elicitur quod forma visibilis
est distincta realiter a corpore Christi et quod non
est quanta quantitate corporis Christi, sicut nec est
visibilis per aliquam qualitatem visibilem in corpore
Christi; sed manifestum est quod illa forma visibilis
est quanta, cum sit longa, lata et profunda; ergo remanet
realiter aliqua quantitas praeter quantitatem Christi.
Secundum sic, illa quantitas formae est realiter figura-
ta et non habet figuram corporis Christi, et per conse-
crat ibi aliqua quantitas a similitudine corporis
Christi. Tertio sic, aliqua quantitas videtur oculis cor-
porali in sacramento altaris, sed nec Christus nec ali-
quod accidens eius videtur a nobis in sacramento al-

teris oculo corporali; igitur est ibi alia quantitas
 praeter quantitatem corporis Christi. Quarto sic, cum
 quod frangitur, et cujus una pars separatur ab alia non
 quantum; sed ista forma visibilis frangitur et una pars
 ipsius reparatur ab alia, non sic autem corpus Christi;
 igitur est ibi alia quantitas praeter quantitatem cor-
 poris Christi. Quod autem forma visibilis frangitur re-
 aliter testis est Mattheus Evangelista dicens: "Accipit
 Iesus panes, benedixit ac fregit". *Idem* testatur Marcus: "
 Benedicens" inquit "fregit". Item patet per Iulianum, et al-
 ios sanctos patres, quod nimis longum foret adducere.
 Quod autem corpus Christi non frangatur sed remaneat
 integrum dicit doctor egregius beatus Augustinus et ha-
 betur De Consecratione Distinctione II., "Qui manducatur":
 "Manducatur" inquit "Christus: vivit manducatus, quia sur-
 vixit occisus; nec, quando manducamus, partes de illo fac-
 iamus". Et idem dicit De Consecratione Distinctione II.:
 In vita "manducatur" inquit "et manet integer totus in cor-
 de tuo". Ex quibus patet quod quantitas distincta a quan-
 titate corporis Christi manet in sacramento altaris.

Capitulum X.

Quod qualitates sensibiles manent.

Non tantum autem constat quantitatem in eucharistia manere sed etiam manifestum est qualitates sensibiles post consecrationem ibidem subsistere. Nam nihil est visibile sine qualitate sensibili, sed ibi manet forma visibilis; igitur et qualitas sensibilis. Item sapor ibidem percipitur, et albedo videtur, etiam qualitates tangibiles sensus tactus apprehendit, sed nullus sensus percipit aliquam qualitatem corporis Christi; remanent igitur qualitates sensibiles quae prius erant in substantia panis et modo sunt ^{sine} subiecto. Sicut dicit Magister Libro IV. Distinctione XI.: "Species est ibi panis et vini sicut sapor. Unde aliud videtur, aliud intelligitur". Omnia praedicta possent multis auctoritatibus aliis confirmari de quibus supersedeo, ad quaedam physica properans, in quae incidi dum legendo sententias quaestiones de eucharistia pertractavi, propter quae perscrutanda et explicanda ut notificem nescientibus quae et qualia et quomodo et quod sine assertionem et tantum recitative dixi ad exercitandum studiosorum ingenia propter calumniam aliquorum praesens suspectum agotium.

Capitulum XI.

Quod omnis substantia materialis
extensa componitur ex partibus sub-
stantialibus distinctis realiter.

Et autem quae dicenda sunt solido videantur inni-
ti et immobili fundamento inde sumatur exordium ubi
nemo rationalis debeat dubitare. Omnis substantia
materialis extensa componitur ex partibus substanti-
alibus localiter vel situ aliter distantibus. Nam lig-
num non componitur tantum ex materia et forma, quae
sunt partes essentiales et diversarum rationum; sed
etiam componitur ex partibus integralibus quarum quae-
libet est lignum quae non sunt in eodem situ; igitur
distant situ, et tamen lignum vere componitur ex eis
et non componitur ex accidentibus; ergo componitur ex
partibus substantialibus situ distantibus. Item diver-
so ligno in duas medietates nulla substantia secundum
se totam nova generatur, nunc autem sunt duae substan-
tiae distinctae realiter; aliter enim diviso ligno in
duas medietates in altera medietate remaneret acci-
dentia cum subiecto; ex quo igitur nulla substantia se-
cundum se totam nova generatur. Oportet igitur illas du-
as substantias, quarum utraque post divisionem est quodi-
dam totum praefuerunt facientes unum lignum, et non fu-
erunt talia in eodem loco; igitur prius fuerant duae par-
tes unius ligni totalis situ distantes. Item una medi-
etas ligni potest corrumpi, altera non corrupta; sed cor-
ruptio talis est corruptio substantialis; ergo aliqua

substantia, quae prius fuit, nunc corrumpitur. Et manifestum est quod aliqua substantia, quae prius fuit, nunc manet; igitur prius fuerunt duae substantiales partes eiusdem ligni componentes unum lignum. Item albedo existens in ligno est tota in aliquo toto et pars in parte; aut inest tota in tota substantia aliqua, et pars in parte, aut est tota in toto in toto aliquo accidente et pars in parte. Si primum detur, habetur propositum, quod est aliqua substantia composita ex partibus substantialibus situ distantibus, sicut partes albedinis situ et localiter distant. Si detur secundum, oportet assignare aliquod subiectum primum illi accidenti, ita quod sit totum in toto subiecto et pars in parte. Et si quidem substantia sit tale subiectum, habetur propositum; si autem accidens ponatur subiectum totale illius accidentis, tunc quaero de subiecto illius sicut de priori et oportet dare processum in infinitum, vel quod aliquod accidens extensum habens pro subiecto primo aliquam substantiam habeat, quod est totum in tota substantia et pars in parte, quod esse non potest nisi illa substantia habeat partes situ distantes. Item nisi lignum et universaliter quaelibet substantia materialis extensa haberet partes reales et substantiales situ distantes, non plus esset talis substantia extensa realiter quam anima intellectiva. Sicut enim anima intellectiva est tota in toto corpore et tota in qualibet parte; ita substantia

quaelibet materialis esset tota quantitate et tota
sub qualibet parte, istud autem est absurdum. Dici
posset quod non est simile, quia anima non habet par-
tes; ideo posset argui de scientia et virtute, quae ha-
bent partes intentionales. Relinquitur igitur quod
substantia materialis extensa habet partes substan-
tiales distantes localiter, quae tamen inter se dis-
tinguuntur; quia una pars potest destrui, alia non de-
structa; et non solum hoc: si etiam ipsis manentibus
possunt ab invicem separari et esse quaedam tota dis-
tincta sicut diviso ligno vel lapide, ista eadem nume-
ro quae prius erant partes nunc sunt tota et non par-
tes, non tamen sunt alia nunc quam prius.

Capitulum XII.

Quod res absoluta prior potest esse
sine posteriori potestate divina.

Superiori principio fundamentali est annectendum,
scilicet, quod infinita et incomprehensibilis Dei po-
tentia potest omnem rem absolutam priorem naturaliter
facere et conservare sine re absoluta distincta rea-
liter secundum se totam naturaliter posteriorem. Cum
enim res ^{divina naturaliter} prior naturaliter alia, minus dependeat et mi-
nus coexigat rem posteriorem, quam effectus suam causam
essentialem, et manifeste tenemus quod divina potentia
effectum sine causa naturali producit, tenet et conser-
vat; dubitare non debemus, quin rem priorem naturaliter
potest Deus producere et conservare sine re posteri-
ori. Item res posterior non potest esse causa rei pri-
oris. Si igitur res prior esse non potest sine re pos-
teriori, hoc non est ponendum nisi quia res posterior

est effectus

naturalis, naturaliter consequens rem priorem, sed mani-
festum est divinam virtutem aliquando actionem causae
creatae suspendisse, et causam sine effectu conservasse.
Quis enim nisi Deus prohibuit quod ignis fornacis suc-
censae servos Dei proiecitos in medium non combussit et
tamen Caldeos ministrantes interfecit flammis ignis. In-
finita alia exempla reperiuntur in scriptura sacra et
dictis sanctorum patrum et martyrum gestis. Ex quibus
omnibus patet evidenter quod causae naturales per Dei

Capitulum XIII.

Quod omnipotentia Dei potest facere substantiam sine omni accidente absoluto formaliter inhaerente sibi.

Si Creator omnium secundum placitum suae voluntatis potest facere, conservare, manutene rem priorem sine posteriore; dubium esse non debet quin eadem potentia possit substantiam quamcumque producere et conservare sine omni accidente absoluto sibi formaliter inhaerente. Si enim Dei virtus conservat et tenet accidens sine subiecto, non erit tantae potentiae ut conservet et teneat subiectum sine omni accidente. Cum enim substantia perfectior et actualior sit magis appropinquans divinae substantiae quam accidens, minus etiam dependet ab accidente quam accidens a substantia cum de ratione etiam substantiae sit per se existere; naturaliter autem accidens innititur alteri, magis etiam dependet a substantia quam e converso, nulli fideli qui credit et tenet quod accidentia in sacramento altaris manent sine subiecto debet esse dubium, quin eadem virtute poterit substantia sine accidente subsistere. Item nulla apparet contradictio quod res absoluta sine omni illo existat, quod nec est pars illius, nec eius essentialis causa; sed nullum accidens est causa nec pars substantiae cui inhaeret; igitur contradictionem non includit substantiam sine accidente posse per se subsistere. Item omne quod non est Deus si aliui esse habet, oportet quod realiter a Deo producat; igitur producta sub-

stantia non poterit esse accidens nisi Deus sua li-
 bere voluntate velit illi esse. Potentia enim divina
 nulli oboedit creaturae; nulla igitur est contradictio
 quin producta substantia accidens non capiat esse si
 Deo placuerit. Item si ad esse substantiae esse acci-
 dentis necessario consequatur, hoc non potest contin-
 gere nisi propter aliquam trium rationum: vel quia ac-
 cidens est pars substantiae, et totum sine partibus es-
 se non potest; vel quia substantia est effectus acci-
 dentis et effectus suam causam praesupponit; vel quia
 substantia est causa naturalis accidentis, et posita
 causa ponitur et effectus consecutive. Sed quod acci-
 dens non sit pars substantiae tam sanctis quam philo-
 sophis est manifestum; cum omnibus notum sit quod sub-
 stantia ex substantiis non ex accidentibus componatur;
 igitur nullum accidens poterit esse pars alicuius sub-
 stantiae. Nec sufficit dicere, quod substantia est cau-
 sa vel effectus accidentis; cum superius sit ostensum
 quod Deus omnipotens, cui perfecte oboediunt omnes cau-
 sae, potest actionem naturalis causae suspendere et ef-
 fectum sine causa secunda conservare. Ex praedictis
 manifestationibus colligitur, quod cum omnipotenti Deo
 non est impossibile omne verbum nec erit negandum quin
 substantiam sine accidente inherente sibi poterit con-
 servare; sicut sibi non est impossibile conservare rem
 priorem naturaliter sine posteriori, quod potest ex hoc
 alia ratione confirmari. Non enim minoris est effica-
 cia Dei omnipotentis super omnia individua alicuius

speciei, quam sit virtus creata super unum individuum eiusdem speciei accidentis demonstrati. Sed tanta est virtus imperfecta creata efficaciae, quæ potest substantiam aliquam conservare sine aliquo individuo alicuius speciei. Ideo poterit infinita Dei potentia facere hanc substantiam sine aliquo individuo illius speciei accidentis demonstrati. Sequitur etiam quod idem possit Dei omnipotentia facere hanc substantiam sine omni individuo illius speciei accidentis. Et per eandem rationem; si tantæ efficaciae est virtus imperfecta creata, quod poterit aliquam substantiam conservare sine omni individuo alicuius speciei accidentis, etiam erit tantæ efficaciae virtus infinita ut eandem substantiam conservet sine omni individuo totius generis illius accidentis. Cum igitur sol poterit conservare lignum sine omni albedine, nec poterit Deus conservare lignum sine omni colore? Et si causa naturalis, rursus, ignis, potest conservare aquam sine frigiditate nec valebat immensitas divinae potentiae conservare solam sine omni qualitate tangibili? Ex quo videtur probabile, quoniam, cum causae inferiores nihil potentes nisi assistente divina potentia possunt substantiam sine hoc accidente et sine illo conservare et producere, non erit impossibile substantiam sine omni accidente conservare. Et, si sibi placuerit, poterit cuicumque substantiae esse tribuere, sine omni accidente; multa enim mirabilia et contra communem cursum naturæ fecit ipse Deus.

Capitulum XIV.

Quod substantia extensa potest conservari intacta localiter, quocumque accidentia sua accidentia absoluta per divinam potentiam destruantur.

Non solum autem non repugnat divinae potentiae rem priorem sine posteriore producere et conservare, et per consequens valebit substantiam sine accidente sustinere; sed etiam non repugnat omnipotentiae Dei substantiam existentem sub accidente absolute inhaerente sibi sine mutatione locali substantiae accidens in destruere et substantiam conservare. Quis enim fidelis audeat dicere, si Deus velit accidens absolutum inherens substantiae separare vel destruere sine destructione substantiae, quod compellitur substantiam vel aliquam partem eius de loco ad locum transferre? Si enim causae naturales multa accidentia absoluta extrahunt et inducunt in idem passum non localiter mutatum; non poterit Deus substantia non mota localiter intactam conservare, et quicumque accidentia absolute inherens sibi destruere, si non voluerint eam reducere ad alterius introductionem.

Ita solummodo potest per divinam potentiam substantia destructa, si voluerint eam reducere ad alterius introductionem.

Ita autem potest per divinam potentiam substantia destructa, si voluerint eam reducere ad alterius introductionem.

cum naturae illiusque appropriata motum agere; hoc factum, aut ipsa substantia ligni non est mota localiter, et hoc est intentum, scilicet quod omne accidens absolutum inherens substantiae potest destrui, substantia non translata de loco ad locum nec aliqua parte eius; aut illa substantia erit mota localiter, quod dari non potest. Ex quo illa substantia est naturae suae dimis-

scilicet quia ad nullam differentiam loci poterit se
 transferre, nec deorsum, nec principium recessus ter-
 ram non habent, sicut omnia habent accidentia. nec
 potest se movere sursum sicut nec prius, et postea i-
 dem non esse, sed potest, sicut et philosophi dicunt, et
 philosophi philosophantur inductive scilicet. nec enim
 vel tota substantia destruitur totus locus, cum nec non
 potest, vel partes substantie quae prius erant distan-
 tes concurrunt quasi in unum punctum, vel ibi non po-
 test, cum non sit ibi tale principium movendi; et si des-
 set, nec esset aliter ratio quare plus ^{re}concurrerent ad u-
 num punctum quam ad reliquum, nec esset aliqua ratio
 quare plus pars una ^{re}concurreret ad unum punctum ali-
 um quam ad alium punctum magis finem. Item si conser-
 varet totam substantiam illius ligni et omnia acciden-
 tia absoluta unius partis destrueret, et accidentia ab-
 soluta alterius partis conservaret, quod non est Deo
 impossibile, sicut nec est sibi impossibile destruere
 mediocritatem albedinis unius corporis albi, et aliam me-
 diocritatem albedinis conservare, et simul cum hoc dimit-
 tere totam substantiam ligni suae naturae, quo iret is-
 ta mediocritas illius substantiae? Curquid tota pars sub-
 stantiae cuius omnia accidentia essent destructa vir-
 tute propria alias partes subintraret, vel se totali-
 ter ab ista parte separaret? Nullum tale potest esse
 quod possit virtute creata fieri. Respondit igitur il-
 li pars substantiae delectatae suae naturae immota lo-
 caliter; quavis Deus per suam omnipotentiam omnia ac-

accidentia absoluta inherens sibi auferat destruen-
 do vel etiam separando; potest igitur Deus substantiam
 immotam localiter conservare, et omne accidens absolu-
 tum inherens sibi destruere. Item omnis substantia
 materialis naturaliter est in loco vel circumscriptive
 vel diffinitive, maxime si sit locus ambiens ipsam sub-
 stantiam; igitur existens cum accidentibus naturalibus
 est in loco et praesens loco; et sicut est prior natu-
 raliter ipsis accidentibus ita naturaliter prius prae-
 sens est ipsi loco quam sua accidentia sint praesentia
 illi loco. Nullam igitur contradictionem includit quod
 Deus conservet substantiam praesentem loco sine trans-
 latione locali cuiuscunque partis substantiae, sine prae-
 sentia accidentium ad illum locum. Constat itaque quod
 ille qui dixit et facta sunt omnia, eadem virtute potest
 substantiam immotam localiter conservare et accidentia
 absoluta inherens sibi destruere vel separare.

Capitulum XV.

Quod substantia materialis per partes suas intrinsecas est praesens loco quo circumscribitur.

Iuxta istud quod superius ostensum est de distinctione partium substantialium distantium situ, compositionum substantiam materialem extendam; est nunc ostendendum quod substantia materialis extensa per seipsam et per partes suas, quae sunt substantiae, praesens est loco quo circumscribitur, ita quod per se totam est in loco et per partem in parte loci; omne namque quod praesens est loco vel per seipsum vel per aliquod aliud sibi praesens est praesens illi loco. Cum ergo substantia materialis sit praesens illi loco circumscribenti ipsam oportet quod ipsa sit praesens illi loco seipsa vel per aliquod cui ipsa est praesens, quod etiam est praesens illi loco. Non enim loquor modo de illo per quod tantum per causam efficientem est praesens loco; quia sicut sol facit lumen esse, ita facit eum praesentem loco, sed loquor de isto per quod aliquid tanquam per non distans a loco est praesens loco. Si concedatur quod substantia materialis per seipsam et per partes suas substantiales est praesens loco habetur quod intenditur. Si autem dixeretur, quod substantia materialis illa, quae est extensa est, praesens loco per aliquod aliud, quod nec est substantia nec pars eius, cui ipsa substantia est praesens, puta, per aliquod ac-

accidens inherens substantiae quod est praesens loco,
 et cui in se substantia est praesens; ex hoc deducitur pro-
 positum. Nam quoniam aliquis tunc sunt praesentia locali-
 ter indistantia, quoniam illi est praesens localiter uni il-
 lorum, per idem est praesens alteri illorum. Si igitur
 accidens substantiae et locus sunt praesentia locali-
 ter, per illud idem per quod substantia ipsa est prae-
 sens ipsi accidenti, per illud erit praesens ipsi loco;
 sed substantia per seipsam et per partes suas est prae-
 sens illi accidenti, ergo per easdem partes suas est
 praesens suo loco.

Item ipsa substantia est praesens illi accidenti per
 quod est praesens illi loco, ita quod tota substantia
 est praesens illi toti accidenti et parti parti; sicut
 tota substantia informatur toto accidente, et pars sub-
 stantiae informatur parte accidentis illius. aliter ve-
 nie substantia vel accidens non esset extensum vel
 coextensum; aut igitur substantia est praesens loco prae-
 sens illi accidenti, aut per aliquid aliud cui ipsa
 substantia est praesens et quod est praesens illi acci-
 denti. Secundum hoc non potest, quia si illud medio, cui
 substantia est praesens, esset aliud aliud vel aliud ali-
 quod, et erit praesens illi substantiae, localiter
 quod ipsa substantia per seipsam est praesens illi ac-
 cidenti quanto, ita quod tota praesens toti indistans
 localiter et parti parti. Quo concesso procedo ulterio-
 us sic: omnis substantia, quae per seipsam et per partes
 sibi intrinsecas est praesens alicui quanto habenti
 partem extra partem, et pars sua est praesens parti il-

lius totius, per seipsam formaliter, et per partes intrinsecas sibi habet partem distantem a parte, et omne tale per seipsum circumscribitur loco ambientis ipsam; non enim plus requiritur ad hoc, quod aliquod circumscribitur loco per seipsum, nisi quod habeat per seipsum formaliter, quamvis habeat ab alio causaliter partem distantem a parte; igitur substantia seipsa et partibus intrinsecis sibi circumscribitur loco. Ex quo sequitur quod substantia per seipsam et per partes intrinsecas sibi est praesens loco. Hoc istis obstat quod accidentia sunt praesentia loco, quia quando plura non distant localiter, ipsa sunt praesentia eidem loco. Cum igitur substantia non distet localiter a suis accidentibus, non obstat, quod substantia sit praesens loco, constituerunt ipsa accidentia esse praesentia eidem loco.

Capitulum XVI.

In quo praemittuntur quaedam ad
probandum quod quantitas remanens
in sacramento altaris non est rea-
liter distincta a qualitatibus re-
manentibus.

Praelibatis prioribus quasi quibusdam immobilibus
fundamentis, iuxta illa adducendae sunt aliquae ratio-
nes per quas posset alicui videri, quod quantitas rema-
nens in sacramento altaris non est res absoluta dis-
tincta realiter a *qualitatibus* remanentibus cum sub-
stantia corporis Christi; et quod aliqua quantitas ante
consecrationem praecessit quae non erat res absoluta
distincta realiter a substantia panis quae post conse-
crationem non manet propter hoc quod desinit esse sub-
stantia panis. Replio tamen protestationem praemissam
in principio huius opusculi, quod nihil dicam assertive
nisi quod docet Romana ecclesia, paratus in omnibus prop-
ter auctoritatem eiusdem ecclesiae ingenium meum cap-
tivare, ac universa, quae Romana explicat vel explicabit
ecclesia, corde credere et ore confiteri; cetera *autem*
recitanda, tantum sub qua voce de fovea de veritate
serim, ratione exercitii et dandi materiam cogitandi
proponam in medium. Sed ante quam accedam ad principa-
le propositum aliqua fundamenta necessaria sunt prae-
mittenda, videlicet quod omnis res per se una, sive sub-
stantialis sive accidentalis, habens partem distantem
a parte sive partem extra partem, est quanta, quia *omni*
taliter realiter, extensa; nulla autem res potest

esse extensa realiter nisi sit quanta; sive igitur omne quantum sit per se unum habens partem extra partem, sive partem distantem a parte sive non, non est modo curandum, hoc tamen omnibus videtur esse notum quod omne per se unum habens partem extra partem sive partem distantem a parte est vere quantum realiter et extensum.

Ex quo ulterius sequitur, quod cum possibile sit aliquid esse quantum sine quantitate et omne quantum vel est subiective in quantitate tanquam in suo subiecto vel est subiectum quantitatis vel est res indistincta a quantitate; pluribus enim modis non potest intelligi aliquid esse quantum; necesse est illud quantum quod nec est subiective in quantitate nec est subiectum quantitatis esse rem non distinctam a quantitate realiter. Ex quibus colligi potest, quod omne quod est circumscriptive in loco, est quantum; omne enim, quod est circumscriptive in loco, est totum in toto loco et pars in parte, hoc enim est circumscriptive esse in loco. Quia enim angelus non est totus in toto loco, et pars angeli in parte loci. Propter hoc angelus non est in loco circumscriptive. Illud igitur quod est in loco circumscriptive, est totum in toto, et pars in parte. Omne autem tale habet partem distantem a parte, sicut partes loci distant situationaliter. Sed quod habet partem distantem a parte est quantum; omne igitur per se unum existens in loco circumscriptive est quantum; et per idem patet quod omne quantum habens partem distantem

a parte est circumscriptive in loco, maxime si sit a-
liquis locus ambiens ipsum. Nam omne tale sic est in
loco quod totum est in toto loco et pars in parte, et
per consequens est circumscriptive in loco.

Capitulum XVII.

In quo probantur quaedam conclusiones ad propositum.

Istis praemissis sunt aliquae conclusiones modo probandae; quarum una est quasi generalis et communis, scilicet; quod aliqua quantitas non est res absoluta distincta realiter a substantia, vel quod aliqua quantitas non est res absoluta realiter distincta a qualitate. Ut ne videar inniti proprio sensui et a limitibus paternis discedere, auctoritates sanctissimi patris doctoris, egregii Iohannes Damasceni constituo fundamentum, qui vult quod eadem res est de genere substantiae et de genere quantitatis; quod non potest esse verum si omnis quantitas esset res distincta realiter a substantia. Unde dicit ille venerabilis pater Iohannes Damascenus: "Dicimus" inquit "itaque quam possibile est easdem res secundum aliam et aliam intentionem in aliud *et a principio reduci in* numerum; et quaedam mathematicae quae praedicta sunt ad quantum reducuntur, ut autem habitudinem habentia ad invicem et vere ad invicem dicta sub ea quae ad aliud, magnum enim et parum ad aliud dicuntur, magnum enim ad *parum* ad dimidium; similiter et reliqua. Corpus quidem secundum quod naturale est ad substantiam reducitur secundum autem quod mathematicum aut mensuratum ad quantitatem"; haec ille. Ecce quam expresse vult ille sanctus quod eadem res sub diversis praedicamentis continetur

propter distinctionem intentionem. Vult etiam quod eadem res sicut corpus est de genere substantiae et de genere quantitatis. Idem enim corpus quia est res quaedam naturalis composita ex materia et forma est de genere substantiae; eadem etiam res quia habet partem distantem a parte propter quod mensurari potest est de genere quantitatis; quod verum non esset si omnis quantitas esset res distincta realiter a substantia; et sicut eadem res, quia est res quaedam naturalis composita ex materia et forma, est de genere substantiae et, quia habet partem distantem a parte est de genere quantitatis; ita eadem albedo, quia est res quaedam naturalis nata qualificare subiectum, est de genere qualitatis; et quia eadem albedo est res quaedam habens partem extra partem et partem distantem a parte situ aliter est de genere quantitatis. Constat itaque quod dicendo quod aliqua quantitas non est distincta realiter a qualitate a paternis limitibus non discedo. Unde nec unquam legi quod aliquis sanctus vel princeps philosophorum, Aristotiles, distinctionem fecerit inter quantum et quantitatem, immo habet indifferenter pro eodem quantum et quantitatem. Et hoc dico quod apud Aristotilem idem esset dicere, quantum est substantia vel qualitas; et quantitas est substantia vel qualitas. Et quod communiter dicitur quod Aristotiles in libro Posteriorum dicat, quod illa negativa est immediata, nulla substantia est quantitas, falsum est; quia nec ibi facit a-

liquam penitus mentionem de substantia vel quantita-
te nec de praedicamentis.

Capitulum XVIII.

Quod omnes qualitates in sacrament
to altaris non sunt unum subiectum
unius quantitatis.

Ostensa priori conclusione tamquam generali, nunc
aliquae speciales sunt probandae; quarum una est: quod
omnes qualitates remanentes in sacramento altaris non
sunt unum subiectum unius quantitatis propter quam il-
lae qualitates dicantur quantae. Sicut homo dicitur
albus quia est subiectum albedinis vel ignis dicitur
calidus quia est subiectum caloris; nam nullum unum ac-
cidens numero per se unum, potest esse primo tamquam
in immediato subiecto in aliquo quod est unum tantum
per aggregationem; ita quod totum accidens illud sit
in quolibet illorum et non sit una pars accidentis in
uno illorum et alia pars in alio, quod dico ad exclu-
dendum unam cavillationem qua dicunt aliqui quod ali-
quando contingit quod aliquo ligno posito in aqua, ita
quod una pars sit in aere et alia in aqua convertitur
pars existens in aqua convertitur pars existens in
aqua in lapidem et alia remanet lignum sicut prius,
quo facto, dicunt quod aliqua quantitas existens in to-
to est una numero et tamen subiectum non est unum per
se, cum una pars sit lapis et alia lignum. Et ita po-
terit aliquod accidens unum numero esse in uno subiec-
to quod est unum tantum per aggregationem. Sed illa
cavillatio sive contineat veritatem sive non contineat veritatem

clusa per hoc quod accipitur, unum accidens numero
 non potest esse in aliquo uno per aggregationem, ita
 tamen quod una pars non sit in uno illorum et alia
 in alio; instantia enim adiecta ponit quod una pars
 illius quantitatis ponitur subiective in uno illorum
 aggregatorum, et alia pars in alio. Patet igitur quod
 non potest reperiri instantia contra propositiones
 dicentes quod nullum accidens unum numero potest esse
 in aliquo uno per aggregationem tantum, et tamen quod
 una pars non sit in uno et alia in alio. Sed manifestum
 est quod illae qualitates remanentes in sacramento sita-
 ris, si sint unum, non sunt unum nisi aggregatione. Et
 manifestum est quod una illarum quantitatum non est
 subiective in una istarum qualitatum et alia in alia.
 igitur relinquitur quod omnes illae qualitates non sunt
 subiectum unius quantitatis numero. Item nullum accidens
 unum numero potest esse successive per actionem causae
 naturalis in diversis subiectis primis; voco autem sub-
 iectum primum, non illud quod est subiectum alicuius ac-
 cidentis per partem, sicut homo dicitur subiectum albe-
 dinis quia manus vel pes est subiectum albedinis; sed
 illud dico subiectum primum, quod est subiectum alicu-
 ius accidentis, et nulla pars eius est subiectum adae-
 quatum illius, et sic accepto subiecto primo manifes-
 tum est quod nullum unum accidens numero potest esse
 naturaliter in diversis subiectis primis. Quo conces-
 so, auferatur una pars illarum qualitatum, sicut ad sen-
 sum patet quod fieri potest. Tunc quaero, aut manet e-
 adem quantitas quae prius aut non. Si sic, tunc sequi-
 tur

tur quod eadem quantitas numero est primo subiective in illo toto aggregato ex prioribus qualitatibus et postea non in illo, quia non manet, et est in aliquo; igitur est in alio, et per consequens est in pluribus successive. Si non manet eadem quantitas numero; igitur destructa albedine quaelibet aliarum qualitatum mutaret quantitatem suam, quod est absurdum. Item si illa quantitas una est in illo aggregato, aut est tota in toto et tota pars in qualibet illarum, aut tota in toto, et una pars in una illarum, et alia pars in alia. Primum dari non potest quia tunc idem accidens numero esset simul in pluribus subiectis, quod falsum est. Nec potest dari secundum, quia nulla pars illius quantitatis potest accipi, quae plus respiciat unam qualitatem quam aliam, cum illae qualitates nullo modo distent localiter. Ex praedictis colligitur quod cum accidens numeretur ad enumerationem subiectorum, non possunt qualitates esse distinctae nisi quantitates essent distinctae, si quaelibet illarum sit subiectum quantitatis.

Capitulum XIX.

Quod non quaelibet qualitas est
subiectum immediatum quantitatis.

Non tantum autem est impossibile quod qualitates
sint unum subiectum unius quantitatis; sed etiam im-
possibile est dicere quod quaelibet qualitas est sub-
iectum quantitatis alienius, ita quod distincta quali-
tas est subiectum distinctae quantitatis; nam talis
pluralitas quantitatum distinctarum a qualitatibus
est omnino superflua et sine necessitate concessa.
Item eadem ratione substantia panis erit distinctum
subiectum distinctae quantitatis ab omnibus illis
quantitatibus quarum subiecta sunt qualitates; quod
est inconveniens, quia tunc sequeretur substantiam
esse quantum distinctis quantitatibus; esset enim
quanta una quantitate cuius esset subiectum immedia-
tum et esset quanta aliis quantitatibus quarum esset
subiectum mediatum, quia mediantibus illis qualitatibus
quarum est subiectum. Item omnes quos vidi ponentes
quod quantitas est alia res a substantia et qualitate,
habent pro inconveniente quod duae dimensiones sint
simul; et si substantia sit subiectum unius quantitatis
et qualitas subiectum alterius quantitatis, oportet po-
nere quod non tantum duae dimensiones sint simul, sed
etiam plures quam, X. vel XX. sunt simul; ex quibus relin-
quitur quod non convenienter dicunt sic dicentes. I-
tem quamvis secundum aliquos non sit inconveniens po-

nere distincta quanta esse simul, quae sint alterius
 rationis vel eiusdem rationis facientia tamen unum;
 tamen quod diversae quantitates eiusdem speciei ~~dis-~~
~~tinguissimae~~ non facientes unam quantitatem numero sint
 simul, naturaliter vel per potentiam creatam videtur
 impossibile. Sed si quaelibet qualitas esset subiec-
 tum distinctae quantitatis, istae quantitates non fa-
 cerent unam quantitatem numero, nec distinguarentur
 specie; igitur nec possent esse simul in eodem loco;
 manifestum est itaque quod non quaelibet qualitas est
 subiectum distinctae quantitatis.

Capitulum XX.

Quod quantitas manens non est sub^{ie}ctive in una qualitate et non in alia.

Quod autem non remaneat una sola quantitas quae sit subiective in una qualitate et non in alia, ita quod reliquae qualitates non sunt subiecta illius quantitatis, ex hoc ostenditur; quod, si una sola qualitas esset subiectum illius quantitatis, reliquae qualitates non essent quantitates nec subiective in quantitate, nec quantitas esset subiective in eis. Sed dictum est prius quod illud, quod nec est realiter res indistincta a quantitate, nec subiective in quantitate, nec subiectum quantitatis, non est quantum; et ita reliquae qualitates ab illa qualitate, quae esset subiectum illius quantitatis, non essent quantae, quod constat esse falsum. Etiam cum sit manifestum omnes qualitates remanentes in sacramento altaris frangi et dividi, et hostia divisa omnes consimiles qualitates cum utraque parte hostiae remanere. Nec potest dici quod una qualitas est subiectum immediatum quantitatis, quaelibet autem alia qualitas est subiectum mediatum quantitatis. Et ideo quaelibet est quanta, quia in qualitatibus est quantitas subiective mediate vel immediate; hoc inquam stare non potest, quia si una qualitas esset subiectum quantitatis immediatum et alia mediatum, hoc esse non potest nisi quia qualitas, quae est sub-

ictum immediatum quantitatis, esset subiective in il-
 la qualitate quae est subiectum quantitatis mediatum;
 sed hoc constat esse falsum, una enim qualitas corpora-
 lis non est subiectum alterius qualitatis corpora-
 lis; non enim color est subiectum coloris, tunc enim
 color esset vere et veraciter albus vel niger quod est
 absurdum. Ex hoc igitur sequitur inter cetera, quod nul-
 lum concretum alicuius qualitatis praedicatur de ab-
 stracto alterius; manifestum enim est quod una qualitas
 non est subiectum alterius qualitatis. Item hoc constat
 alia ratione, nam ad destructionem subiecti sive medi-
 ate sive immediate sequitur destructio accidentis. Si
 igitur illa qualitas esset subiectum alterius quali-
 tatis, oporteret quod destructa qualitate quae immedi-
 ate est in substantia tanquam in subiecto, omnes ceterae
 qualitates destruerentur. Et ita si qualitas tangibi-
 lis esset subiectum immediatum alterius sensibilis a-
 lio sensu et illa alterius, et sic ordinate procedendo,
 oporteret quod mutato colore alicuius corporis cete-
 rae qualitates sufferrentur. Ex omnibus igitur praeiie-
 tis potest colligi evidenter quod quantitas non est a-
 liquod accidens subiective existens in qualitate tanquam
 in subiecto.

Capitulum XXI.

In quo probatur testimoniis doctorum Catholicorum quod qualitates non sunt subiective in quantitate alia a substantia.

Post praedicta restat ostendere quod qualitates remanentes in sacramento altaris post consecrationem non sunt subiective in quantitate tamquam in subiecto sustentante eas. Et haec conclusio est confirmanda testimoniis doctorum venerabilium ut dicit doctor egregius Magister Sententiarum Libro IV. Distinctione XII. in principium. Cuius doctrinam etiam approbat concilium generale extra De Summa Trinitate et Fide Catholica, "Damnamus": "Si quaeritur" inquit "de accidentibus, quae remanent, scilicet, de speciebus, sapore et pondere, in quo subiecto fundentur, potius mihi videtur fatendum existere sine subiecto, quam esse in subiecto". Ex quibus patet quod de intentione illius doctoris est quod qualitates sapor, pondus et huiusmodi remanentes in sacramento altaris non sunt in aliquo subiective et per consequens non sunt in quantitate tamquam in subiecto; quia tunc non essent sine subiecto sed in subiecto. Nec valet dicere quod non intendit quod illae qualitates sint extra omne subiectum; sed quod non sint in aliqua substantia sicut in subiecto, unde rationem assignans quare illae qualitates sint sine subiecto subdit; quia ibi non est substantia nisi corpus et sanguis Domini, quae non afficitur illis accidentibus.

Haec inquam responsio non sufficit quia nunquam sequitur aliquod accidens esse sine subiecto quamdiu subsistit in suo subiecto primo et immediato. Sed si qualitates remanentes post consecrationem essent in quantitate sicut in subiecto, quantitas esset subiectum immediatum earum, et per consequens quamdiu subsisterent in quantitate non essent sine subiecto. Item nunquam aliquod accidens potest dici per se subsistens, quamdiu subsistit in suo subiecto mediato.

Sed secundum eundem doctorem qualitates remanentes in sacramento altaris sunt per se subsistentes; nam loquens de qualitatibus de quibus prius dixit, quod sunt sine subiecto, ait: "Remanent illa accidentia per se subsistentia ad mysterii ritum, ad gustus fideique suffragium, quibus corpus Christi habens formam suam et materiam tegitur". Liquet igitur de intentione illius doctoris esse quod sapor et pondus et huiusmodi qualitates remanentes in sacramento altaris sunt per se subsistentes sine omni subiecto. Ex quo sequitur quod non existant in quantitate tamquam in subiecto, unde sublit item praefactus doctor: "Ne autem mireris" inquit "vel insultes si ibi accidentia videantur frangi, cum ibi sint sine subiecto". Unde magis mirabile est, quomodo accidentia sine subiecto existant quam frangantur. Item non est maior ratio quod una qualitas sit in quantitate tamquam in subiecto quam alia; sed qualitas remanens in sacramento altaris non est in quantitate si-

aut in subiecto, patet nam ponderositas est qualitas,
 nam secundum eam aliquid dicitur quale, et tamen pon-
 derositas ibi remanens non est in quantitate tanquam
 in subiecto. Quia si ponderositas esset in aliquo
 tanquam in subiecto, illud subiectum vere et remitteret
 esset ponderosum sicut omne subiectum, in quo est ca-
 lor, est calidum; sed nihil remanens in sacramento al-
 taris post consecrationem est ponderosum illa ponde-
 rositate quae remanet in eodem sacramento. Quod pla-
 ne confirmat quaedam glosa De Consecratione Distinc-
 tione II. super illud capitulum, "si per negligentiam":
Unde obliuiscientes contra hoc quod dixit quod acciden-
tia cadunt in terra ait sic: "Sed obliuiscitur, cum sola
 accidentia remaneant *ibidem* etiam" accidentia dicuntur ca-
 dere cum non habeant pondus". Ex illa glosa colligi
 potest a parte, quod quamvis ponderositas post consecra-
 tionem remaneant cum accidentibus aliis, tamen non est
 in aliquo quod possit ab illa ponderositate denominari
 ponderosum; et eadem ratione non est ibi aliquid album,
 sed tantum est ibi albedo; et nihil est ibi album sicut
 est ibi ponderositas, et nihil est ibi ponderosum; et
 eodem modo, quamvis sit ibi sapor, tamen nullum est ibi
 subiectum sustentans saporem denominabilem a sapore.
 Et quo sequitur plane quod quantitas non est subiectum
 informatum qualitatibus illis, nec denominabilis ab eis.
 Si enim substaret illis qualitatibus vere esset ponde-
 rosa, calida vel frigida, alba, dulcis vel amara, quod est
 contra praedictam glosam expresse. Aliud etiam elici

potest ex praedicta glosa, videlicet, quod in sacramento altaris non est aliquod corpus habens pondus; ex quo sequitur quod non est ibi quantitas habens pondus, cum omnis qualitas permanens et continua sit linea vel superficies vel corpus. Si igitur esset ibi quantitas habens pondus vel tunc oporteret quod esset ibi linea habens pondus, vel superficies habens pondus, vel corpus habens pondus. Sed non potest dici quod linea vel superficies habet pondus et non corpus, quia dicit glosa praedilegata quod solum corpus habet pondus; ex quo sequitur quod, si esset ibi quantitas aliqua habens pondus, esset ibi corpus habens pondus quod negatur; nulla est ibi igitur quantitas habens pondus. Ex quo ulterius convenit inferre, quod nulla quantitas est subiectum illius ponderositatis, et propter illud oporteret dicere quod nulla quantitas est subiectum aliarum qualitatibus; sed omnes qualitates sunt ibi per se subsistentes virtute divina. Item sancta mater ecclesia solemnizans de corpore Christi legit sic: "Accidentia sine subiecto in eodem existunt ut filius locus habet, dum visibiliter invisibile sumitur, aliena specie occultatum, et sensus a deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus iudicant sibi notis. Ex quibus auctoritatibus praedictis aliisque plurimis plane constat quod in sacramento altaris non tantum unum accidens existit sine subiecto, sed quod accidentia existunt sine subiecto, puta omnes qualitates de quibus

sensus iudicant; quod esset verum si omnes qualitates
~~in illa substantia remanentibus~~ in illa substantia, unde cum illa
 sit sententia doctorum plurimum reverendorum, videli-
 cet, Magister Sententiarum, Hosti ~~et~~ Gafri ~~et~~ et a-
 liorum plurimum glossatorum super decreta et decretales,
 videtur consensum fidei catholicae dicere quod omnes
 qualitates post consecrationem remanentes in sacra-
 mento altaris non sint in aliquo nec in quantitate nec
 in aliquo tanquam subiecto. Et quod ista sit senten-
 tia praedictorum patet, nam Hosti ~~et~~ in summa ti-

De Celebratione Missarum, "Cum Marthae", et glosa
 De Consecratione Distinctione II., "In sacramentorum",
 et Magister Sententiarum Libro IV. Distinctione XI.
 Circa conversionem panis in corpus Christi III. reci-
 tant opiniones: "Una" sicut dicunt "asserit quod illa
 substantia, quae fuit panis primo, postea est caro et
 sanguis Christi. Secunda opinio tenet, quod substantia
 panis et vini desinat esse et manent accidentia tan-
 tum, scilicet, sapor, et color et pondus et similia; et
 sub illis accidentibus incipit ibi esse corpus Christi.
 Tertia tenet quod remanet ibi substantia panis et vi-
 ni et in eodem loco et sub eadem specie est corpus
 Christi". Opinio media ab omnibus praedictis approba-
 tur; ex quibus omnibus patet quod doctores antiqui et
 authentici tantum posuerunt, qualitates remanere per
 se sine subiecto; et ideo non posuerunt quod qualitates
 in aliquo essent subiective. Unde et multi ponentes

qualitates representantes in sacramento altaris esse in
 quantitate tanquam in subiecto, multas auctoritates
 doctorum authenticorum adducunt ad probandum quod ac-
 cidentia, puta quod qualitates sunt sine subiecto; sed
 nec unam quidem auctoritatem alicuius doctoris au-
 thentici possunt adducere ad probandum quod qualitates
 in sacramento altaris quantitate continentur. ~~Ubi-
 que, ubi in illis tractatibus diligenter legeris totum trac-
 tatum Magistri Sententiarum De Eucharistia, et totum
 tractatum qui ponitur in iure canonico de eadem mate-
 ria una cum glosa et aliis doctoribus, sicut Hosti
 et Innocentium et alios, tamen non inveni quod faciant
 mentionem de quantitate etiam nominando eam, nisi in
 tribus locis, scilicet, De Consecratione Distinctione
 II., "Quia corpus"; ubi loquens recipienti corpus Christi dicit
 sic: "In mensura visibili permanens maior factus es te
 ipso invisibiliter sine quantitatis augmento, tamen
 idem atque ipse es. Item glosa super illud capitulum
 De Consecratione Distinctione II., "Duplicitur": "Potest
 intelligi, scilicet, secundum istam formam et quantitatem
 quam habuit in cruce, vel secundum quantitatem corpo-
 ris glorificati quod spiritualiter videtur; quia nul-
 li sensui subiacet". Item in capitulo ubi prius dicit
 Hilarius: "Non est quantitas visibilis in hoc aestiman-
 da mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis"; ubi
 dicit glosa: "Non est quantitas sic aestimanda ut sub
 minori quantitate minus sit corpus Christi, et in ma-
 iore maius; quia ubicumque est pars, sive speciei sive~~

corporis, id est, pes vel manus, totum corpus est". In pluribus locis, non memini me legisse quod sancti vel doctores authentici tractantes de sacramento ~~non~~ ~~aliquid~~ ~~aliud~~ tangunt de quantitate; sed manifestum est quod ex praedictis locis nec directe nec indirecte colligi potest quod qualitates sint in quantitate tanquam in subiecto; sed de qualibet ~~quod~~ remanent et quod ipsae frangantur et terantur expresse dicunt, unde dicit glossa super illud De Consecratione Distinctione II., "Ego Berengarius": "Non tantum pondus et reliquas sacramenti qualitates sensibus corporalibus percipi fateor; sed sub illis speciebus fractis et attritis partibus totum et integrum corpus Christi esse confiteor, totum manucari, totum sumi". Nescio quod species vocat qualitates quas species dicit frangi et atteri; frustra igitur ponatur aliqua quantitas quae esset subiectum earum.

Capitulum XXII.

Quod quantitas distincta realiter a substantia non sit subiectum qualitatum non tantum testimoniis sanctorum patrum sed etiam philosophorum poterit confirmari. Sufficit igitur principem philosophorum Aristotelem adducere. Ipse autem dicit in Praedicamentis quod sola substantia est susceptiva contrariorum per sui mutationem; ~~et hoc~~ dicit proprium propriae substantiae. Sed si inter substantiam et qualitates esset una quantitas ibi media deferens et sustentans qualitates sensibiles et corporales, manifestum est quod illa quantitas esset susceptiva contrariorum secundum propriam sui mutationem; constat enim quia quandoque suscipiat albedinem quandoque nigredinem, quandoque esset calida, quandoque frigida, quandoque est iucunda alio tempore amara; et ita res alia a substantia esset susceptiva contrariorum. Itaque secundum eundem, alteratio ad qualitatem sensibilem distinguitur a condensatione et rarefactione in tantum quod quando aliquod corpus rarefit vel condensatur, non est necesse quod amittat omnes suas qualitates. Rarefiat igitur corpus album, quo facto non potest dari quod amittat priorem albedi-

Quod quantitas distincta realiter a substantia non sit subiectum qualitatum non tantum testimoniis sanctorum patrum sed etiam philosophorum poterit confirmari. Sufficit igitur principem philosophorum Aristotelem adducere. Ipse autem dicit in Praedicamentis quod sola substantia est susceptiva contrariorum per sui mutationem; ~~et hoc~~ dicit proprium propriae substantiae. Sed si inter substantiam et qualitates esset una quantitas ibi media deferens et sustentans qualitates sensibiles et corporales, manifestum est quod illa quantitas esset susceptiva contrariorum secundum propriam sui mutationem; constat enim quia quandoque suscipiat albedinem quandoque nigredinem, quandoque esset calida, quandoque frigida, quandoque est iucunda alio tempore amara; et ita res alia a substantia esset susceptiva contrariorum. Itaque secundum eundem, alteratio ad qualitatem sensibilem distinguitur a condensatione et rarefactione in tantum quod quando aliquod corpus rarefit vel condensatur, non est necesse quod amittat omnes suas qualitates. Rarefiat igitur corpus album, quo facto non potest dari quod amittat priorem albedi-

nem et habeat novam. Nam nihil est hic agens quod possit albedinem in hoc corpus inducere; sed hoc stare non potest si quantitas sit res media inter substantiam et qualitates; nam si sit res media, oportet quod substantia rarefacta habeat quantitatem novam, sicut inferius dicetur et ostendetur. Cum autem ad novitatem subiecti ~~subiecti~~ sequatur novitas accidentis sui, oportet quod albedo esset nova et eadem ratione quaelibet qualitas subiectiva existens in illa quantitate esset nova.

Capitulum XVIII.

Quod quantitas remanens in sacramento non est res absoluta distincta realiter a qualitatibus remanentibus in eodem sacramento.

Ex praedictis evidenter sequitur quod quantitas remanens in sacramento altaris non est res absoluta distincta realiter a qualitatibus remanentibus in eodem sacramento. Si enim nihil est quantum nisi sit subiectum quantitatis, vel existens in quantitate tamquam in subiecto, vel res non distincta a quantitate realiter. Et ostensum est quod qualitas remanens non est subiectum quantitatis nec est in quantitate subiective. Et manifestum est quod qualitates post consecrationem sunt quantae, cum sint longae, latae et profundae. Relinquitur igitur quod illae qualitates sunt quantae, et non per quantitatem quae sit res absoluta distincta realiter a qualitatibus istis. Item habens partem distantem a parte est quantum. Sed manifestum est quod ponderositas remanens in sacramento altaris habet partem distantem a parte, et ostensum est prius quod illa ponderositas non est subiective in quantitate, nec est subiectum quantitatis; igitur est quanta, et non per quantitatem, quae est alia res absoluta distincta ab ista ponderositate, et eadem ratione quaelibet alia qualitas erit quanta et non per quantitatem distinctam realiter ab illa.

Capitulum XXIV.

Quod ante consecrationem fuit una
quantitas quæ non erat res absoluta
distincta realiter a substantia panis.

Viso quod quantitas remanens in sacramento altaris
non est res absoluta distincta realiter a qualitati-
bus ibidem remanentibus, restat nunc aliquas persuasi-
ones adducere propter quas posset alicui videri quod
ante consecrationem præcessit una quantitas, quæ non
erat res absoluta distincta realiter a substantia
panis, quæ post consecrationem non manet sicut nec sub-
stantia panis manet. Et hoc quidem primo ex ultimo
dictis poterit persuaderi. Si enim qualitas poterit
esse quanta sine quantitate distincta realiter, hoc non
potest esse nisi propter hoc quod qualitas habet partes
distinctas realiter natas situ distare; sed tanta est
distantia partium substantiæ materialis quanta est
distinctio partium qualitatis; igitur ita natae sunt
distare situ aliter partes substantiæ sicut partes
qualitatis; immo naturaliter et virtute creata, sicut
partes qualitates esse non possunt sine substantia,
ita nec distare possunt sine distantia partium sub-
stantialium. Si igitur qualitates sint quantæ sine
quantitate adiuta realiter, et illa substantia panis
fuerit quanta non per quantitates quæ erant res dis-
tincta realiter a substantia, et per consequens erat
eadem, et ideo sicut substantia panis non manet ita

quantitas illa non manet. Item substantia panis non erat quanta quantitate quae est realiter eadem cum qualitate et post consecrationem non manet aliqua quantitas distincta realiter a qualitate sicut probatum est. Igitur oportet quod aliquod accidens corrumpitur quando corpus Christi consecratur, quod dictis sanctorum patrum repugnare videtur, vel oportet dicere quod substantia panis erat quanta quantitate quae non erat res distincta realiter a substantia panis et per consequens non manet sicut nec substantia panis.

Titulus XXV.

Quod substantia potest esse quanta sine omni re absoluta distincta realiter addita sibi.

Ut autem magis pateat principale propositum volo nunc iuxta superius dicta illa probare, quod substantia potest esse quanta sine omni re absoluta distincta realiter addita sibi. Nam prius ostensum est, quod omnem substantiam potest divina potestas facere et conservare sine omni accidente absoluta inhaerente sibi. Probatum est etiam quod si placuerit divinae voluntati aliquam substantiam nunc extensam et substantiam accidentibus suis in posterum conservare, et omnia accidentia separare vel destruere sive annihilare, non compellitur divina potentia istam substantiam de loco ad locum transferre sive mutare localiter. Ex quibus elicio hanc propositionem; istam substantiam, quae nunc est quanta, potest divina potentia conservare immotam localiter secundum se totam et quamlibet partem sui substantialem, quamvis libere et contingenter, et destruere omnem quantitatem distinctam realiter ab illa substantia inhaerente sibi. Nimis enim et sine ratione videtur artare divinam potentiam dicere, quod si Deus velit substantiam priorem naturaliter omni accidente inhaerente sibi in esse conservare, et destruere sociam absolutam inhaerens sibi, quod oportet Deum necessaria utar illam substantiam localiter et de uno loco alium transmutare, cum

frequenter videmus etiam agens naturale sine destructione et mutatione locali subiecti aliquod accidens eiusdem subiecti destruere; non est ergo negandum a divina potentia cui perfecte subiunguntur omnia, quin possit sine destructione illius ligni et mutatione locali eiusdem destruere omnem quantitatem quae est accidens absolutum inhaerens isti ligno. Quo facto, oportet dicere quod ista substantia est quanta cum habeat partem extra partem sicut prius; nisi enim illius substantiae partes distarent, sicut prius, non esset tota substantia in toto loco et partes in parte, sicut prius ante destructionem accidentis; nisi et per consequens ista substantia esset mota localiter, quod est contra positum. Est igitur ista substantia quanta et per positum nullum accidens inhaeret sibi, quod est accidens absolutum, quia per positum omne tale per potentiam divinam est destructum; igitur iste substantia sine quantitate, quae sit accidens absolutum inhaerens sibi, est quanta. Quod autem isto casu posito substantia remaneat quanta, potest adhuc persuaderi; nam manifestum est quod ex quo, tota ista substantia conservatur in esse per potentiam divinam, nulla pars eius destruitur seu corrumpitur; remanent igitur partes substantiales eadem quae prius. De quibus partibus quaeritur: aut distant loco et situ, quo concessio habetur propositum, cum probatum sit quod omne per se unum habens partes distantes loco et situ est quantus; aut illae partes non distant loco et situ, quod dari non potest,

quia ex hoc sequeretur quod essent mutatae localiter. Si enim nunc non distant localiter, et prius distabant localiter, nec unum conversum est in aliud, cum utrumque vere maneat, oportet quod alterum illorum sit mutatum localiter. Item accipio unam partem illius substantiae, puta, A, et quaero, aut A coexistit isti parti loci cui prius coexistebat, aut non coexistit illi parti loci. Si coexistit, eadem ratione alia pars illius substantiae coexistit alteri parti loci cui prius coexistebat: ex quo sequitur quod tota substantia coexistit toti loco et pars parti, et per consequens tota illa substantia habet partes distantes situ, sicut partes loci, quibus coexistunt, distant situ. Si autem A non coexistit illi parti loci cui prius coexistebat; igitur ista pars mutata est localiter, quia omne, quod est praesens alicui primo, et postea manens non est praesens illi loco, necessario transfertur de loco ad locum; *et ita ista pars mutaret omnem locum* ~~et ita ista pars mutaret omnem locum~~ ~~et ita ista pars mutaret omnem locum~~ ~~et ita ista pars mutaret omnem locum~~ est contra positum. Nec valet dicere quod illa substantia non est in loco nisi per quantitatem quae est accidens illius substantiae; et ideo quando destruitur quantitas illa nec substantia est in loco nec mutatur localiter, quia illud non est theologice dictum. Nam secundum sanctos et doctores authenticos et satis est de intentione scripturae canonicae. Angelus est in loco et transfertur de uno loco ad alium quantumcumque non

sit quantus sed indivisibilis carens omnibus partibus
 ratis distare localiter; ergo multo magis substantiae
 habenti partes natas distare localiter poterit compe-
 tere esse in loco et mutari localiter, quavis non ha-
 beat quantitatem quae sit accidens absolutum distinc-
 tum realiter ab ea et inhaerens sibi; immo quantumcum-
 que substantia ab omni accidente separaretur adhuc e-
 rit in loco nisi ponetur extra medium, et non tantum
 substantia erit in loco, immo quaelibet pars eius e-
 rit in loco; et tunc quaero de illa parte A aut est in
 loco quo prius et habetur intentum, aut est in alio et
 per consequens mutatur localiter, quod est contra po-
 situm. Nec valet dicere quod illa substantia non est
 in loco circumscriptive sed diffinitive, quia hoc dice-
 re est concedere propositum. Nam priori casu posito,
 ex hoc ipso quod illa substantia est in loco diffini-
 tive erit in loco circumscriptive; cuius ratio est;
 quia si illa substantia est in loco diffinitive, opor-
 tet dicere consimiliter quod quaelibet pars eius est
 in loco diffinitive; tunc quaero, aut A est in illa par-
 te diffinitive aut non. Si dicitur quod sic, eadem ratio-
 ne alia pars erit in alia parte diffinitive; et quo se-
 quitur quod illae partes distant localiter et situ-
 aliter. Omne autem totum habens partes distantes loca-
 liter est circumscriptive in loco. Igitur tota illa
 substantia est circumscriptive in loco. Si autem di-
 citur quod A non est diffinitive in illa parte loci
 in qua prius fuit, vel hoc est quia est alibi diffini-

tive et per consequens est mutata localiter vel quia non est alicubi, quod concedi non potest, cum etiam angelus alicubi sit ponendus; hoc etiam dato sequitur quod mutata est localiter, ex quo non est diffinitive nec circumscriptive in illo loco in quo prius, et tamen manet realiter in rerum natura. Sic igitur, cum possit potentia divina conservare substantiam in eodem loco et destruere omne accidens inhaerens sibi, quod est accidens absolutum, non est contradictio quod substantia sit quanta sine quantitate accidente inhaerente sibi.

Capitulum XXVI.

In quo adducuntur aliae rationes
ad probandum eandem conclusionem,
scilicet, quod substantia potest es-
se quanta sine quantitate distincta
addita sibi.

Iuxta superiorem rationem aliis rationibus potest
concludi. Quod substantia potest esse quanta sine
quantitate distincta addita sibi; nam non minoris vir-
tutis est conservare duas substantias natas facere et
constituere unam substantiam sine omnibus accidenti-
bus absolutis inhaerentibus sibi, quando non faciunt
nec constituunt unam substantiam, quam quando consti-
tuunt unam substantiam sicut acceptis duabus aquis,
puta, A et B non minoris virtutis est conservare A et
B in distinctis locis, sine omnibus accidentibus abso-
lutis inhaerentibus eis, quando non faciunt unam aquam
totalem, quam quando fiunt partes unius aquae. Sed om-
nipotentia Dei potest separare A et B ab omnibus ac-
cidentibus suis, et conservare A et B in distinctis lo-
cis sicut A hic, et B Romae, si sibi placet; non enim
si omnipotentia Dei separaret unam aquam Romae ab
omni accidente suo, oporteret quod Deus transferret il-
lam aquam, quae est ~~Romae~~ ^{hic}, huc, vel illam usque
Romae, nec oporteret quod transferret eas ad aliquem
locum medium, sed posset conservare illam alibi et
illam hic; igitur aequè faciliter, si sibi placeret, si
A et B coniungerentur et constituerent unam aquam pos-

et omnipotentia Dei conservare A et B in distinctis partibus loci, quamvis separaret A et B ab omnibus suis accidentibus absolutis; quo posito illa substantia totalis haberet partes distantes situ; quia A et B sunt partes suae quae distarent situ, et per consequens illa substantia totalis esset quanta et tamen sine quantitate distincta realiter ab ipsa substantia.

Confirmatur ratio, quia nulla apparet contradictio quin posset Deus per suam infinitam potentiam, sicut alite creavit totam aquam oceani sub accidentibus suis, conservare istam substantiam et accidentia destruere; sed nunquam hoc posito necessitaretur Deus partem oceani, quae est in occidente, transferre usque ad aliam partem quae est in oriente vel econverso, vel ambas partes transferre ad aliquem locum in medio. Non enim videtur theologice dictum quod ad hoc necessitaretur Deus; igitur Deus posset totam aquam oceani conservare in rerum natura, et destruere omne accidens absolutum inhaerens sibi, et tamen illas aquas quae sunt in oriente et occidente conservare ubi prius; quo facto tota aqua illa haberet partes distantes sine quantitate addita, et per consequens esset quanta sine quantitate addita. Item quando subiectum et accidens habent partes sibi correspondentes ita quod distinctis partibus accidentium correspondent distinctae partes substantiae, non minoris potentiae est conservare partes accidentis destruendo subiectum sine mutatione locali accidentis vel alicuius partis suae,

quoniam conservare partes substantiales sine mutatione lo-
 cali destruendo accidens absolutum. Sed substantia
materialis et accidentis sunt simul, ita quod distinc-
 tis partibus accidentibus respondent distinctae par-
 tes substantiae; nec alia pars accidentis est in alia
 parte substantiae; ita quod distinctae partes accidentis
 sunt in distinctis partibus substantiae, sicut patet per
 hoc quod probatum est prius, scilicet, quod substantia
 materialis habet partes substantiales situ distantes.
 Potest autem Deus conservare accidens absolutum in
 eodem loco et situ destruendo subiectum, sicut patet
 in sacramento altaris; igitur non includit contradic-
 tionem Deus conservare in eodem loco subiectum destru-
 endo quodcumque accidens absolutum inhaerens sibi;
 quo facto substantia erit circumscriptive in loco si-
 cut prius, et per consequens quanta sine quantitate
 sibi addita. Nec oportet maliciose calumniari dicendo
 quod est dicere contra fidem quod in sacramento al-
 taris substantia corrumpitur; tertio enim dictum me-
 um non est, nec est dictum doctorum catholicorum de
 Consecratione Distinctione II.; "Quia corpus" glosa su-
 per verbo, *convertuntur, dicunt: "bene dicunt convertuntur*
vel transsubstantiantur vel transeunt"; (supple: ter-
 rena et mortalia in Christi substantiam.) "sed non fi-
 unt nec incipiunt; nihil enim fit vel incipit esse
 corpus Christi; potest tamen concedi quod de pane con-

ficiatur et fit corpus Christi, sicut de aqua fit cristallus, non tamen est cristallus, sed securius non concederetur hoc; et ubique invenitur panis vel de pane fit vel conficitur corpus Christi; sic intelligitur, fit, id est, transit in corpus Christi, vel ex pane fit, id est, sub specie panis est vel latet vel incipit esse vel latere corpus Christi ubi ante consecrationem non erat, si enim panis fieret Christi corpus, singulis diebus adderetur ei illud quod prius non erat; et sic semper augmentaretur". Et subdit: "Non intelligas igitur quod aliquod augmentum sumat ex tali conversione, nec eodem modo quo cibus convertitur in carnem; sed est ibi corruptio, id est, desinit esse substantia panis nulla tamen generatio".

Item glosa De Consecratione Distinctione II., "Ante benedictionem": "Licet verba successive proferantur, non tamen successive consecratio fit, sed in uno instanti corrumpitur panis, scilicet in ultimo instanti prolationis verborum; et licet panis sit corpus compositum; momentanea tamen est corruptio eius".

Item glosa eadem distinctione capitulo primo: "Panis est", dicit quod "substantia panis desinit esse consecratione subveniente", et cetera, ibidem. Non est igitur contra catholicam fidem dicere, quod in sacramento altaris panis substantia corrumpitur sive destruitur; cum igitur Deus conservet in eodem loco accidens destruendo substantiam, non erit impossibile sibi conservare substantiam in eodem loco accidens

corrumpendo, et sic erit substantia quanta sine tali accidente. Item si Deus destrueret medietatem cuiuslibet accidentis absoluti informantem medietatem unam unius ligni, et conservaret aliam medietatem accidentis informantem aliam medietatem illius substantiae, illae duae partes distarent et tamen una istarum careret omni accidente informante eam; et quo sequitur quod pars substantiae potest distare a parte substantiae sine accidente informante eam, et per consequens poterit substantia esse quanta sine quantitate addita sibi.

Item non maiorem contradictionem includit quod substantia habens partes distinctas realiter natas distare localiter sine omni accidente addito sibi in aliquo divisibili, ita quod tota sit in toto loco et pars in parte, quam quod aliqua substantia carens omni parte tali sit in aliquo loco divisibili, ita quod tota in toto loco et tota in qualibet parte. Sed angelus carens omni parte integrali sine omni accidente absoluto addito sibi potest esse totus in aliquo loco divisibili et totus in qualibet parte; igitur non est contradictio quod aliqua substantia habens partes natas distare localiter sit tota in toto loco divisibili, et pars in parte sine quantitate aliqua addita sibi; ex quo sequitur quod erit circumscriptiva in loco sine quantitate addita sibi. Confirmatur haec ratio; non magis includit contradictionem substantiam corpoream esse in loco modo sibi convenienti sine omni parte addita sibi, quae

re addita sibi,quam substantiam incorpoream esse in loco modo sibi convenienti. Proprius autem modus essendi in loco conveniens substantiae incorporeae est esse in loco diffinitive;sed substantia incorporea potest esse in loco diffinitive sine omni re absoluta addita sibi,et sic erit quanta sine omni re absoluta addita sibi. Nullam igitur ut videtur contradictionem includit quod aliqua substantia sit quanta sine omni re accidente absoluta addito sibi.

TITULUS XXVII.

Quod eadem conclusio quae prius
videtur sequi ex dictis adversari-
orum.

Praeter rationes priores possunt aliquae adduci
partim fundatae in dictis aliorum doctorum catholi-
corum negantium tamen praedictam conclusionem. Vide-
tur enim illa propositio sequi ex dictis aliquorum
adversariorum; omnis res absoluta existens sub aliquo
accidente absoluto per informationem ita quod totum
subiectum sit sub toto accidente, et pars sub parte,
potest per divinam potentiam coexistere eidem sine
informatione et inhaerentia illa, patet. Nam secundum
multos negantes substantiam posse esse quantam sine
accidente inhaerente sibi, respectus extrinsecus adve-
niens sibi potest auferri extremis; *manentibus; et se-*
quendum hoc respectus inhaerentiae accidentis ad sub-
iectum est respectus extrinsecus adveniens; igitur non
includit contradictionem substantiam et istam rem quam
dicunt quantitatem manere sine respectu tali inhae-
rentiae. Sed hoc posito tota substantia coexistit to-
ti illi quantitati quae est accidens; igitur sicut illa
quantitas habet partem distantem a parte, sic ista sub-
stantia habebit partem distantem a parte, et ita sub-
stantia est quanta sine quantitate informante eam. Sed
possunt dicere quod ablato respectu inhaerentiae quan-
tatis ad substantiam, substantia non erit praesens
quantitati, ita quod tota sit praesens toti quantitati,

et pars partii; hoc possunt sic evadere. Nam secundum
eosdem respectus praesentialitatis substantiae ad
quantitatem est prior respectu inhaerentiae quantita-
tis ad substantiam et respectus praesentialitatis par-
tis substantiae ad partem quantitatis est prior respectu
inhaerentiae partis quantitatis ad partem substanti-
ae; quod potest probari per hoc, quod impossibile est
quod sit respectus inhaerentiae quantitatis ad substan-
tiam sine respectu praesentialitatis quantitatis ad
substantiam, et per consequens sine respectu praesen-
tialitatis substantiae ad quantitatem quia illae praes-
entialitates autem continentur principis eorum sunt es-
sential natura. Sed respectus praesentialitatis potest es-
se sine respectu inhaerentiae; multis enim est substan-
tia praesens vel esse potest quae non informant vel
inhaerent sibi; sed secundum eos per divinam potentiam
prius potest esse sine posteriori; non igitur includit
contradictionem quod conservetur respectus praesenti-
alitatis totius substantiae ad totam quantitatem is-
tam quae ponitur accidens inhaerens sibi, et respectus
praesentialitatis partis substantiae ad illam partem
quantitatis, sine respectu inhaerentiae quantitatis ad
substantiam, et sine respectu inhaerentiae partis quan-
titatis ad partem substantiae; quo posito, tota substan-
tia est praesens toti quantitati et pars substantiae
est praesens parti quantitatis sine respectu inhae-
rentiae; et per consequens sine hoc quod substantia in-

conservetur quantitate, et sic habebit illa substantia
 partem distantem a parte sine quantitate informante
 eam, et per consequens erit quanta sine quantitate in-
 formante; *Eam: nulla enim res sine ea* una habet partem
 extra partem et partem distantem a parte nisi sit
 quanta. Item respectus praesentialitatis substantiae
 ad ubi secundum istos non dependet ex respectu inhae-
 rentiae quantitatis ad eum subiectum, quia destructo
 respectu inhaerentiae quantitatis ad illam substanti-
 am, adhuc poterit illa substantia esse praesens loco et
 eadem ratione respectus praesentialitatis partis sub-
 stantiae ad partem loci non dependet ex respectu in-
 haerentiae partis quantitatis ad partem substantiae;
 et tamen secundum eos omne quod non dependet ab alio
 potest conservari per divinam potentiam sine alio. Po-
 terit igitur respectus praesentialitatis totius sub-
 stantiae ad totum locum, et partis substantiae ad par-
 tem loci conservari, sive respectu inhaerentiae quanti-
 tatis ad substantiam; quo facto, substantia ipsa erit
 praesens toti loco, et pars parti, et per consequens e-
 rit circumscriptive in loco et tamen non informabitur
 aliqua quantitate quae sit res absoluta distincta re-
 aliter a substantia; substantia ergo erit quanta sine
 quantitate.

Capitulum XXVIII.

Quod substantia est quanta per suas partes substantiales sine omni quantitate quae sit res distincta realiter a substantia et qualitate.

Restat post hoc ostendere quod non solum substantia potest esse quanta sine quantitate addita sibi, sed etiam quod substantia est quanta per suas partes substantiales sine omni quantitate quae sit alia res absoluta distincta realiter a substantia et qualitate. Quod primo demonstratur sic; frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora; hoc enim est principium quod negari non debet, quia nulla pluralitas est ponenda nisi per rationem, vel per experientiam, vel per auctoritatem illius qui non potest falli, nec errare, possit convinci. Sed ex quo substantia potest esse quanta sine quantitate distincta a substantia et qualitate, nec per rationem, nec per experientiam potest convinci, quod sit talis quantitas alia. Nec hoc invenitur expressum ab auctore aliquo qui non potest errare, quia non invenitur a Deo fuisse revelatum; igitur non est necesse ponere quantitatem talem. Et ita frustra poneretur, omnia enim quae possent salvari per talem rem, possunt salvari sine ea, et per hoc quod substantia habens partes substantiales distinctas realiter natus distare localiter, quae partes tam substantiae quam qualitatis, virtute causae efficientis et finalis sicut in esse

producantur ita fiunt distantes. Eadem enim virtute
 qua diversae partes substantiae et qualitates de non
 esse procedunt ad esse, etiam in distinctis locis ca-
 piunt esse. Et ideo sicut nihil praeter causam effi-
 cientem, finalem, formalem et materialem necessario re-
 quiritur, nec praeequitur ad hoc quod substantia et
 partes substantiae de non esse producantur ad esse, ita
 etiam nihil praeter praedictas causas requiritur
 necessario ad hoc quod una pars substantiae sit extra
 aliam partem, vel distet ab alia parte. Mirum enim vi-
 deretur quod unum accidens posterius substantia et
 partibus eius posset facere unam partem substantiae
 extra aliam partem, et tamen causae essentialis rei
 non possent hoc facere sine accidente tali; non enim
 ad distantiam partium illarum requiritur accidens ta-
 le, cum duae substantiae possint distare, et si essent
 ab omnibus accidentibus separatae; nec ad hoc, quod il-
 lae quae partes constituunt ad hoc totum, requiritur
 accidens tale, cum nulla videatur ratio quare partes
 priores naturaliter omni accidente non possunt con-
 stituere totum, cuius natae sunt esse partes sine ac-
 cidente.

Ex quibus omnibus colligitur quod quantitas de ge-
 nere accidentis nec requiritur ad distantiam localem
 illorum quae natae sunt constituere unam substantiam
 absque tali accidente. Ex quo patet quod omnia, quae
 possunt salvari posita tali quantitate sine ea, aeque

hunc salvari possunt. Ita enim salvabitur quod partes
substantiae et qualitates informant substantiam il-
lud localiter et quod tam substantia quam qualitates
sunt quantae, quod habent partem extra partem sine ta-
li quantitate per hoc, quod causas essentialiter produ-
cunt partes substantiae et qualitates in loco dis-
tinctis sicut si ponatur talis quantitas consequens
substantiam iam productam. Quis enim prohibet Deum
producere unam substantiam vel qualitatem sine omni
accidente distincto a substantia et qualitate, et quis
potest prohibere Deum ponere unam partem illius sub-
stantiae vel qualitatis extra aliam absque dissoluti-
one illius substantiae vel qualitatis. Absque re illa
absoluta distincta realiter si possit hoc facere me-
diante tali re distincta? Hoc enim videtur nimis ar-
tere divinam potentiam, dicere quod una re producta a
Deo habente partes distinctas realiter Deus non pos-
sit facere distare localiter, nisi dando eis rem novam,
et nisi unitatem earum rumpat vel dissolvat. Item
quod substantia sit quanta per suas partes substanti-
ales intrinsecas sibi, ostendo. Illud quod per *Partes suas*
intrinsecas est in loco circumscriptive per suas partes
intrinsecas est quantum, quia ostensum est prius quod
omne quod est circumscriptive in loco est quantum; om-
nis autem substantia materialis per suas partes sub-
stantiales est in loco circumscriptive, quia sicut os-
tensum est prius, omnis substantia materialis quae est
extensa, per suas partes essentialiter est praesens lo-

co, ita quod tota substantia est praesens toti loco, et
 pars substantiae est praesens parti loci; cum autem tale
 est circumscriptive in loco, et ita omnis talis substan-
 tia per partes sibi intrinsecae est quanta. Nec valet
 dicere quod substantia non habet partes nisi per quan-
 titatem, quae est res distincta a substantia, sed sub-
 stantia non dependet ab aliquo suo accidentis nec per
 consequens partes substantiae dependent a partibus ac-
 cidentis. Si igitur quantitas sit accidens substanti-
 ae, partes substantiae non dependent nec a quantitate
 nec a partibus quantitatis, et ita substantia habet par-
 tes non per quantitatem. Quod confirmatur, nam per idem
 habet res esse et esse distinctum, per illud igitur per
 quod sunt partes substantiae per idem etiam distingu-
 untur, sed partes substantiae non sunt per quantitatem;
 igitur nec distinguuntur per quantitatem; non igitur
 substantia habet partes per quantitatem: quae est alia
 res a substantia. Item si quantitas sit alia res a
 substantia, igitur non faciet partem substantiae dis-
 tate a parte substantiae, nisi sit causa efficiens vel
 finalis; sed causalitas efficiens vel finalis faciens
 partes distare non excludit quin illa res per partes
 suas intrinsecas sibi sit quanta; cum enim Deus tam-
 quam causa efficiens et finalis faciet partes cuius-
 cunque quantitatis distare, nulla quantitas per partes
 suas esset quanta nec haberet partes extra partes. Et
 hoc patet quod quantitasque substantiae illi cum sit

vel partes extra partes esset educta una quantitas ac-
 cidens; illud illa substantia per seipsum, et per causas
 suas intrinsecas esset quanta, sicut partes substantiae
 eclipsis et pro nihil aliud nisi per suas causas ex-
 trinsecas, puta efficientem et finem distant localiter.
 Hoc sufficit dicere quod quantitas, quae est accidens,
 est causa formalis quare substantia est quanta, sicut
 albedo est causa formalis quare aliquid est album; hoc
 non valet, quia ostensum est prius quod omnis res una
 numero habens partem distantem localiter vel situationaliter
 a parte est quanta; itaque illud per quod res una est
 una numero, nec per quod partes vel distant localiter,
 non est causa formalis quare res illa est quanta. Quan-
 titas autem, quae est accidens, non est illud per quod
 formaliter substantia est una numero, per idem enim
 substantia est et est una numero. Nullum autem accidens
 est causa formalis quare suum subiectum est, nec erit;
 igitur causa formalis quare subiectum suum est unum; nec
 quantitas etiam est causa formalis per quam partes sub-
 stantiae distant situationaliter, sicut aliquid est album per
 albedinem; tunc enim sicut impossibile est quod aliqua
 sint alba sine albedine, sive sint separata ab invicem
 sicut quaedam tota per se existentia, sive sint partes
 constituentes aliquod totum, ita impossibile est quod
 illae res quae modo distant situationaliter per quantitatem
 quae est accidens, sicut corpus est album per albedinem,
 distarent situationaliter vel localiter sine tali quantita-

te, etiam si essent separata ab invicem, et essent quæ-
dam tota non facientis unum totum, cum est filium. Pos-
set enim omnipotens et prius dividere lignum in du-
as partes et ponere utram illarum in Angliam, aliam autem
hic in Rosam, et partes separato illa ab oculis semi-
dentibus suis absolutis. Quo facto illa distarent lo-
caliter, et tamen non haberet talem quantitatem, quia
separata sunt ab illa per se. Et quidem patet quod
partes substantiæ non distarent per talem quantitatem,
sicut corpus est album albedine.

Capitulum XXIX.

Probatio eiusdem conclusionis quae prius per argumenta sumpta a dictis doctorum catholicorum.

Superioribus rationibus adducendae sunt aliae partim fundatae in dictis aliorum doctorum catholicorum, qui tamen ponunt talem quantitatem mediam inter substantiam et qualitatem. Dicit enim quidam doctor, et probale reputo, quia nihil volo negare a Dei potentia, cum plus posset facere quam nos cogitare vel intelligere, nisi viderim evidentem contradictionem sequi. Dicit enim doctor ille, scilicet, Scotus, Libro IV. Distinctione X. Quaestione IV.: "Quod infinita Dei potentia posset conservare corpus Christi sub specie panis sacramentaliter absque hoc quod in caelo vel alibi haberet esse localiter et circumscriptive". Ponatur igitur quod corpus Christi sit sub speciebus sacramentaliter, et desinat in caelo esse localiter et nullibi incipiat esse localiter et circumscriptive. Quo facto quaero aut illa quantitas, quae prius erat distincta a substantia et qualitate, ^{aut non manet} ~~manet, sed conrum-~~ ~~perit~~ ~~quod illa quan-~~ titas est destructa; nam secundum eos ibidem, absolutum non variatur ad variationem respectivi, et per consequens nec absolutum destruitur ~~per~~ variationem respectivi. Ubi autem in caelo non est nisi respectus se-

cundum eosdem, igitur non propter hoc quod corpus Christi cessat esse in caelo localiter, oportet ponere quod aliqua res realiter destruat^r. Remanet igitur omnis res absoluta quae prius erat, et sic remanebit quantitas illa; cum igitur secundum eos illa substantia est quanta per illam quantitatem, sicut corpus est album per albedinem, sicut impossibile est et contradictionem includit quod aliquod corpus sit informatum albedine inherente sibi, et tamen quod non sit album; ita impossibile est quod illa substantia sit informata illa quantitate inherente sibi nisi sit quanta. Oportet igitur istum dicere quod illud corpus Christi posito priori casu vere et realiter esset illa quantitate quantum. Sed quod hoc non debeat concedi, persuadeo primo sic; illud quod non habet partem distantem a parte non est quantum; sed posito priori casu substantia corporis Christi non habet partem distantem a parte, quia si sic, cum illud corpus coexistat speciei panis, sequitur quod distinctae partes corporis coexistunt distinctis partibus illius speciei. Probatio consequentiae; nam si partes corporis Christi distant localiter, accipio illas duas, puta, A et B. Tunc quaero de A aut coexistit toti hostiae et cuilibet parti, eadem ratione B coexistit toti hostiae et cuilibet parti, et per positum, corpus Christi non est alibi quam sub specie panis; igitur cuicumque coexistit una pars, eidem coexistit alia, et per consequens non sunt distincta localiter.

Si autem dicas quod A coexistat uni parti hostiae et non alteri, et A coexistit alteri parti et non illi; et ita distinctae partes corporis Christi coexisterent distinctis partibus speciei panis, quod *falsum est*; quia ex illo sequitur quod non totum corpus Christi esset in qualibet parte hostiae, immo in nulla parte hostiae est totum corpus Christi. Etiam sequitur corpus Christi esse in loco circumscriptive, quae omnia sunt falsa. Relinquitur igitur quod illo casu posito corpus Christi nullibi haberet partem distantem citualiter a parte; nec haberet partem extra partem, et per consequens non esset quantum, quod est propositum. Sed ad illa et consimilia innuunt ipsi unam responsionem dicentes, quod positio, quae est differentia quantitatis, necessario est in quanto, vel est in quanto continuo permanenti, et illam oportet salvare in proposito, quae, scilicet dicit ordinem partium in toto. Nec est enim bene intelligibile aliquid esse quantum dimensionum, quin sit signare in toto ordinem huius partis ad aliam secundum quantitatem interiacentem. Positio autem, quae ponitur a quibusdam praedicamentum aliud dicit. Praesupposito enim ordine partium in toto ponit ultra ordinem partium ad locum sive ad partes loci vel locantis; hoc est dictum, quod partes coextendantur partibus sicut totum dicitur primo commensurari toti loco in quo habet suum ubi, ita quod positio praedicamentum

praesupponit positionem differentiam quantitatis, et
 specificat ubi, et hanc positionem possibile est Deum
 separare a quantitate manente positione prima, non so-
 lum per negationem ubi sicut posset facere aliquod
 corpus extra universum, et tunc non haberet illam se-
 cundum positionem, quia non haberet aliquod continens
 cuius partibus partes contenti commensurarentur; sed
 posito etiam termino cui praesenti posset fieri com-
 mensuratio sive coextensio alteri corpori. Possibile
 est Deum secundum servare quantum et coexistentiam
 eius ad quantum, et tamen sine illa coexistensione par-
 tium unius ad partes alterius quam dicit illa positio
 secunda. Ista sunt subtiliter dicta, nullus tamen a-
 mator veritatis debet offendi si causa veritatis in-
 quirendae et exercitii impugnentur. Si enim vera sunt,
 expedit audire obiectiones ut solvantur ut sic veritas
 clarius innotescat. Si falsa sunt, expedit ut convin-
 centur. Quod autem illa responsio non sit sufficiens,
 primo potest persuaderi sic; si positio, quae est diffe-
 rentia quantitatis, dicit ordinem partium in toto et
 sufficiens est ad hoc quod aliquod sit quantum; quaero
 qualis est ille ordo partium in toto, aut est ordo par-
 tium situalis ita quod una pars est superior et alia
 inferior, una ante et alia retro, una versus orientem, ali-
 a versus occidentem; aut est ordo perfectionis, quia
 scilicet una pars est perfectior, et alia imperfectior;
 aut est ordo totius et partis sicut oculus est pars

capitis; aut est ordo causalitatis, quia una pars est causa alterius; aut est ordo originis vel naturae, quae una pars prius producit vel est prius in rerum natura quam alia. Alio enim modo non video quod possit intelligi ordo partium in toto importatus per positionem quae est differentia quantitatis. Si primus ordo scilicet situualis; manifestum est, quod ille non potest esse sine locali distantia partium, et ita nunquam est ad quantum nisi partes situualiter distent. Cum igitur posito primo casu partes corporis Christi non distant situualiter, corpus Christi illo concesso non erit quantum. Aliis autem modis non potest ordo partium in toto intelligi, qui est positio, quae est differentia quantitatis; nam quilibet ordo ita poterit competere substantiae corporis Christi, si tota substantia corporis Christi esset separata ab omni quantitate, quod est Deo possibile facere secundum illos, sicut quando est coniuncta cum quantitate. Conservata enim tota substantia corporis Christi absque hoc quod sit quanta, ita esset pars substantiae perfectior alia sicut nunc est, non plus etiam est una pars nunc pars alterius, nec plus est una pars causa alterius, nec plus una pars prior natura alia quam esset tunc; et ita patet quod nullus ordo partium in toto potest competere partibus substantiae quando est coniuncta quantitati quin possit ei competere quando non est coniuncta quantitati praeter illum ordinem qui est situualis, qui sufficit ad hoc quod sit quantum; talis autem ordo partium requirit distantiam partium localem, et per conse-

quens nihil est quantum continuum permanens, nisi ipsum habeat partes distantes situationaliter. Item omne quantum situatum est longum; sed nullum longum est sine distantia locali vel situationali partium. Si igitur corpus Christi priori casu posito sit quantum, oportet quod sit longum; et per consequens oportet quod una pars distet ab alia, et quod una sit extra aliam, quod non est verum retento casu priori.

Item omne quantum est extensum, sed nihil est extensum nisi una pars distet ab alia, et sit extra aliam; non enim ad extensionem sufficit praesentia alicui rei quantae, tunc enim anima intellectiva esset quanta cum coexistat et sit praesens toti corpori et cuilibet parti eius. Constat itaque quod si corpus Christi esset quantum in sacramento altaris, retento primo casu, haberet partem extra partem, quia vere esset extensum et ite haberet positionem quae dicit ordinem partium in loco. Item omne quantum continuum et permanens finitum est figuratum, ad figuram autem requiritur ordo partium in loco si sit praesens loco, nec sufficit aliquis alius ordo partium in toto ad figuram, quod patet ex hoc; nam facta sola mutatione locali partium possibile est figuram mutari. Si enim omnes partes corporis humani mutarentur localiter ita quod venter poneretur super caput vel pedes supra ventrem, vel fieret aliqua talis mutatio localis partium, manifestum est

quod autaretur figura, et tamen non esset, nisi alius ordo partium in loco vel diversa positio situalis. Et ita manifeste patet quod ordo situalis partium requiritur ad figuram, unde si partes non distarent localiter, manifestum est quod non est ibi figura aliqua. Si enim Deus per suam omnipotentiam crearet de novo substantiam ligni cum omnibus accidentibus suis absolutis sub specie panis absque hoc quod alicubi esset localiter quod est Deo possibile secundum illos; cuius quaeso figurae esset lignum; *illud; non potest dari utis quare plus sit quadratum quam triangulare vel rotundum;* nec etiam plus posset poni pedalis quantitatis quam bipedalis; nec posset rarefieri et condensari, et esse aliquando maioris, aliquando minoris quantitatis; nec posset poni quod lignum esset rarus vel densum, cum non posset dici quod partes propinque iacerent, cum tamen secundum sententiam sapientis rarus sit illi cuius partes propinque iacent. Item corpus homogenium vere est quantum et per consequens vere habens positionem quae est differentia quantitatis. Sed manifestum est quod partium homogeniarum non est ordo nisi situalis; *Circumscripto* enim ordine partium talium situantium nulla poterit esse prior alia; nec una posterior alia. cum sint omnino eiusdem rationis; nulla igitur positio ab illa, quae est ordo partium in loco vel quae est ordo partium situalis, requiritur ad hoc quod sit realiter quantum; unde qui dicit quod ad hoc quod aliquid fit quantum, sufficit quidam ordo partium in toto,

qui non est ordo partium situalis, oportet exprimere qualis sit ordo ille partium; et videtur quod nullus possit assignari quin possit esse secundum eos inter partes substantiales circumscripta quantitate telli.

Ex praedictis colligitur quod si corpus Christi esset praecise sub specie panis sacramentaliter et nullibi localiter et circumscriptivo, non esset quantum alia quantitate distincta a substantia et qualitate. Si tamen vocetur quantum omne unum numero habens partes distinctas realiter natas distare localiter, et natas produci ab agente naturali in distinctis locis; potest concedi quod illo casu posito corpus Christi esset quantum. Item per principia praedictorum ostendo quod substantia materialis per suas partes substantiales est quanta. Nam secundum eos sicut tota substantia est prior tota quantitate, ita partes substantiae sunt priores partibus quantitatis; prius igitur sunt partes substantiae quam partes quantitatis. Tunc quaero aut in eodem loco sunt in illo priori aut in distinctis locis; non in eodem loco, quia non plus in uno quam in alio; igitur in illo priori sunt in distinctis locis, sed substantia panis habens partes existentes in distinctis locis circumscribitur loco; substantia igitur in illo priori est quanta et substantia per seipsam et per partes suas intrinsecas est quanta. Item omne quod per seipsam et per partes intrinsecas substantiales circumscribitur loco, per idem est quan-

tum. Substantia materialis per seipsam et per partes intrinsecas circumscribitur loco, quod patet ex principiis eorum; nam circumscriptio passiva locati non est nisi quidam respectus secundum eos. Respectus autem variatur ad variationem tam fundamenti quam termini, secundum sic opinantes. Cum igitur substantia et quantitas distinguuntur realiter, circumscriptio passiva qua circumscribitur substantia, et circumscriptio passiva qua circumscribitur quantitas, erunt distinctae; et ita alia circumscriptione passiva est substantia in loco, et alia quantitas; et per consequens substantia seipsa et partibus suis substantialibus circumscribitur fundamentaliter loco et circumscriptione propria formaliter circumscribitur loco. Sed illa duo omnibus aliis circumscriptis sufficiunt ad hoc quod aliquid sit quantum; igitur substantia sine quantitate absoluta distincta realiter est quanta. Item est alia distantia localis unius partis substantiae ab alia parte; et alia distantia unius partis quantitatis ab alia parte quantitatis, quia ex quo fundamentum et terminus sunt distincta unius respectus et alterius secundum eos, oportet quod respectus distinguantur, istae autem distantiae distinguuntur. Sed distantia localis partium constituentium aliquod totum non potest esse sine quantitate; igitur cum prius partes substantiae distant localiter quam partes quantitatis, sicut prius sunt;

ita prius erit substantia quanta quam illa quantitas
ponatur in esse. Ex praecissis itaque multisque aliis
quae propter brevitatem obmitto, posset alicui videri
quod quantitas non est nisi extrapositio partium fa-
cientium unum totum ad quam extrapositiones distantiam
localem sive situalem partium, non requirantur nisi
partes illae quae distant et causae essentiales intrin-
secae se habent causas intrinsecas; et causae intrinse-
cae, puta efficiens et finis, et ita per consequens par-
tes substantiae facientes unum possunt distare situa-
liter et una esse extra alias virtute suorum *natura-*
lium causarum. Quantitas autem quae est res alia ab-
soluta a substantia nec est causa intrinseca nec ex-
trinseca illarum partium, propter quod ad illam extrapo-
sitionem sive distantiam situalem partium non requi-
ritur *quantitas talis.* Unde ex principis multorum
posset sic argui: vel existentia realia requiratur fun-
damentum et terminus sufficient et causae *intrinsecae;*
secundum illos autem distantia situalis partium sive
extrapositio partium substantiae ultra ipsas partes
nihil addit nisi respectum qui non habet pro funda-
mento et termino nisi istas partes substantiae. Posi-
tis igitur ipsis partibus substantiae et causis ex-
trinsecis facientibus ipsas distare, sufficienter pone-
tur ille respectus. Si igitur requiritur ad illam dis-
tantiā partium substantiae alia quantitas quae sit
alia res a substantia, illa quantitas vel erit funda-
mentum vel terminus illius respectus, quod non potest
dari sicut ostensum est, vel erit causa extrinseca il-

lius respectus et per consequens sine ea potest poni
 relatio respectus; cum quicquid possit Deus mediante
 causa secunda extrinseca, potest Deus immediate per se;
 sine igitur omni tali quantitate distincta potest po-
 ni ista extrapositio sive distantia situialis partium
 substantialium. Sed posita extrapositione sine distan-
 tia locali partium vel situali, habetur quantitas; ha-
 betur ergo quod aliquod totum habens partem extra par-
 tem sine quantitate tali posset esse quantitas, et ita
 videtur superfluere omnis quantitas distincta a sub-
 stantia et qualitate. Et multa praecedentia per quae
 probatum est quod substantia potest esse quanta sine
 quantitate alia a substantia possunt applicari ad pro-
 bandum quod quantitas potest esse quanta sine quanti-
 tate alia, quorum pertractationem cause brevitatis per-
 transeo. Ex omnibus tamen praedictis elici potest, quod
nulla est necessitas bonendi quantitatem aliam a sub-
 stantia et qualitate, quia ad hoc quod tam substantia
 quam qualitas sit quanta, sufficit quod virtute causa-
 rum essentialium producantur substantia et qualitates;
 et quod partes earum virtute eorundem causarum sine
 cuiuscunque alterius productione in locis distinctis
 producantur, sive quod una pars extra aliam capiat es-
 se. Non enim videtur alia res ad hoc quod una pars
 substantiae vel qualitatis extra aliam existat esse, ni-
 si sit causa eius intrinseca vel extrinseca; quantitas
 autem talis non potest poni causa intrinseca nec ex-

trinseca substantiae sive qualitatis, et ita ad hoc
quod una pars producatur extra aliam, talis quantitas
non requiritur, frustra igitur ponitur.

Capitulum XXX.

De objectionibus contra praedicta.

Ad maiorem explanationem praedictorum sunt aliquae objectiones ponendae. Quod enim omnis quantitas sit alia res a substantia, a diversis diversae rationis iam catholicae quam philosophicae adducuntur, de quibus recitabo paucas; quia, si illae potuerunt solvi, faciliter reliquae dissolventur. Arguitur autem sic; si aliqua quantitas non esset alia res a substantia, sicut tunc substantia panis convertitur in corpus Christi; sic similiter aliqua quantitas convertetur in corpus Christi; item sicut panis convertitur in corpus Christi, ita substantia panis convertitur in quantitatem corporis Christi, et per consequens quantitas corporis Christi virtute sacramenti incipit esse sub specie panis; ex quo sequitur quod virtute conversionis corpus Christi esset quantum et localiter atque circumscriptive in sacramento altaris, quod falsum est.

Item si aliqua quantitas non esset distincta res a substantia, non maneret quantitas in sacramento altaris; sicut nec manet ibi substantia panis, quod constat esse falsum. Item nullum accidens est idem realiter cum substantia; omnis autem quantitas accidens est, quod esse de intentione sanctorum et philosophorum eorum testimoniis approbatur. Dicit enim beatus Augustinus, De Trinitate V. capitulo V.: "In rebus crea-

tis atque mutabilibus quod non secundum substantiam dicitur, restat ut secundum accidens dicatur: omnia enim accidunt eis quae amitti possunt vel minui, et magnitudines et qualitates; et quod dicitur ad aliquid sicut amicitiae, propinquitates, similitudines, aequalitates et si qua huiusmodi; et situs et habitus, et locus et tempora". Item idem in eodem libro capitulo X.: "In rebus quae participatione magnitudinis magnae sunt, quibus aliud est esse, aliud magnas esse, sicut magna domus, magnus mons, magnus animus; in his igitur rebus aliud est magnitudo, aliud quod ab ea magnitudine magnum est, et prorsus non hoc est magnitudo quod est magna domus". Item Aristoteles ponit novem praedicamenta accidentia inter quae quantitatem connumerat, ex quibus omnibus patet quod magnitudo est accidens et per consequens est res distincta a substantia.

Item hoc quod est contra omnem opinionem doctorum, non est tantum catholicum recipiendum. Item est contra experientiam, quia cum substantia corporea dividatur absque alicuius rei conversione in illam, efficitur minoris quantitatis absque alicuius suae partis amissione, quod esse non posset si quantitas non esset res alia a substantia distincta realiter. Item in diversis substantiis differentibus specie est eadem quantitas specie; non enim longitudo sive latitudo alia specie in pugillo aeris et ignis, ~~et ignis~~, quod non esset

verum si longitudo non esset distincta realiter a substantia. Item quod nulla quantitas sit eadem realiter cum qualitate ostenditur; nam secundum philosophum qualitas non est quanta nisi per accidens; si enim qualitas esset eadem cum quantitate, tunc per se et sine addito esset quanta. Item impossibile est naturaliter unum corpus, quod est quantitas, esse simul cum alio corpore quod est quantitas; quia dimensiones mutuo se expellunt; sed qualitas simul est cum substantia. Si igitur quantitas esset indistincta realiter a qualitate et aliqua esset indistincta a substantia realiter, duae quantitates essent naturaliter simul, et ite duae soliditates sive profunditates, et duae longitudines, et duae latitudines essent simul; iam multo plures quam duae; quia una ratione albedo haberet suam quantitatem, eadem ratione sapor haberet suam, et calor suam, et humiditas et siccitas suam, et sic de aliis. Et ita tot corpora essent longa, lata et profunda, quot qualitates sunt simul, et ita in sacramento altaris multa corpora essent; quo concessio potest quaeri quomodo illae *qualitates remanentes in sacramento* alteris manent simul, quandocumque moventur. Ex quo nulle earum est in alia tamquam in subiecto, nec omnes sunt in uno aliquo subiecto, si quantitas non sit unica et subiectum earum; sic igitur videtur quod propter praedicta et alia, oportet ponere quantitatem differentem a substantia et qualitate.

Capitulum XXXI.

Responsio ad praedictas obiectiones
per sequentia capitula.

Quod autem omnes illae rationes non communicant sufficienter quod sit alia quantitas distincta realiter a substantia et qualitate, nunc restat ostendere; quando enim primo deducitur ad hoc inconveniens quod aliqua quantitas convertitur in corpus Christi; primo potest dici quod illius oppositum in scriptura sacra non invenitur; numquam enim legi in scripturis sacris nec in iure canonico, nec in aliquo scripto authentico, quod quantitas non convertitur in corpus Christi; utrum enim quantitas convertatur in corpus Christi vel non convertatur, nullam penitus faciunt mentionem, sicut nec utrum quantum convertatur in corpus Christi, quamvis aliqui quos negare est licitum, quia mutuo se reprobant asserant, quod quantitas non convertitur in corpus Christi.

Secundo quamvis inveniat quod quantitas non convertitur in corpus Christi, non oportet concedere quod quantitas est alia res a qualitate et substantia, modus enim significandi posset impedire praedicationem quantitas convertitur in corpus Christi, sicut secundum multos. Quamvis humanitas non sit res distincta realiter ab homine; tamen conceditur illa, homo est albus, et negatur illa, humanitas est alba; non quia huma-

ritas sit res distincta realiter ab homine, sed quia
habet alium modum significandi, scilicet grammaticalem
vel logicalem hoc nomen humanitas et hoc nomen homo.
Qualiter autem sit possibile quod praedicatio sit falsa
propter diversos modos significandi grammaticales vel
logicales, sine distinctione verus importatorum, sibi
ostendi.

Tertio possit dici quod quantumcumque hoc concederetur
quod quantitas convertitur in corpus Christi, hoc ta-
men accidit quod haec sit vera quantitas convertitur
in corpus Christi; et frequenter illa negantur ab auc-
toribus quae per accidens sunt; quamvis de virtute
significationis negari non debeant. Unde quantumcum-
que aliqua quantitas non est res distincta realiter a
substantia panis, tamen illa duo stant simul. Substan-
tia panis convertitur in corpus Christi, et quantitas
non convertitur in corpus Christi. Sicut secundum mul-
tos fundamentum et relatio non sunt res distinctae et
per consequens albedo et similitudo non sunt res re-
aliter distinctae, et tamen illa duo stant simul, albe-
do est, et similitudo non est. Qualiter autem non ob-
stante quod aliqua quantitas non sit res realiter dis-
tincta a substantia potest haec esse vera, substantia
panis convertitur in corpus Christi, haec existente fal-
sa, quantitas convertitur in corpus Christi, potest sic
declarari. Quamvis quantitas aliqua non sit alia res
a substantia, tamen hoc nomen quantitas connotat par-
tem unam esse extra aliam, sive unam partem distare ab

alia; hoc nomen autem substantia non connotat unam partem distare situ aliter ab alia parte; et propterea non video quod includat contradictionem, quod haec sit vera, substantia panis convertitur in corpus Christi, haec existente falsa, substantia panis habens partem distantem a parte convertitur in corpus Christi; immo potest esse falsa, alia existente vera, quia potest implicare falsum, scilicet unam partem panis distare situ aliter ab alia parte. Unde si Deus, qui omnia potest, faceret subiectum panis esse alicubi praecise illo modo ~~quo~~ corpus Christi est sub specie panis, ita quod nulla substantia illius panis nullibi esset localiter nec circumscriptive, tunc esset haec vera, illa res est substantia, et haec falsa, illa res est substantia habens partem distantem a parte. Et si tunc Deus illam substantiam converteret in corpus Christi quod posse fieri a Deo non reputo a Christiano debere negari; haec est vera, substantia panis est conversa in corpus Christi, et haec falsa, propter implicationem, substantia panis habens partem distantem a parte situ aliter convertitur in corpus Christi, et per consequens eius opposita est vera, substantia panis habens partem distantem a parte non convertebatur in corpus Christi. Ex qua sequitur illa quantitas non convertitur in corpus Christi. Patet ergo quod, quamvis illa sit vera modo, substantia panis habens partem distantem et cetera; poterit tamen illa esse vera, substantia panis convertitur in cor-

pus Christi, illa existente falsa, substantia panis habens partem extra partem distantem a parte convertitur in corpus Christi; et per consequens haec existente vera, habens partem distantem a parte non convertitur in corpus Christi, quae negativa poterit esse vera, prima etiam existente falsa, vera propter istam causam veritatis, scilicet substantia panis non habet partem distantem a parte, et ita faciliter potest dici quod, quamvis haec sit modo vera, aliqua quantitas non est res distincta a substantia panis, tamen haec poterit esse vera, panis convertitur in corpus Christi, et per consequens haec existente vera, quantitas non convertitur in corpus Christi. Et tota causa est, quia, quamvis haec sit modo vera, substantia est res eadem realiter cum quantitate aliqua, tamen haec poterit esse vera, substantia panis non est eadem res realiter cum quantitate; sicut, quamvis haec sit modo vera, substantia panis est substantia habens partem distantem a parte, tamen haec poterit esse vera, substantia panis non est substantia habens partem distantem a parte, quia sequitur ex illa possibili, substantia panis non habet partem distantem a parte, etiam haec existente vera, panis est. Patet igitur ex praemissis quod hoc nomen quantitas aliud connotat vel dat intelligere quam connotatur vel datur intelligi per hoc nomen substantia; quia hoc nomen quantitas dat intelligere quod illi de quo praedicatur sit habens partem distantem a parte, hoc vero nomen substantia hoc dat

intelligere nec in propositione, nec extra propositionem quod illud de quo verificatur sit habens partem sic distantem a parte. Et ideo quantumcumque haec esset modo vera, substantia est quantitas; tamen posset esse falsa substantia etiam remanente; sicut haec est modo vera, panis est substantia habens partem distantem a parte, et tamen ipsa substantia manente poterit esse falsa. Sicut aliqui dicunt, quod hoc nomen similitudo connotat duas qualitates eiusdem rationis simul existere in rerum natura, et tamen dicunt multi catholici quod albedo et similitudo aliqua sunt una res et non sunt res distinctae realiter, quamvis haec possit esse vera albedo est, haec existens *falsa, similitudo est. Et* ideo quamvis concederent quod haec esset vera, albedo est similitudo, dum scilicet duae albedines existunt in rerum natura; haec tamen posset esse falsa manente albedine, albedo est similitudo, quia implicaret falsum scilicet duas albedines esse realiter extra animam. Patet itaque ex praedictis quod, quamvis aliqua quantitas non sit res distincta realiter a substantia panis; tamen poterit haec esse vera, substantia panis convertitur in corpus Christi, haec existente falsa, quantitas convertitur in corpus Christi, et hoc propter diversos modos significandi vel consignificandi illorum duorum nominum, substantia et quantitas. Per idem patet quod, quamvis non invenitur expressum in canone Biblicae nec in iure canonico, nec in dictis doctorum appro-

tatorum a Romana ecclesia quod substantia panis non
 convertitur in quantitatem corporis Christi, quia de
 hoc non faciunt mentionem, tamen propter diversum mo-
 dum significandi vel consignificandi istorum nominum,
 substantia et quantitas, posset haec verificari, substan-
 tia panis convertitur in substantiam corporis Christi,
 quamvis haec esset falsa, substantia panis convertitur
 in quantitatem corporis; sicut propter diversum modum
 significandi illorum nominum, substantia et quantitas
 aliqua non essent res distinctae realiter. Et quod hoc
 non sit contra fidem ecclesiae patet in simili, dicunt
 enim multi doctores catholici quod relatio non est res
 distincta realiter a suo fundamento. Non enim puto quod
 aliquis sanae mentis, nisi, qui solus vellet vocari rab-
 bi, velit dicere quod omnes tenentes quod relatio non
 est alia res a suo fundamento sunt haeretici, nec est hoc
 haeticum dicere, quod relatio non est alia a suo fun-
 damento. Numquam haeticum est dicere quod substantia
 panis convertitur in relationem, vel dicere quod haec
 sit vera, substantia panis convertitur in corpus Christi;
 et haec falsa, substantia panis non convertitur in re-
 lationem; non obstante quod aliqua relatio, puta relatio
 dependentiae ipsius ad Deum non est alia res a corpore
 Christi. Et ita manifeste patet, quod ita faciliter po-
 test salvari tota veritas circa sacramentum eucharisti-
 ae; quamvis concedatur quod aliqua quantitas non est res
 distincta realiter a substantia; sicut concedo quod a-

liqua relatio non est distincta realiter a substantia,
 quod concedunt multi catholici. Non enim plus reperi-
 tur in scriptura sacra quod quantitas non convertitur
 in corpus Christi, vel quod substantia non convertitur
 in quantitates corporis Christi, quam quod relatio non
 convertitur in relationem. Et ideo sicut catholice po-
 test poni quod aliqua relatio non est realiter res
 distincta a substantia panis, et aliqua non est dis-
 tincta a substantia corporis Christi; et tunc oportet
 concedere quod aliqua relatio vel aliquis respectus
 convertitur in corpus Christi; et substantia panis con-
 vertitur in relationem, tanquam in consequens vel assigna-
 re aliquam rem significanti vel consignificanti
 diversum illorum nominum, substantia et relatio, propter
 quod aliquid potest vere negari ab altero et vere at-
 tribui uni; et similiter alterum illorum vere potest at-
 tribui uni et alterum vere negari ab eodem: ita potest
 catholice poni, quod aliqua quantitas non est res dis-
 tincta realiter a substantia, et tunc vel oportet con-
 cedere tanquam non repugnans fidei, quod quantitas con-
 vertitur in corpus Christi et substantia panis conver-
 titur in quantitates corporis Christi, *vel assignare*
 aliquam rem diversam significanti illorum nominum,
 substantia et quantitas; propter quem una potest concedi,
 alia non concessa, quantumvis quantitas alia a res
 sit alia res a substantia, quod facile est facere; sicut

alibi est ostensum, nec est plus difficile quam ostendere quomodo aliqua quantitas non sit res distincta a substantia; et tamen quod haec sit falsa quantitas est substantia; sed quia hoc pertinet ad logicum magis quam ad theologum, ideo pertranseo. Ad illud quod ultimo inferitur in secunda ratione, scilicet quod aliqua quantitas corporis Christi inciperet esse in sacramento altaris virtute sacramenti, et tunc virtute sacramenti corpus Christi esset quantum et localiter et circumscriptive in loco in sacramento altaris, dicendum est quod non sequitur; sicut enim secundum aliquos non valet, quantitas corporis Christi sive corpus existens in loco localiter est in sacramento altaris; igitur corpus Christi est ibi quantum et localiter in loco, et ita non sequitur, quantitas corporis Christi virtute sacramenti incipit esse in sacramento altaris; igitur virtute sacramenti incipit esse ibi localiter. Unde sive illa concedatur, quantitas corporis Christi ex vi conversionis incipit esse sub specie panis sive non concedatur; illa tamen simpliciter est falsa, corpus Christi ex vi conversionis est quantum sub specie panis. Et ideo hoc assero quod corpus Christi nec ex vi conversionis nec ex vi sacramenti est quantitas nec quantum; non obstante quod illa sit vera, corpus Christi habens partem distantem a parte, puta in caelo ex vi conversionis est ibi sub specie panis haec; tamen est simpliciter falsa, cor-

pus Christi ex vi conversionis habet partem distantem a parte sub specie panis. Unde qui vellet concedere quod de virtute sermonis hæc esset concedenda, aliqua quantitas est substantia, posset faciliter respondere ad omnia argumenta de illa materia concedendo vel negando propositiones et consequentias ponendo loco illius nominis quantitas, hoc totum, res habens partem distantem a parte, quia tunc haberent dicere, quod illa duo, quantitas continua et permanens et res habens partem distantem a parte, essent convertibilia; immo unus esset diffinitio exprimens quid nominis alterius, si esset aliquod nomen convertibile cum illo, quantitas continua et permanens. Et itæo respondendo ad quamcunque propositionem vel consequentiam in qua poneretur hoc nomen quantitas ponendum esset loco illius nominis, hæc res habens partem distantem a parte; et faciliter videretur si propositio vel consequentia esset concedenda vel neganda, quantitas convertitur in corpus Christi sicut illa res habens partem distantem a parte convertitur in corpus Christi. Similiter illa esset concedenda, substantia panis convertitur in quantitatem sicut illa concedenda est, substantia panis convertitur in rem habentem partem distantem a parte; quamvis in specie panis non habent illa res partem distantem a parte, quia non est ibi localiter et circumscriptive in loco sed alibi. Et certe fateor me nunquam legisse nec in scripturis canonicis

nec in originalibus sanctorum, nec in decreto alicuius summi pontificis, nec in aliquo concilio generali, nec in aliquo authentico scripto tales propositiones, quantitas non convertitur in corpus Christi, substantia panis non convertitur in quantitates, nec aliquem constitit; quamvis multos doctores modernos etiam se autum approbantes; et ideo eorum scripta non sunt *authentica*; immo *etiam aliquorum multae* opiniones in universitatibus celeberrimis sunt damnatae tales propositiones approbantes. Ista tamen est omnino falsa, panis convertitur in corpus Christi quod est quantitas sub specie panis.

Et si dicas, si isti concedunt tales propositiones, hoc non fecerunt nisi moti a scriptura authentica; respondeo quod multa dixerunt propinquius nec scripturam sacram nec aliquam scripturam authenticam habuerunt. A qua quaeso scriptura authentica habuerunt, quod accidentia in sacramento altaris non subsistunt per se sine subiecto, et quod omnes qualitates sunt in subiecto; a qua quaeso scriptura authentica habuerunt, quod in sacramento altaris est aliquod subiectum ponderositatis quod est ponderosum; a qua etiam scriptura habuerunt quod Deus non potest duos angelos creare in eadem specie, et quod Deus non potest facere hominem vel asinum sine accidente absoluto inhaerente sibi; etiam quod qualitas non potest esse sine suo subiecto; etiam quod non sint plures formae substantiales in homine, quod voluntas nihil

potest velle contra iudicium rationis, et multa talia
 quae dictis authenticis dissentiant et rationi; unde
 quæso moti sunt moderni vel quam scripturas authen-
 ticas habent pro se ad ponendum quod est aliqua res
 cuius Deus non potest esse causa, et quod est aliqua
 res quam Deus non potest destruere per suam omni-
 potentiam, quod homo mortuus est homo, et innumera talia
 quae scripturis authenticis manifeste repugnant. Sic
 igitur facile est videre quod non repugnat fidei Chris-
 tianæ ponere, quod aliqua quantitas non est distincta
 nec realiter a substantia propter hoc, quod tunc quan-
 titas converteretur in corpus Christi, et substantia pa-
 nis converteretur in quantitatem; sic tamen quod nullo
 modo convertatur in substantiam quae sit ibi quantitas;
 nec obstat quod post adducitur, quod tunc quantitas non
 manet in sacramento altaris; nam quamvis aliqua quanti-
 tas transeat, puta illa quantitas quae non erat res dis-
 tincta a substantia panis; tamen una alia manet scili-
 cet quae non est distincta realiter a qualitate; nec vi-
 detur plus repugnare dictis sanctiorum patrum quod una quan-
 titas, quae non est alia res a substantia, transeat, et
 alia quae non est alia res a qualitate maneat, quam quod
 una relatio sive respectus qui non est realiter alia res
 a substantia transeat, et alia relatio sive respectus
 qui non est realiter alia res a qualitate maneat. Qua-
 liter autem duae quantitates possint simul esse infir-
 mis ostenditur.

CAPITULUM XXVII.

Ad ostendendum quod stant simul,
 aliqua quantitas non est res dis-
 tincta realiter a substantia, et
 quantitas est accidens.

Nunc superest ostendere, quod aliqua quantitas non
 est alia res distincta realiter a substantia; non ob-
 stante quod concedatur tam a philosophis quam a sanc-
 tis quod quantitas est accidens, et quod quantitas est
 aliud praedicamentum a substantia; ut autem innitar
 solido fundamento, incipiam ab una distinctione huius
 nominis accidens quae elici potest ex verbis venera-
 bilis patris Anselmi: "Unde hoc nomen accidens tri-
 pliciter potest accipi, id est, stricte, large et lar-
 gissime. Stricte accipiendo hoc nomen accidens, sic
 accidens significat rem distinctam a substantia in-
 haerentem illi rei, scilicet substantiae, et sine qua
 potest illa substantia saltem per potentiam divinam
 existere, ita quod contradictionem non includit sub-
 stantiam illam existere, et illo accidente distincto
 realiter non informari; et tunc dicitur accidens res
 realiter adveniens alteri rei, et recedens ab ea vel
 potens recedere sine illius rei substantialis corrup-
 tione non faciens per se unum cum illo cui realiter
 advenit; quod dico propter materiam et formam substanti-
 alem. Accidens autem tale nullo modo potest accedere
 vel recedere a subiecto sine mutatione illius subiec-
 ti. Imaginabile est enim quod aliquod subiectum in-

Formatur enim una res distincta realiter ab illa, et
 postea non informatur illa eadem res vel accidentis, et
 tamen quod nullo modo existat. Quia enim res realiter
 aveniens alteri rei aut accidenti ab ea aliquam muta-
 tionem facit circa illam rem. Accidentem autem large accep-
 to vocabulo vocatur ~~res~~ transmutabilis de aliquo con-
 tingenter, quod possit successive affirmari et negari de
 alio propter reales transmutationes illius, et hoc tan-
 tum propter transmutationem alterius, quamvis non sem-
 per oportet quod successive verificetur et negetur
 ab illo propter transmutationem alterius vel possit
 successive affirmari et negari propter transmutationem
 alterius, et sic similitudo dicitur accidens Sortis;
 non quod similitudo sit quaedam res realiter distincta
 ab Sorte, et qualitate Sortis, informans realiter Sortem
 vel qualitatem Sortis; sed quia illa possunt successive
 verificari, Sortes est similis, Sortes non est similis
 propter transmutationem Sortis. Si enim Plato est al-
 bus, et Sortes niger, et postea Sortes fiat albus, et
 transmutetur de nigredine in albedinem propter hoc co-
 lum quod Sortes transmutatur a nigredine in albedinem,
 et Plato non transmutatur; est igitur prius verum, Sortes
 non est similis Platoni, et postea illa, Sortes est si-
 milis Platoni, et ita similitudo avenit Sorti? Sic
 propter transmutationem Sortis, quamvis sibi possit con-
 parare sine transmutatione Sortis propter transmutationem
 Platonis. Ex eo enim ipso quod Plato fuerit niger, et
 transmutatur de albedine ad nigredinem Sorte remanente

nigro, et non mutato, esset haec prima vera Sortes non est similis Platoni, et postea haec Sortes est similis Platoni. Et ita patet quod illa relatio similitudo potest advenire et recedere a Sorte, per mutationem Sortis, et sine eius mutatione. Hoc est dictum Sortes potest esse primo similis et postea non est similis, et converso et Sorte mutato et Sorte non mutato. Et illud vocatur accidens large sumpto vocabulo.

Largissime vero vocatur accidens omne illud quod potest competere aliquando alicui, et aliquando non competere sibi sive possit competere sibi et non competere *tunc per mutationem propriam quam* alienam, sive non posset sibi successive competere et non competere per mutationem propriam, sed praecise per alienam mutationem, et sic accepto vocabulo non est inconveniens concedere aliquod accidens competere Deo, quod tale accidens nullam mutationem nec actualement nec possibiliter infert Deo. Accidens primo modo sumptum propriissime est secundum; secundum modo minus proprie; sed tertium est accidens improprie, et ne aliquis credat illam distinctionem ex capite meo procedere, legat venerabilem Anselmum in Monologio capitulo XXV. dicentem: "Omnium quippe, quae accidentia dicuntur, alia non nisi cum aliis participantis variatione cessare et abesse (necesse) intelliguntur, ut omnes colores; alia nullam omnino vel cessantem vel succedentem mutationem contra illud de quo dicuntur, efficere noscuntur, ut quaedam relationes. Constat namque quod (quia) homini post annum praesentem nascituro, nec maior, nec minor, nec aequalis sum (sim),

re similis; omnes autem has relationes utique cum natura fuerit sine omni mutatione, ad illam habere poterit, et amittere, secundum quod crescat, (crescet) vel per qualitates diversas mutabitur. Itaque palam fit, quia eorum quae accidentia dicuntur, qualesdam aliquatenus attrahunt commutabilitatem, quales vero nullatenus subtrahunt immutabilitatem; sicut igitur summa natura accidentibus mutationem efficientibus nunquam in sua simplicitate locum tribuit, (sed qualesdam) sic eorum quae) quae nullatenus summa immutabilitati *et repugnant*, aliquando dici non reppuit, et tamen aliquod eius essentiae, unde ipsa variabilis intelligi possit, non accidit. Unde hoc concludi potest, quod nullius accidentis susceptibilis est; quippe quomodo illa accidentia, quae mutationem aliquam accedendo vel recedendo faciunt, ipso suo effectum vere accidere rei, quam mutant, perpenduntur; sic illa, quae a simili affectu deficiunt, improprie dici accidentia reprehenduntur.

Ex istis verbis colligi potest praedicta distinctio. Cum enim dicit quod sunt aliqua accidentia quae mutationem aliquam accedendo vel recedendo faciunt, quae non nisi cum aliqua participantis variatione adesse et abesse posse intelliguntur, ut omnes colores, ostendit quod aliqua accidentia, quae mutationem aliquam faciunt, sunt res realiter distinctae a suis subiectis inhaerentes eisdem. Calor enim est qualitas quaedam dis-

tineta a substantia realiter inhaerens. Per hoc quod dicit aliquis sunt quae nullam omnino accedendo vel recedendo mutationem circa illud de quo dicuntur efficere possunt, ut quaedam relationes, evincit ostendit quod est accidens quod non est distincta res realiter extra adveniens illi subiecto et realiter recedens ab eodem. Impossibile est enim quod aliqua res realiter et veraciter inhaereat et informet aliam rem distinctam realiter et postea eam non informet nisi res ista commutetur. Hoc idem etiam innuit per hoc quod dicit, quod sunt aliqua accidentia quae nullam omnino subtrahunt immobilitatem.

Ex quo patet quod non omne accidens realiter recipitur in suo subiecto, dicit enim Anselmus quod "summa natura" "secundum illa accidentia, quae nullatenus summae incommutabilitati repugnant, aliquando dici non respuit; et tamen aliquid eius essentiae, unde variabilis intelligi possit, non accidit"; nihil enim summae naturae accidit per realem inhaerentiam et realem informationem, tamen aliquod accidens sibi convenire non negat Anselmus sed concedit.

Ex quo patet quod non omne accidens realiter suscipitur in subiecto, dicente Anselmo; unde hoc quoque concludi potest quod nullius accidentis susceptibilis est supersumma natura; quamvis enim aliquod accidens competat Deo, nullum tamen realiter suscipit in se; et si quod est in accidente quod convenit Deo quod non sus-

cipitur realiter, ita accidens quod nullam facit mutationem circa illud in quo dicitur, non realiter suscipitur in subiecto; si enim realiter susciperetur in subiecto ita ut res distincta in re distincta, necessario subiectum mutaretur; vere enim et realiter haberet in se inhaerentem sibi aliquam rem, ad quam erat prius in potentia, quod sine omni mutatione esse non potest. Omne enim, quod habet primo unam rem et postea aliam, vel primo caret aliqua re, et postea informatur realiter illa, vel quod necessario vadit de uno ad alium, et per consequens mutatur; quia secundum beatum Gregorium, "mutare est de uno ad aliud ire"; et secundum philosophum "mutare est aliter se habere nunc quam prius"; patet igitur quod accidens, quod advenit sine omni mutatione illi de quo dicitur, non realiter suscipitur in subiecto; tunc enim natura divina alicuius susceptibilis esset accidentis. Et ideo quando dicit Anselmus quod "aliqua accidentia accedendo vel recedendo nullam faciunt omnino mutationem", non intelligit quod talia accidentia realiter tanquam res distinctae accedant ad subiectum informando illud, et recedant per destructionem vel separationem unius rei ab alia realiter; quando enim Sorte existente nigro Plato de nigro fit albus, nulla res separatur a Sorte; sed dicitur tunc illa similitudo recedere, quia Sortes similis erat Platoni, quia Sortes desinit similis esse Platoni. Unde similitudo Sortis ad Sortem et recedere, non est aliud nisi quod Sortes incipit similis esse et tamen propter hoc non

oportet quod Sortes aliquam rem in se recipiat vel
 desinat in se habere; sicut Deus sine susceptione cui-
 usque rei in se, et sine emissionem cuiuscunque exis-
 tentis in Deo, aliquando incipit esse iustificans pec-
 catorem. Sic itaque constat quod de intentione Anselmi
 est ponere aliquod accidens quod est realiter res
 distincta a subiecto, realiter in illo suscepta, sicut
 color realiter suscipitur in corpore tanquam res
 distincta in re distincta. Aliquod autem accidens non
 est res distincta suscepta realiter in subiecto, sed
 ideo dicitur accidens; quia contingenter praedicatur de
 eo etiam vocis constantis subiecti. Et quod aliter
 illorum potest succedere et recedere per mutationem
 illius de quo dicitur, et per mutationem aliam patet de
 accidentibus relativis quae dicit Anselmus posse ad-
 venire sive per hoc quod alius crescat vel diversas
 qualitates mutabitur. Quod autem possint advenire per
 mutationem meam propriam est etiam manifestum sicut
 declaratum est de similitudine adveniente Sorti. Quod
 autem aliquod accidens non possit advenire illi de
 quo dicitur nisi per mutationem aliam, patet per hoc
 quod aliquod accidens posse advenire Deo ponit, et ta-
 men Deus nullo modo mutabilis intelligi potest. Et ita
 patet quod hoc vocabulum accidens tripliciter accipi
 potest, quamvis illud, quod non potest alicui competere
 nisi per alienam mutationem, dicatur improprie accidens
 illi sicut dicit Anselmus.

Capitulum XXXIII.

Quomodo quantitas est accidens de-
clarat et quomodo cum hoc stat quod
aliqua quantitas non est res distan-
ta a substantia.

hunc distinctionem propositam declarandum est. Quo-
modo quantitas est accidens. Cum ostensum fuerit,
quomodo ista sunt simul, aliqua quantitas non est res
distincta realiter a substantia, et quantitas est ac-
cidens; unde sciendum est quod sicut non omnis relatio
est res distincta realiter a substantia realiter in-
haerens sibi; sicut dicunt multi catholici doctores
antiqui, et nonnulli moderni catholici consentiunt. Ita
ita non omnis relatio est accidens primo modo acci-
piendo vocabulum accidentis; nec etiam omnis relatio est
accidens secundo modo accipiendo accidens, quia aliqua
relativa competunt Deo ex tempore, et aliquando non
competunt; sed hoc non est possibile per mutationem
Dei, sed praecise per mutationem creaturae; et tamen
conceditur quod relatio est accidens et quod est unum
praedicamentum accidentis. Ita potest dici de quantitate,
quod non omnis quantitas est res distincta realiter
a substantia inherens sibi; sicut nec omnis res habens
partem extra partem sive habens partem situaliter dis-
tantem a parte est res alia; et tamen quantitas est
accidens.

Pro quo intelligendum est quod non omnis quantitas
est accidens quod est res realiter distincta a sub-
stantia; et licet sicut habere partem distantem a par-
te non est accidens primo modo dictum; sed habere par-
tem distantem a parte est accidens secundo modo; quia
si aliquid idem substantiale potest primo habere partem
distantem a parte et postea per mutationem propriam
potest non habere partem distantem a parte, sicut ali-
qui catholici dicunt, et iam veritatum est prius, quod
corpus Christi habet modo partem distantem a parte,
quia est in caelo localiter et circumscriptive, et i-
dem corpus non destructum potest desinere esse loca-
liter et circumscriptive, et incipere esse sacramenta-
liter sub specie panis, et ita tunc non habet partem
distantem a parte, inae tamen substantia corporis Chris-
ti non destruitur; et ita cum eadem substantia per sui
mutationem aliquando habet partem distantem a parte,
aliquando non habet partem distantem a parte est ac-
cidens; et tamen non est res simplex distincta et inae-
rens substantiae tanquam rei distinctae realiter; ita
quantitas est accidens secundo modo. Nam quamvis
aliqua quantitas nunc non sit res distincta realiter
a substantia, inae aliqua quantitas est enim realiter
cum substantia; manifeste potest tamen esse vera nulla
quantitas est eadem realiter cum substantia; nam posi-
te quod sic fiat a Deo, quod non habeat partem distantem
distantem a parte, sicut modo corpus Christi est sub

specie panis; tunc est haec vera, nulla substantia
quantitas est, nec aliqua quantitas tunc est eadem
realiter cum substantia; sic tunc haec esset vera, nu-
lla substantia habens partem distantem a parte est re-
aliter eadem cum illa substantia, habet enim illam cau-
sam veritatis. Illa substantia non est habens partem
distantem situ aliter a parte; et illa substantia ha-
bens partem distantem a parte situ aliter potest vo-
cari accidens, illo secundo sumpto vocabulo accidentis;
quia aliquando haec est vera, illa substantia est sub-
stantia habens partem distantem a parte et aliquando
est vera sine corruptione illius substantiae;
quomodo ad hoc quod illa contradictoria verificentur
requiritur mutatio localis substantiae. Ita ille stant
simul, aliqua quantitas non est *alia res a substantia* et
quantitas est accidens; ita enim dicunt multi, quod a-
liqua relatio non est alia res a substantia, et tamen
quod relatio est accidens. Et hoc modo successive pos-
sunt illa contradictoria verificari propter mutatio-
nem illius, illa substantia est eadem realiter cum
quantitate, illa substantia non est eadem realiter cum
quantitate. Sed ad verificationem talium contradic-
torum non requiritur nisi mutatio localis illius sub-
stantiae et nulla alia; et ideo non oportet quod omnis
quantitas sit alia res absolute distincta realiter a
substantia; et certe ad omnia talia non a festidienti-

huc logicam posset breviter et faciliter dici, quod
 haec est vera, quantitas non est res distincta reali-
 ter a substantia, si quantitas supponat significative
 vel personaliter; sed haec, quantitas est accidens, vera
 est, si quantitas supponit simpliciter, etiam si sup-
 ponat personaliter; quia indefinita verificabilis est
 pro una singulari. Sic ponit istamque rem in
 logica sua capitulo tricesimo tertio, quod "numerus
 est accidens" et tamen ponit quod "ipse numerus est res
 numerata"; unde dicit cum Allegatione: "quantitas redu-
 citur numerus et sermo in numerum aut hic dicimus nu-
 merata". Ex quo colligitur quod numerus cum sit quan-
 titas ponitur accidens; et tamen numerus est ipse nu-
 merata. Sic etiam dicimus quod album est accidens et
 tamen aliquod album est homo. Sic etiam dicimus, quod
 homo et album differunt et tamen dicimus quod homo est
 albus. Unde per istum modum faciliter potest ostendi
 quod quamvis istae duae concedantur, aliqua quantitas
 non est res realiter distincta a substantia, et quanti-
 tas est accidens; non oportet concedere quod eadem res
 est substantia et accidens. Unde omnia argumenta, quae
 possunt fieri contra haec, sophisticalia sunt, nec ali-
 ter habent solui nisi per fallaciam equivocationis
 quia alium defectum non habent.

Capitulum XXXIV.

Soluntur auctoritates Augustini
supra capitulo tertio inductae in
quarto et quinto argumento.

Viso quomodo ista stant simul, aliqua quantitas non
est res distincta realiter a substantia et quantitas
est accidens; sequitur ostendere quod auctoritas Au-
gustini non contradicit praedictis, quia Augustinus
non intendit quod magnitudines sint accidentis dis-
tincta realiter a substantiis inhaerentes, eis. Mirus
enim videtur quod unum accidens possit facere unam
partem ab alia distare et tamen Deus non posset hoc
facere, nisi coniungeret unam aliam rem partibus sub-
stantiae. Quis enim prohiberet Deum duabus rebus dis-
tinctis productis in esse facere unam extra alias, quan-
vis nullam aliam rem coniungeret eis; et ita tota ista
res composita ex eis posset esse magna quavis nulla
alia res causaretur in ea. Ponit enim beatus Augustinus
quod magnitudo est accidens, quia ipsa substantia per
mutationem propriam substantiae potest esse maior et
minor, *permutatur quod potest habere partes magis minusque* et
tantes, quod potest contingere sine omni re inhaerente
de novo ipsi substantiae. Producta enim substantia haben-
te partes distantes actu et situ, possunt istae partes
sine omni re addita eis inhaerente magis adhuc dis-
tare, et tunc dicitur ista substantia maior, quia sub-
stantiam esse maiorem non est aliud quam habere partes
magis distantes actualiter; possunt et istae partes vir-

tute causae agentis minus distare; et tunc etiam est minor, quia substantiam esse minorem, non est aliud quam habere partes minus distantes, et quod istud non sit mirabile potest ostendi per opinionem contrariam. Nam si quantitas sit res absoluta distincta realiter a substantia in rarefactione aut praecedens corrumpitur aut non. Non potest dare primum, quia tunc in qualibet rarefactione infinitae res absolutae per se totae distinctae non facientes unum numero essent destructae; cum enim sint infinita instantia in quolibet tempore continuo infinitae, tales quantitates essent distinctae in tempore isto quo aliquid continue rarefit; quia ex quo ista rarefactio est continua in quolibet instanti esset distincta quantitas secundum se totam distinctam a quantitate priori et posteriori. Quod autem non faciunt unum ~~numerum~~ potest, quia una non manet cum alia. Nec valet dicere quod istae quantitates non fuerunt in actu, sed in potentia tantum. Nam omne accidens realiter denominans suum subiectum quod non est pars alterius est in actu; huiusmodi autem fuerunt istae quantitates iam corruptae; sequitur igitur quod infinitae in istis secundum se totae distinctae non facientia unum essent iam corruptae, quod satis videtur per se. Nec etiam potest dari accidens quod destrueret unam quantitatem et generaret aliam, quare etiam non posset conservare unam istarum quantitarum adventiente alia; non igitur videtur rationabile dicere, quod quantitas tota prae-

aer corrumpitur, et tota nova generatur quando rare-
 fit aer vel aliquod corpus; corrumpitur *in toto* quod
 omnes qualitates corrumpuntur *quantumcumque* aliquod
 corpus rarefieret; si enim quantitas corrumpatur et
 destructo subiecto immediato alius accedens in-
 struitur in eam accedens, corrumpitur *quod omnes* quali-
 tes immediatae inherentes illi quantitati destrueren-
 tur, si autem velis dicere quod non tota quantitas prae-
 cedens corrumpitur, sed manet aliquid; igitur ista prae-
 cise manet sine omni parte nova, autem est alia pars
 nova quae non praefuit. Quod autem non sit alia pars
 nova quae non praefuit, dici non potest, quia pars ista
 in aliquo subiecto recepta est, et manifestum est quod
 non recipitur nisi in aliqua parte aeris vel ignis; vel
 igitur esset tunc simul cum ista parte quantitas quae
 praecessit in eadem parte, vel ista quantitas recedit et
 non amplius informat partem quam prius informavit, et
 tamen non ipsa corrumpitur; cum non sit maior ratio quod
 una pars quantitatis praecedentis corrumpatur quam al-
 lia, sequitur vel quod ista pars quantitatis remanet
 sine subiecto vel *igitur* ab illo subiecto in quo prius
 fuit ad aliquid, quorum quodlibet est irrationabile.
 Relinquitur igitur quod in rarefactione non est alia
 pars quantitatis nova sed praecise illa quae praefuit;
 sed hoc non obstant eadem quantitas numero est primo
minor et postea maior quia una pars eiusdem quantitatis

primo, quando aer erat densus, minus distabat situ-
 aliter, postea autem, quando aer est rarus, magis distat si-
 tualiter. Constat itaque quod eadem res numero habens
 partes distantes sine omni re nova absoluta advenien-
 te sibi, potest esse aliquando maior aliquando minor.
 Et si hoc sit possibile de quocunque, nihil videtur
 inconveniens hoc concedere de substantia, quod ipsa ha-
 bens partes sit aliquando maior aliquando minor, sine
 omni re absoluta adveniente sibi. Nunc autem Augusti-
 nus illud vocat accidens quod propter mutationem rei
 potest verificari de re, et quod potest variis modis veri-
 ficari de re. Unde quia eadem substantia potest esse
 maior et potest esse minor, et potest esse magna et co-
 nverso, et hoc propter mutationem illius substantiae;
 propter hoc dicit Augustinus quod magnitudines sunt ac-
 cidentia, quia eadem substantia per mutationem propriam
 potest esse aliquando maior, aliquando minor, sine omni
 re absoluta distincta realiter a substantia inhaeren-
 tes sibi. Sed forte diceres; quomodo potest substantia
 mutari nisi aliqua res nova adveniat sibi? Dico quod
 haec est differentia inter mutationem substantialem
 et mutationem, quae est proprie alteratio, et mutatio-
 nem localem; quod prius duas advenit aliqua res in-
 haerens mutato. Per mutationem vero localem non oportet
 quod adveniat mutato res inhaerens; sed sufficit
 quod acquirat sibi locum quem prius non habebat; unde
 ex ipso quod res est in loco quiescente in quo prius

non erat, sed in alio sine omni alia re media inter locum et locatum est res ista mutata. Et si quaeras: quid est res locatam esse in loco? Dico quod est nullam rem corpoream esse mediam inter locatum et ~~locum~~ *locum illa quod locatum* non mutatis localiter ab uno ad aliud non posset esse localis motus. Patet igitur ex praedictis quomodo potest salvari magnum esse accidens secundum intentionem beati Augustini, quamvis magnitudo non sit alia res distincta realiter a substantia inhaerens sibi; sic enim ponit Augustinus quod ad aliquid ut propinquitates, servitutes, aequalitates, similitudines et huiusmodi sunt accidentia, non tamen secundum catholicos multos huiusmodi relationes sunt quaedam res distinctae ab absolutis; sic enim ponit venerabilis Anselmus quod multae relationes sunt accidentia quae tamen sine omni mutatione possunt advenire alicui, et per consequens non sunt res distinctae inhaerentes sibi; sic etiam ponit idem Anselmus aliquod accidens convenire Deo, et tamen nulla res distincta realiter a Deo in eo recipitur per reslem per reslem inhaerentiam sive informationem.

Unde breviter nunquam legi in aliquo sancto, quod ponat plus accidens esse quantitatem et distinctam a substantia, nec ponit quod ad aliquid et relationes sunt accidentia a substantia distincta. Et ideo sicut secundum multos catholicos non repugnat dictis sanctorum dicere, quod relatio non est alia res a fundamento suo, sic non repugnat fidei catholicae dicere, quod aliqua quantitas non est alia res distincta realiter

a substantia; et simul cum hoc dico, quod aliqua quantitas est res alia absoluta distincta realiter a substantia, quia aliqua quantitas est res alia distincta a substantia, quae distinguitur realiter a substantia.

Ita praedicta potest videri alia dupliciter.

beati Augustini; non enim intendit dicere quod omnis magnitudo sit quaedam res absoluta inhaerens sub-

stantiae distincta realiter ab ea; sed intendit dicere quod

quod aliud est magnitudo, aliud quod ab ea magnum est,

pro tanto quia potest ipsa res manere quamvis non sit

magna; quod dupliciter potest contingere. Unde uno mo-

do per condensationem; si enim res magna condensatur,

ita quod fiat parvae quantitatis, per hoc solum partes

substantiae, quae multum distabunt localiter, fiunt pa-

rum distantes situationaliter sine omni re generata nova,

et sine omni antiqua destructa, et tamen ipsa res manet.

Ut ita aliud est rem esse, aliud rem magnam esse; quia

potest res esse quamvis non sit magna. Aliter potest

hoc contingere per omnipotentiam Dei, si faceret, sicut

dicunt multi, quod est possibile Deo facere, quod res

magna prius postea fieret illo modo alicubi quo cor-

pus Christi est sub specie panis, et tamen nullibi lo-

caliter et circumscriptive; tunc enim quia res non ha-

beret partes distantes situationaliter non esset magna; et

sic potest esse res quamvis non sit magna; et hoc so-

lum intendit Augustinus, et sic patet quod non est dic-

tum beati Augustini contra praedicta. Aliter potest de-

clarari quod beatus Augustinus loquitur de magnitudine

quae est relatio. Nam sicut magnum est relativum, ita

magnitudo est relatio; nunc autem secundum omnes catholicos non est contrarium dictis sanctorum, quod relatio non est alia res distincta realiter a re absoluta; non est ergo contrarium fidei catholicae dicere quod magnitudo, de qua loquitur Augustinus, non est alia res a substantia; cum hoc tamen stat quod beatus Augustinus dicit verum quando dicit magnitudinem esse accidens, quia accidentaliter praedicatur de re naturali; sic igitur exponi potest beatus Augustinus.

Aliter etiam potest exponi, quod per magnitudinem qua res creatae magnae sunt, non intelligit unum accidens absolutum inhaerens rebus creatis; sed per illam magnitudinem intelligit causam efficientem facientem eas esse magnas, de qua non est dubium quin alia res sit a rebus creatis quae participatione illius magnitudinis non quidem per informationem sed per realem dependentiam ad eam magnae sunt; et quod illam sententiam habeat, ultima verba eius sonant, quae ibi subdit De Trinitate capitulo X.; unde dicit quod "illa est vera magnitudo, qua non solum magna est domus et qua magnus est mons quisquis magnus est; sed etiam qua magnum est quicquid aliud magnum dicitur; ut aliud sit illa magnitudo, aliud (ea) quae ab ipsa magnitudine magna dicuntur; quae magnitudo utique primitus magna est multoque excellentius quam ea quae participatione eius magna sunt. Deus autem quia non est ea magnus magnitudine quae non

quae est causa quare aliae res creatae magnae sunt. Unde vult beatus Augustinus ostendere ibidem quod Deus nec causaliter nec aliquo modo magnus est aliqua magnitudine quae non est ipse Deus. Sed creaturae magnae sunt alia magnitudine quae facit eas esse magnas; quae tamen magnitudo non est ipsae res creatae, sed est prius magna multoque excellentius quam ea quae participatione illius magnitudinis magne sunt. Unde hoc verbum participare multum aequivoce sumitur in diversis locis tam a philosophis quam a sanctis, de illis tamen modis causa brevitatis pertranseo. Constat itaque quod duobus modis potest beatus Augustinus exponi; et altero illorum modorum possunt exponi omnes auctoritates sanctorum, quae videntur sonare vocaliter quod quantitas vel magnitudo est alia res distincta realiter a substantia et qualitate, et possent expositiones probari per processus eorundem sanctorum in aliis locis, de quibus tamen ad praesens supersedeo; nec inconueniens exponere dicta sanctorum cum omnes posteriores eis haec faciant; quamvis nuncnulli non habeant intentionem sanctorum et diversi diversimode sentiant de intentione eorum, quamvis neutri reputentur haeretici.

Capitulum XXXV.

Quomodo quantitas est distinctum
 praedicamentum a qualitate et sub-
 stantia non obstante quod nulla
 quantitas sit distincta a parte rei,
 a substantia et qualitate. In quo
 reponet ad sextum ostendens quod
 praedicamenta sunt signa de rebus
 praedicabilia.

Illud quoque considerandum est; quomodo quantitas
 est distinctum praedicamentum a qualitate et substan-
 tia, non obstante quod nulla quantitas sit res distinc-
 ta a parte rei a substantia et qualitate; non
 potest declarari ex simili ex dictis multorum catholi-
 corum doctorum; nam sicut saepe dictum est, relatio est
 distinctum praedicamentum a ceteris praedicamentis,
 et tamen secundum multos eorum relatio non est alia
 res distincta a rebus absolutis; poterit igitur quan-
 titas esse distinctum praedicamentum, quamvis nulla
 quantitas sit alia res distincta realiter a qualitate
 et substantia. Item non est maius inconveniens prae-
 dicamenta distingui, quae distinctas res contentas sub
 se non habent, quam species dividi quae distinctas res
 contentas sub se non habent; sed aliquando contingit
 species esse diversas, quamvis eadem res sub illis
 speciebus collocetur. Quod testimonio Iohannis Da-
 masceni probatur, ait enim: "Locus est superficies ae-
 ris"; ex quo patet quod eadem res est locus et super-
 ficies; hoc tamen non obstante, idem doctor cum aliis
 ponit locum et superficies esse distinctas species
 quantitatis. Quantitas etiam continua et quantitas dis-
 creta sunt distinctae; nulla tamen res correspondet

quantitati continuae quin correspondeat discretas;
 nullum enim continuum est quin cum alio constituat
 numerum, secundum intentionem praefati doctoris. I-
 dem etiam in diversis praedicamentis collocatur secun-
 dum eundem sanctum, sicut allegatum est prius; nullum
 igitur est inconveniens quod quantitas sit distinctum
 praedicamentum a qualitate et substantia, et tamen quod
 omnis quantitas non sit res absoluta distincta reali-
 ter a substantia et qualitate. Unde sciendum quod prae-
 dicamenta non sunt nisi quaedam praedicabilia et signa
 rerum, propter quod convenienter dicit Iohannes Damas-
 cenus: "Oportet cognoscere quod decem sunt praedica-
 menta, id est, genera generalissima sub quibus infertur
 omnis vox simpliciter dicta". Unde vult idem sanctus;
 quod omnis vox quae potest dici extremum propositio-
 nis vel illi per se respondeatur convenienter
 ad aliquam quaestionem factam per quaecumque in-
 terrogationem, sub aliquo praedicamento collocatur, et
 per quae ad distinctas tales quaestiones per diver-
 sas interrogativa factas respondetur, sub diversis prae-
 dicamentis collocatur; unde omnis per quae convenienter
 respondetur ad quaestionem factam de aliqua substan-
 tia per ubi, collocantur in genere ubi et omnia ad quae
 convenienter respondetur ad quaestiones factas per
 quando, collocantur in genere quando; et omnes voces per
 quae respondetur ad quaestionem factam per quale, sunt
 in praedicamento qualitatis; et omnes voces per quae re-
 spondetur ad quaestiones factas per quantum vel per

quot vel aliquod tale interrogativum quod ponitur a
 grammaticis interrogativum quantitatis collocantur in
 genere quantitatis. Et sic est in aliis vocibus collo-
 catis in diversis praedicamentis, nisi forte deficient
 nobis talia interrogativa, quia magnum penuriam voca-
 bulorum habemus. Collocantur autem *in diversis* *praedi-*
camentis non tantum nomina sed etiam verba et aliae
 partes orationis, et aliquando voces compositae ex di-
 versis partibus orationis sicut frequenter voces com-
 positae ex diversis ^{ae}propositionibus et suis casuali-
 bus, propter quod postquam dixit memoratus doctor in
 logica sua capitulo XXXII.: "Quod omnis vox scilicet in-
 complexa sub illo praedicamento referatur", explicat:
 "Sunt autem haec substantia ut lapis, quantum ut duo
 aut tria, ad aliquid ut pater et filius, quale ut album
 et nigrum, ubi ut in Tyro in Damasco, hoc autem loci
 ostensivum est, quando ut heri, cras, hoc autem temporis
 ostensivum, est habere ut vestimentum induere, situm es-
 se ut sedere vel stare, facere ut urere, pati ut uri".
 Ex quo colligitur quod adverbia ut heri, cras, verba ut
 urere, uri, composita ex praepositionibus et casualibus
 suis ut in Tyro, in Damasco sub aliquo illorum praedi-
 camentorum continentur. Et ideo praedicamenta non sunt
 nisi quaedam praedicabilia et signa rerum et incom-
 plexa, ex quibus fiunt complexiones verae et falsae; huius-
 modi autem possunt esse distincta in tantum quod praedi-
 catio unius de altero est impossibilis; quamvis nul-
 la res una per unum significatur quin eadem signifi-

netur per reliquum, sicut nulla res substantialis nec
 accidentalis significatur per hoc nomen angelus, quin
 significetur per hoc nomen angeli et e converso. Illa
 tamen est impossibilis, angelus est angeli et e conver-
 so; et ideo nullum inconveniens est ponere quod dis-
 tincta praedicabilia eandem rem important, non obstante
 quod substantia, qualitas et quantitas sint distincta
 praedicamenta; poterit tamen quantitas esse res non
 distincta realiter a substantia et qualitate. Est autem
 advertendum quod talia praedicamenta non sunt tantum
 signa ad placitum instituta, cuiusmodi sunt voces, sed
 etiam sunt conceptus sive intentiones animae quae
 sunt signa naturaliter significantia res; et ideo si-
 cut voces possunt distinguere res obstante similitudine
 signatorum, ita conceptus sive intentiones possunt dis-
 tingui, quamvis distinctas res non significant. Ut sic
 distinguuntur haec nomina, substantia, qualitas et quan-
 titas, quamvis res significatae non sint distinctae; nec
 propter hoc sunt nomina synonyma, nam hoc nomen, quantitas,
 aliqui connotat vel dat intelligere, scilicet partem
 rei situatiter distare a parte, quod nec per hoc nomen,
 substantia, nec per hoc nomen, qualitas, connotatur vel
 datur intelligi; propter quod poterit illa esse vera, tam
 substantia quam qualitas est, non obstante quod haec sit
 falsa, quantitas est.

Capitulum XXXVI.

Quod non debet praediota opinio
 abici tamquam haeretica, contra
 quosdam, opinionem illam tamquam hae-
 reticam condemnantes; et per hoc solu-
 itur, VII. ratio supra capitulo III.,
 adducta.

Et praediota ratio videtur et ostendit quod non
 oportet illam opinionem abici tamquam haereticam,
 quavis multi moderni doctores scribentes istam im-
 probent et impugnent. Primo quia nullus doctor multum
 repugnat contra opinionem *damnatam tamquam haereticam*
 quavis neget eam sicut ceteras opiniones catholicas
 et philosophicas, quas non intelligit esse veras; immo
 quidam doctor innuit illam opinionem probabilem esse,
 scilicet Scotus Libro IV. Distinctione XII. Quaesti-
 one II., et dat modum solvendi multa argumenta quae
 possent fieri contra eam, sicut patebit inferius. Alius
 etiam doctor recitat eam, et improbat sicut ceteras
 opinionem catholicorum quas credit esse falsas; immo
 si reputaret eam esse haereticam sicut nullus eorum
 facit, non esset standum eorum iudicio cum ad solam
 Romanam ecclesiam pertineat quaestiones fidei termi-
 nare, dicente Innocentio Papa XXIV. Quaestione I. Quo-
 tiens: "Quotiens" inquit "fidei ratio ventilatur, arbi-
 tror omnes fratres et coepiscopos nostros non nisi
 ad Petrum, *id est* sui nominis et honoris auctoritatem debere
 referri, veluti nunc retulit vestra dilectio, quod per

id est,

totum mundum possit ecclesiis omnibus prodesse".

Contra hanc obliuiscens glossa ibidem dicit: "Videtur contra hoc esse, extra De Haereticis, "Ad abolendum": "Nam ibi innuitur quod illi vitandi sunt tamquam haeretici, quos episcopi vitandos dixerint". Unde ibidem Lucius Papa: "Universos, qui de sacramento corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptismo, seu peccatorum remissione per debitam confessionem, aut de matrimonio vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire aut docere non metuerunt, quam sacra Romana ecclesia praedicat et observat, et generaliter quoscunque eadem Romana ecclesia vel singuli episcopi per dioeceses suas, cum concilio clericorum, vel clerici episcopi sede vacante cum concilio si oportuerit vicinorum episcoporum haereticos nuntiaverunt, vinculo perpetui anathematis innodamus". Ex istis verbis colligi posset quod ad episcopos et clericos sede vacante pertinet quaestionem fidei terminare. Sed ad illud respondet praeallegata glossa dicens: "Quod illud intelligendum est, quando tale quid dicunt quod certum est esse haeresim; hic vero ubi dubium est", argumentum ad haec extra De Haereticis, "Quia Christus", in glossa; Ex qua colligi potest quod episcopi, de haereticis asserentibus aliquid quod manifestum est esse haeresim, possunt inquirere aliter et aliter, qui si victor contraria tamquam haeretici, qui ex ipsa auctoritate Papae excommunicantur. Sed quaestionem notam de aliquo articulo de quo sunt opiniones propter sa-

fidentes catholicos, non est eis licitum terminare; di-
 stinctio ubi prius: aliud est quaestionem de
 fide terminare, quod non est proprium sedis apostolicae,
 sed permittitur, sicut hic dicitur; aliud est ipsam
 sine defensione ventilare; quod patriarchae et primates
 facere possunt. Ut sicut illud Clementis Papae qui
 videtur innuere quod ad episcopos pertinet quaestionem
 fidei terminare, Distinctione VIII., "In illis", ubi dicit
 sic: "In illis civitatibus, in quibus olim (apud) ethni-
 cos primi flamines eorum atque primi legis doctores
 erant, episcoporum primates atque patriarchas beatus
 Petrus poni praecipit, qui reliquorum episcoporum cau-
 sas et maiora negotia in fide agitarent". Ex ista au-
 thoritate possit aliquis respondere, quod ad episcopos
 pertinet quaestionem fidei terminare, quod non est verum;
 unde respondet ibidem glossa: "In fide, id est, fideliter";
 et quod quaestio fidei sit ad sedem apostolicam referen-
 da, probat illud, XVI. Quaestione I., "Frater noster", et
 ideo dicit. Sed exponit hoc "in fide, id est, fideliter" vel
 potius agitare causas fidei qui non sunt episcopi, sed
 doctores, vel distinguere qui sunt qui dubitant; nam si
 causa sunt episcopi possunt determinare, extra De Hae-
 reticis, "Ad abolendam; si clerici Papa; eodem titulo,
 "Quum Christus", haec glossa. Patet igitur quod cum con-
 troversia est inter theologos de aliquo articulo an sit
 consonus an dissonus fidei Christianae ad summum pon-
 tificem est recurrendum. Cum enim officium inquisiti-

oris de haeretica privitate sollemniter constituitur vel
 non solum in scriptis constituitur, sed etiam videtur pro
 ad talem inquisitionem pertinere quaecumque difficilem
 questionem et profundam de articulis quibuscumque per-
 tinentibus ad theologiae auctoritate propria terminare,
 et quaecumque magnum in theologia famosus et dignum tam
 rectae vitae quam scientiae doctorem officio per uni-
 versitatem solemnem approbatum, si suae opinioni contra-
 diceret, tamquam haereticum condemnare; videtur igitur
 ad Romanum pontificem recurrendum, quando quaestio ven-
 tilatur de aliquo quod non est expressum in scripturis
 canonicis, nec est per ecclesiam Romanam determinatum,
 quod etiam vidimus fieri modernis temporibus. Non ergo
 standum est iudicio modernorum aliquorum, qui damnav-
 runt praedictam opinionem, maxime cum multi doctores
 Catholici scientia et vita laudabiles hanc opinionem
 tenuerunt; et ut per relationem fide dignam intellexi-
 mus, quidam doctor magnus, archiepiscopus Lugdunensis, per
 Romanam ecclesiam canonizatus hanc opinionem tenuit, et
 in scriptis reliquit; cuius tamen librum praedictam o-
 pinionem continentem non vidi, sed spero in brevi re-
 cipere. Item multo magis licitum est negare dicta il-
 lorum qui se mutuo reprobant et quorum nonnulli doc-
 trinam suspectam et ab universitatibus solemnibus con-
 demnatam tenent, quam dicta sanctorum patrum postquam
 sunt a sede apostolica approbata. Qualibet debet pia
 fide tenere, dicente Innocentio extra De Constitutio-

riter tunc illud scribitur, "si scriptum est: "Benedictum
 quod dictis sanctorum patrum vel aliorum ab ecclesia
 receptorum stare licet, et qui dicit, quod ipsi dicunt,
 non potest determinate redargui nisi ea diceret quae
 retractata sunt, sicut Augustinus multa retractavit de
 dictis suis vel nisi sicut per ecclesiam correcta. Si
 vero diversas opiniones inter se habent, ut de corpore
 virginis Mariae conceptae, vel de reliquis huiusmodi,
 licet non potest quicquam dicere quod vult; si vero aliter
 inter sanctos invenitur, necesse est usque ad minimum
 iota conservare quos dicunt, postquam opuscula eorum
 sunt a sancta ecclesia authenticata. Olim autem ante-
 quam essent authenticata licitum erat tenere ea vel
 non; non igitur potest aliquis redargui quamvis docto-
 res non authenticos ab ecclesia Romana neget; unde est
 aliquorum modernorum detestanda praesumptio, qui se
 supra se extollentes cupientes soli vocari rebbi, om-
 nem opinionem a suis dogmatibus dissentientem agitati
 invidia damnantes, quia per rationem negant impro-
 bare tamquam periculosam et haereticam caninis latria-
 tibus lacerant incessanter, non attendentes quod pater
 sanctissimus et doctor eximius beatus Augustinus nec
 suis litteris nec aliorum episcoporum sic voluit in-
 servire, minime alius in eis potest iusta iudicia et
 nulla temeritate mutari. Tale dicitur de his scriptis
 non aliter, sed sicut in 17. capitulo: "Benedictum
 litteris quae quasi canonicis scripturis inservire".

Item idem libro primo De Trinitate capitulo II.: "Nec pigebit" inquit "me sicubi haesito, quaerere; nec pudebit, sicubi erro discere". Item ibidem capitulo, III.: "Qui vero" inquit "haec legens dicit; intelligo quicquid dictum sit, sed non vere dictum est; asserat, si placet, sententiam suam, et redarguat meam, si potest. Quod si cum charitate et veritate fecerit, mihi (que) etiam, si in hac vita maneo cognoscendum facere curaverit, uberrimum fructum huius mei laboris cepero. Quod si mihi non potuerit, quibus illud potuit, me volente ac libente praestiterit: ego tamen in lege Domini meditur, si non die ac nocte, saltem quibus temporum particulis possum et cetera". Item idem ad Vincentium et habetur Distinctione IX.: "Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quae possunt iusto iudicio et nulla temeritate culpari"; et Distinctione capitulo, "Ego": "Alios" inquit "ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinae polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi per alios auctores, vel per canonicas vel probabiles rationes, quod a vero non oberrent persuadere potuerunt". Item idem de unico baptismo et habetur Distinctione IX., "Quis": "Quis nesciat per episcoporum" inquit "litteras quae post confirmatum canonem vel scriptae sunt vel scribentur, et per sermonem forte sapientiores in ea re cuiuslibet peritiores, et per aliquorum *episcoporum* *graviorum* *auctoritate*

acutioresque prudentiam et (per)concilia licere reprehendi, si quid in eis forte a veritate deviatum est?

Item idem in epistola ad Vincentium et habetur Distinctione IX., "Noli frater": "Non sic" inquit "leguntur scripta sanctorum episcoporum tamquam ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, si ubi forte aliter sapuerunt. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: 'Et si quid sapitis, hoc quoque Deus vobis revelavit'". Item in epistola ad Fortunatum idem Augustinus et habetur Distinctione IX., "Neque quorumlibet": "Neque" inquit "quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum et laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificentia, quae illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte invenimus, quod aliter senserint quam veritas habet, divino adiutorio vel ab aliis intellecta vel a nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores *meorum*". Istis auctoritatibus pluribusque aliis evidenter colligi potest, quod scripta quorumcumque antequam sint a Romana ecclesia authenticata licitum est improbare atque respuere. Et ideo quamvis multi teneant oppositum propositae opinionis, non oportet eam contemnere, maxime cum sic consona dictis sanctorum et doctorum ab ecclesia receptorum; hoc tamen fateor, si posset ostendi quod sit de mente cuius-

cumque doctoris ab apostolica sede recepti, quod quantitas est alia res absoluta distincta realiter a substantia et qualitate, paratus sum hoc defendere et tenere, quamvis nolim propter dictum cuiuslibet de plebe meum intellectum captivare et contra dictamen rationis aliquid asserere, nisi Romana ecclesia doceat hoc esse tenendum, quia maior est ecclesiae auctoritas quam tota ingenii humani capacitas.

Capitulum XXXVII.

Quod praediota opinio non contradicit experientiae et soluitur ratio octava supra capitulo, III. recitata.

Ex superioribus faciliter videri potest, quod ponere quantitatem non esse aliam rem a substantia at qualitate experientiae non contradicit; nam divisa substantia sine partis amissione, non oportet plus quantitate, quam substantiam perdi; ita enim potest quantitas dividi sine partis amissione sicut substantia; non enim quaecumque lignum dividitur, oportet aliquam rem absolutam corrumpi. Possibile est etiam quod substantia, quae primo est maioris quantitatis, fiat minoris, sine cuiuslibet rei absolutae corruptione, quod in condensatione rei patet. Nam re aliqua condensata inconveniens est ponere quod quantitas aliqua praecedens remaneat; aut igitur tota sine novitate cuiuscumque partis manet; quo concesso fit minoris quantitatis sine corruptione alicuius rei absolutae, et per consequens propter hoc non oportet quantitatem distinguere a substantia aut remanet quantitas praecedens, ita tamen quod aliqua praecedentis pars corrumpatur, quod stare non potest; quia si aliqua pars praecedentis quantitatis corrumpatur, accipio istam partem substantiae quae primo erat primum subiectum illius quantitatis sive illius partis quantitatis, et quaero, aut modo remanet sine quantitate, quod dare non potest, quia tunc naturaliter substantia vel pars substantiae quae prius

erat quanta, fieret non quanta, ipsa manente, quod est falsum et impossibile; aut est subiectum alicuius partis quantitatis, et tunc ^{vel} novae quod dari non potest, quia non est maior ratio quod una pars condensati recipiat novam quantitatem quam alia; et ita oportet quod vel tota substantia secundum quamlibet sui partem recipiat novam quantitatem vel secundum naturam; vel est subiectum alicuius perexistentis, quod stare non potest, quia tunc vel pars quantitatis migrat a subiecto in subiectum, quod est impossibile per naturam, quamvis Deus posset hoc facere, Deus enim sic res administrat ut eas proprios motus agere sinat. Relinquitur igitur ex omnibus praedictis quod, quando aliqua res condensatur et fit minoris quantitatis, non perditur aliqua res absoluta nec corrumpitur; sed sine omni corruptione rei absolutae eadem res, quae primo erat maioris quantitatis, postea est minoris quantitatis, per hoc quod partes eiusdem rei magis distabant situ aliter prius quam nunc. Et ita patet evidenter quod propter talem experientiam non oportet ponere quantitatem esse aliam rem absolutam a substantia et qualitate; imo propter experientiam oportet ponere quod quantitas non est alia res absoluta deferens qualitates et distincta realiter a substantia, cuius aliqua pars vel tota perdat, quando aliqua substantia fit minoris quantitatis quam prius; nam per experientiam patet quod aliquando aliqua res fit minoris quantitatis, quamvis nulla pars albedinis vel saporis vel talis qualitatis

deperdatur;quo concessio quaero,aut quaelibet pars
 praecedens manet nunc sicut prius,aut non. Si dicas
 quod quaelibet pars quantitatis praecedentis manet,
 oportet te concedere,quod quando res fit minoris
 quantitatis quod nulla pars quantitatis deperdatur,
 quod est propositum. Si autem dicas quod aliqua pars
 quantitatis deperdiatur vel corrumpitur,et manifestum
 est quod nulla est maior ratio quod una pars corrumpatur
 quam alia;igitur tota corrumpitur,quod est inconveniens.
 Similiter sive tota quantitas praecedens
 corrumpatur sive pars tantum,cum ad destructionem subiecti
 primi et immediati sequatur destructio accidentis in eo,
 sequitur quod vel tota albedo vel pars eius corrumpitur
 quodcumque res aliqua *condensatur*. Et similiter hoc oportet concedere de sapore et de quaelibet
 qualitate sensibili,quod est contra experientiam;est itaque
 contra experientiam dicere quod,quodcumque aliqua substantia
 condensatur vel fit minoris quantitatis,quod aliqua res
 absoluta deferens qualitates deperdatur;et ideo consonum
 experientiae est,quod quando aliqua substantia sine amissione
 alicuius partis substantiae fit minoris quantitatis per
 condensationem vel per alium modum,nulla res absoluta
 deferens qualitates corrumpitur,nec secundum se totam nec
 secundum partes eius;sicut consonum est experientiae
 quod qualitates multae tunc nec secundum se totae nec

secundum partes suas corrumpuntur vel amittuntur. Et ideo substantia illa non fit minoris quantitatis per alicuius accidentis absoluti deperditionem, sed per hoc quod partes illius substantiae minus distant situationaliter nunc quam prius; et eodem modo partes qualitatum extensarum in illa substantia minus distant nunc quam prius, sine cuiuscunque accidentis absoluti destructione vel amissione.

Et si quaeras qualiter est nunc minoris quantitatis quam prius, si nullam rem perdidit, dicendum est quod hoc est virtute agentis, quae, sicut potest rem aliquam movere localiter, ita potest partes appropinquare ad invicem quae prius magis distabant; et ideo illam rem esse minoris quantitatis nunc quam prius non est aliud quam partes illius rei minus distare localiter seu situationaliter nunc quam prius. Nec ad haec requiritur aliquid nisi partes quae distant et agens faciens effective ipsas distare, una cum causa finali; immo mirum videretur quod una res vilis creata posset distendere illas partes; et Deus per suam omnipotentiam non posset facere partes speciei distare nisi coniungeret unam talem rem distinctam ab eis.

Capitulum XXXVIII.

Quod omnes longitudoines sunt
eiusdem speciei et quomodo aliquae
quae differunt specie, et solvitur
IX. ratio capitulo XXX. adducta.

Post haec vivendum quomodo omnes longitudoines sunt
eiusdem speciei; et quomodo aliquae differunt specie.
Unde notandum est quod, sicut probatum est per Iohan-
nem Damascenum, eadem res secundum aliam et aliam in-
tentionem potest esse in diversis praedicamentis, et
per consequens duae res eiusdem praedicamenti possunt
esse in diversis praedicamentis; nam secundum praedic-
tum doctorem, eadem res secundum intencionem unam est
in genere substantiae, et secundum aliam intencionem
est in genere quantitatis; et per consequens acceptis
talibus duabus rebus quarum utraque secundum aliam
et aliam intencionem collocatur in praedicamento sub-
stantiae et in praedicamento quantitatis; illae res
sunt eiusdem praedicamenti, quia utraque est in praedicamento
substantiae et tamen sunt in diversis praedicamentis
secundum memoratum doctorem et sanctum;
ita possibile est quod aliquae res contineantur sub
una specie et sub diversis speciebus, propter quod il-
lae res, quarum utraque est longitudo, possunt conti-
nere sub hac specie quantitatis longitudo; et tamen po-
terunt contineri sub diversis speciebus substantiae;
nec est hoc maius inconveniens, quam concedere quod

eadem res, quae sunt in uno praedicamento, simul cum
 hoc in diversis praedicamentis continentur. Concedendum
 est igitur quod longitudo aeris et longitudo aquae sunt
 eiusdem speciei in praedicamento quantitatis, et ta-
 men sunt diversarum specierum in genere substantiae;
 sicut multi catholici ponunt, quod diversae relationes
 eiusdem speciei in genere relationis sunt res indis-
 tinctae realiter a fundamentis distinctis specie; ~~ut~~
 albedo, color, nigredo, dulcedo, et tales quantitates
 distinguuntur specie; et tamen omnes similitudines,
 quae non sunt res distinctae realiter, extra animam
 ab illis qualitatibus, continentur sub una specie in
 genere relationis; ita potest esse de longitudinibus
 quae non sunt aliae res a substantia et qualitate, et
 tamen continentur sub una specie in genere quantitatis.
 Sciendum est tamen, quod nunquam tales species dis-
 tinctae non subalternatim posita, praedicantur de a-
 liqua re sive de pronomine demonstrante rem extra in
 quid et per se primo modo, et per hoc possunt solvi
 multae auctoritates philosophorum quae videntur con-
 tra praedicta, sicut alibi ostensum est.

Capitulum XXXIX.

De diverso modo praedicandi quantitatis, solvens X. rationem supra positam capitulo XXX.

Post haec dicendum est de diverso modo praedicandi quantitatis de diversis praedicamentis. Unde sciendum est quod quamvis per se diversis modis accipiat in diversis locis a philosophis, unde in uno loco vult Aristoteles quod tantum necessarium est per se, et alio loco vult quod lignum per se est album cum tamen contingenter sit album, tamen quantum ad propositum sufficit, per se uno modo accipitur quando praedicatum non connotat vel signat aliquid quin aliquid consimile connotetur vel denotetur intelligi per subiectum; et ideo quando subiectum est mere absolutum et nihil connotat nec dat intelligere aliquid, et praedicatum est connotativum et dat aliquid aliud intelligere, tunc talis propositio non dicitur per se. Et sic accipiendo per se, semper ad hoc quod propositio sit per se, requiritur quod propositio non possit esse falsa cum constantia subiecti, hoc est, si esse existere praedicetur de subiecto significative sumpto; sicut impossibile quod haec sit vera, Sortes est; haec existente falsa, Sortes est homo; et ideo illa constantia est bona, Sortes est, ergo Sortes est homo. Similiter sequitur, homo est; igitur homo est animal. Et sic accipiendo per se, haec non est per se, qualitas est quanta; neque

illa est per se, substantia est quanta; et huius ratio
 est secundum praedictum, quia hoc praedicitur, quantum
 connotat partem rei esse extra partem. Nihil autem tale
 connotat vel fiat intelligere hoc subiectum qualitas,
 nec hoc subiectum substantia; sed hoc nomen quantitas
 ita dat intelligere partem distare a parte sicut hoc
 praedictum quantum. Et propter hoc haec est per se,
 quantitas est quanta, et nulla talis est per se, quali-
 tas est quanta, substantia est quantitas, albedo est
 quanta, homo est quantus; immo possibile est quod haec
 sit vera, homo est, haec existente falsa, homo est quan-
 tus. Si enim omnipotentia Dei conservaret substanti-
 am hominis eodem modo praesentem speciei panis, quo-
 niam conservat corpus Christi praesens substantia pa-
 nis localiter et circumscriptive et simul cum hoc de-
 strueret omne accidens absolutum existens in homine;
 tunc haec esset vera, homo est, et haec falsa, homo est
 quantus. Et eodem modo posset omnipotentia Dei con-
 servare quaecunque substantias, et quaecunque quali-
 tates, quantumcumque quaelibet talis esset falsa, haec
 substantia est quanta, haec qualitas est quanta. Et pro
 tanto dicunt philosophi et sancti, quod substantia est
 quanta per accidens, et similiter qualitas est quanta
 per accidens; sed haec est per se, quantitas est quan-
 ta, et similiter illa, longitudo est quanta, et sic de
 aliis. Impossibile est enim quod haec sit vera, longi-
 tudo est, haec existente falsa, longitudo est quanta, et

similiter impossibile est quod haec sit vera, quan-
 titas est, haec existente falsa, quantitas est quanta;
 sed ex hoc non sequitur; igitur quantitas est alia res
 absoluta a substantia et qualitate, sed sequitur quod
 illa est possibilis, quantitas non est eadem res abso-
 luta cum substantia et qualitate, quam concedo esse pos-
 sibile; etiam posito quod tam substantia quam qualitas
 sit in rerum natura; sicut quantumcunque haec sit mo-
 do vera, res habens partem distantem a parte est sub-
 stantia vel qualitas; tamen haec est possibilis, nulla
 res habens partem distantem a parte est substantia
 vel qualitas. Et si dicatur illa sunt distincta re-
 aliter quorum unus potest esse sine alio; sed possibi-
 le est quod substantia sit quantitate non existente;
 igitur substantia et quantitas sunt distincta reali-
 ter; dico quod in omni tali modo arguendi est falle-
 cia figurae dictionis; eo quod commutatur absolutum
 purum in connotativum; sicut haec, illa sunt distincta
 quorum unus potest esse sine alio; homo potest esse,
 musico non existente; igitur homo et musicus sunt dis-
 tincta realiter. Et similiter haec, illa sunt distinc-
 ta realiter quorum unus potest esse sine alio. Sed
 Deus potest esse, beatificante non existente, quia il-
 la stant simul, Deus est, beatificans non est; igitur
 Deus et beatificans sunt distincta realiter. Qualiter
 autem in tali modo arguendi est fallacia figurae dic-
 tionis ad logicum pertinet; et alibi dixi de hoc, ideo
 nunc causa brevitatis pertranseo.

Capitulum XL.

Qualiter diversae quantitates possunt esse subiective in substantia cum duo corpora non possint naturaliter esse simul; et solvitur ratio ultima.

Qualiter autem diversae quantitates possint esse subiective in substantia, cum duo corpora non possint esse simul; nunc est considerandum: unde notandum est quod corpus dupliciter accipitur. Uno modo pro individuo per se existente in genere substantiae, quod non est natum esse pars alterius existentis per se in genere; et magis universaliter, pro omni eo quod ponat naturaliter per se existere, absque hoc quod sit pars alterius vel innitens alteri, quod tamen componitur ex partibus nativis distare situ aliter, et talia duo corpora esse simul est impossibile per naturam. De tali autem corpore loquuntur omnes auctoritates quae ponunt quod duo corpora non possint esse simul, et de tali corpore loquitur glossa allegata prius, quando dicit quod solum corpus habet pondus, loquendo naturaliter, tale autem corpus nec est materia pura nec forma substantialis nec aliqua qualitas. Aliter tamen accipitur corpus pro omni illo quod per partes intrinsecas sibi est longum, latum et profundum, et sic raro vel nunquam accipitur corpus; si tamen sic accipitur non est impossibile talia duo corpora, quorum unum natum est esse for-

ne alterius esse simul; nec est impossibile alia mul-
 ta, quae nata sint informare unum subiectum, esse si-
 mul. Et ideo plures longitudines tales et plures so-
 liditates esse simul non est impossibile, quod tamen
 plures soliditates, quae naturaliter possunt existere,
 quamvis non sint partem alicuius nec in aliis tan-
 quam subiectis, esse simul *est impossibile per natu-*
ram; quales soliditates non sunt aliqua qualitates, unde
 nulla qualitas potest per se existere virtute creata,
 quamvis possit virtute divina. Si dicas, quod duo cor-
 pora non possunt esse simul, hoc est propter repugnanti-
 am ipsarum dimensionum; *igitur* nullae dimensiones
 possunt esse simul. Dicendum est quod non quaecumque
 dimensiones repugnant esse simul, sed dimensiones quae
 possunt naturaliter per se existere, illae colae re-
 pugnant, sic quod naturaliter non possunt esse simul,
 et *mutuo* se expellunt de loco si sibi ipsis relin-
 quantur, quamvis per divinas potentias quaecumque di-
 mensiones possint esse simul. Reliquae autem dimensio-
 nes, quae natae sunt informare substantiam, vel *corpora*
 una nata est informare aliam esse simul non est im-
 possibile; nec oppositum inveniam legi in sacra scrip-
 tura. Et si quaeras quare plus repugnant illae dimen-
 siones ut non sint simul per naturam quam aliae, suf-
 ficit mihi respondere quod natura rei talis est, quia
 mihi constat partim per rationes, partim per experien-

tiam, per rationem enim constat quod substantia et qualitas nata informare eam non habent aliquam rem mediam deferentem qualitatem; ex quo patet quod ad hoc quod tam substantia quam qualitas sit extensa, sufficit quod habeat partes distinctas realiter nates distare situationaliter cum causa agente quae potest producere effective illas partes in distinctis locis, et sic facere eas distare localiter, et in eodem statu conservare easdem; quod etiam confirmatur ex hoc, quod prius naturaliter producantur partes substantiae in locis distinctis ab agente, quam informantur aliquo accidente absoluto. Per experientiam etiam patet, quod substantia et qualitas sunt simul situationaliter; et similiter per experientiam constat quod uno corpore existente per se universaliter ingrediente aliquem locum, aliquid consimile corpus sibi cedit.

Quod si dicas quod per consimilem experientiam patet quod in accidentibus in sacramento altaris cedit corpus per se subsistens; potest dici quod hoc est, vel quia qualitas per se existens nec est nata informare subiectum in quo nunquam fuit, vel quia corpus illud habet consimiles qualitates, vel quod hoc est voluntate dei volente quod aliquid contra communem cursum naturae evidenter appareat sensui, et hoc ut mereamur, quia fides non habet meritum cui humana ratio praebet experimentum; unde multi catholici ponunt ibi multa fieri a solo Deo, ne evacuatur meritum fidei; sicut conditionem substantiae, creationem novae quantitatis et huiusmodi. Et de hoc vide Scotum Libro IV. Distincti-

one XII. Subestione VI. et IV. Et ideo de istis omnibus potest aequè faciliter dici quod Deus ordinavit quod omnia apparentia sensui, quae fiunt circa hostias non consecratas, fiunt etiam circa hostias consecratas. Et illic illa, quae non possunt fieri virtute creata, disposuit facere immediate per seipsum. Ex praedictis colligi potest quomodo illa accidentia manent simul, quatenus non sint in aliquo uno subiectivo, nec unus sit subiectum alterius, quia sive hoc possit fieri virtute creata sive non, non debet esse dubium quin possit fieri virtute divina, et eodem modo sine virtute creata, possit illa ponderositas remanere in sacramento altaris movere secum alias qualitates quibus est coniuncta sive non; non est dubium quin hoc possit fieri divina virtute; et ideo sicut quidam dicunt quod motus hostiae movetur simul corpus a solo Deo, ita quod virtus creata corpus Christi movere non potest, quantumcumque hostia moveatur; ita potest faciliter dici, quod motus ponderositate moveatur ceterae qualitates vel virtute creata vel virtute divina. Sic etiam omnes transmutationes, quae videntur fieri circa qualitates remanentes in sacramento altaris, possumus salvare quod illae, quae non possunt fieri virtute creata, fiunt virtute Dei, sicut multi ponunt de multis. Et ita omnia, quae apparent sensui, aequè possunt salvari, posito cum antiquis doctoribus approbatis, quod sapor, pondus, color, et ceterae qualitates huiusmodi sunt per

ea subsistentes; quaevis sequens antiquos rationabile
 sit ponere multas translationes in fieri virtute di-
 vina, quae ab aliis ponuntur fieri virtute creata; nec
 creatio aliquem debere ducere quia deo attribuit quod
 creaturae convenire non potest.

Capitulum XLI.

De solutione quorundam argumen-
torum contra praedicta.

Contra opinionem praedictam ad haec adducuntur quaedam quae ut ea intelli, volo nunc recitare et dissolvere; alias plenius et clarius recitaturus et responsurus, si mihi plenius innotescant. Arguunt autem adhuc quidam sic: si aliqua substantia et aliqua quantitas sint idem realiter; igitur ubicumque est illa substantia, ibidem erit illa quantitas; cum igitur substantia corporis Christi sit in sacramento altaris, sequitur quod quantitas corporis Christi est in sacramento altaris. Unde arguitur sic ut intelli: quandocumque aliqua sunt idem realiter, ubicumque est unum illorum, ibidem est reliquum. Sed secundum praedictam opinionem substantia corporis Christi et quantitas corporis Christi sunt idem realiter, ergo et cetera; et per consequens sicut substantia corporis Christi est in sacramento altaris, ita quantitas corporis Christi essent in sacramento altaris.

Item arguit sic: quandocumque aliqua sunt idem realiter, ubicumque est unum illorum, ibidem est reliquum illorum; sed substantia corporis Christi et quantitas corporis Christi sunt idem realiter per praedicta, et substantia corporis Christi est in sacramento altaris substantia; igitur substantia corporis Christi est

in sacramento altaris quantitas, et ultra; igitur substantia corporis Christi est ex vi conversionis quanta in sacramento altaris, et ultra; ergo substantia corporis Christi est in sacramento altaris, habens partem distantem a parte, cui est haereticum. Ad primam illorum concedo ultimas consequentias ad quae adducit, scilicet quod quantitas corporis Christi est in sacramento altaris. Ad secundam vero praevincibilis potest dici multipliciter. Uno modo quod propositio assumpta, scilicet, ista, quaecumque aliqua et cetera, intelligendo de creaturis cuiusmodi est substantia, qualitas et quantitas, est falsa de virtute sermonis, propter implicationem falsam. Impliat enim quod aliqua sint aliqua, et tamen sint idem realiter, quod est impossibile; quia nunquam aliqua creata sunt aliqua, et una realiter, quia ex hoc ipso, quod sunt aliqua, sunt multa; et si sunt multa, non sunt idem; tamen de personis divinis hoc foret forsitan concedendum est quod plures personae sunt plures et tamen sunt una res simplex; sed de creaturis hoc non potest concedi; aliter potest dici quod concessa illa propositione sub uno intellectu, in forma arguenti est fallacia figurae dictionis, ex hoc quod accipitur sub uno terminus connotativus scilicet quantitas; unde sicut non sequitur quocumque aliqua sunt idem realiter ubique est aliquid unum illorum, ibidem etiam est reliquum aliorum; sed corpus Christi et corpus Christi habens partem extra partem vel partem distantem a parte sunt idem

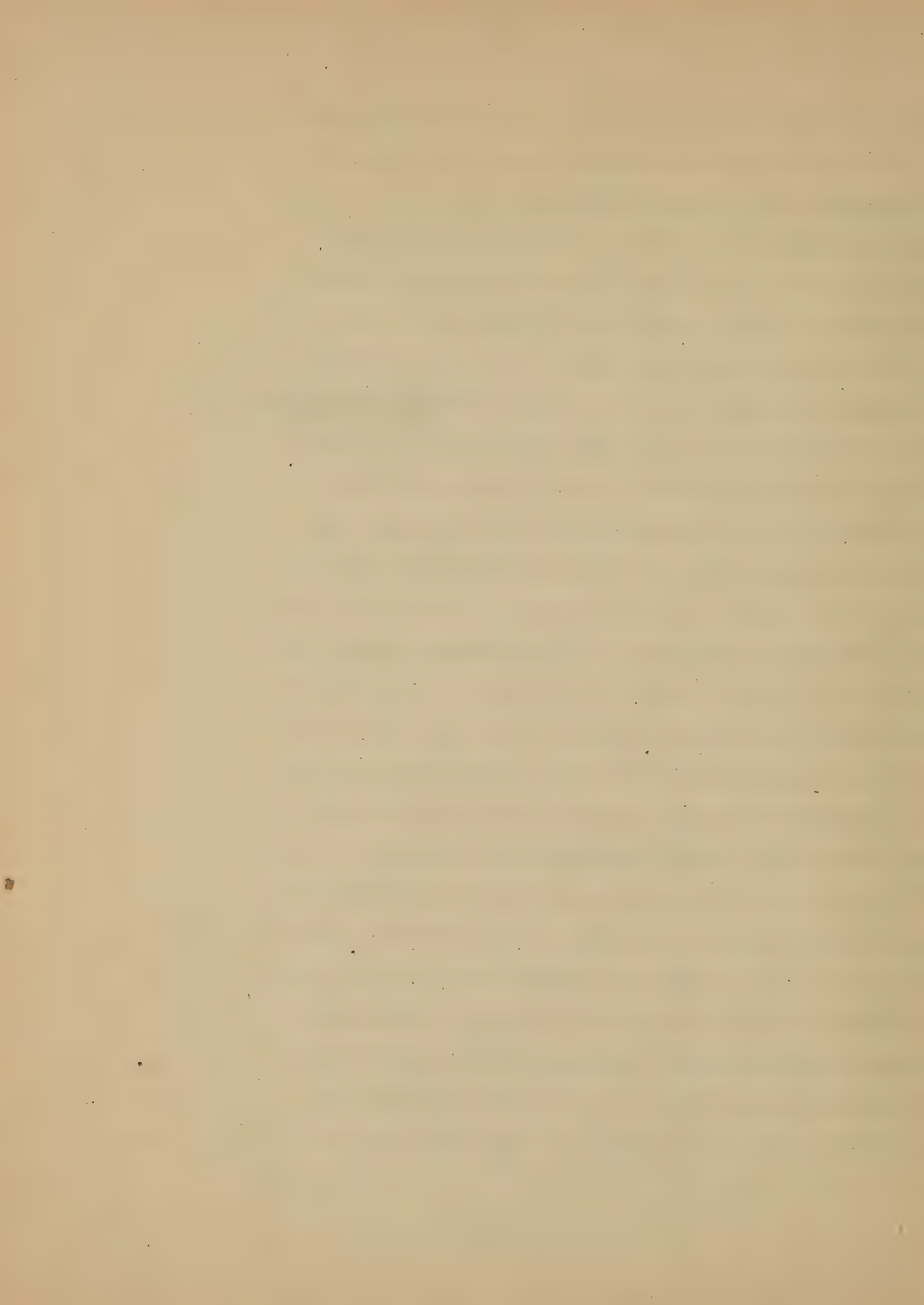

realiter; quia corpus Christi est realiter habens partes
distantes a parte, et aliqua substantia est in sacra-
mento altaris corpus Christi; igitur aliqua substantia
est in sacramento altaris corpus Christi habens par-
tes distantes a parte, vel sumatur in minori sic: cor-
pus Christi et existens circumscriptive in loco sunt
idem realiter, et similiter non sequitur: quancumque
aliqua sunt idem realiter, ubicumque aliquod est unum
illorum, ibidem idem est reliquum illorum. Corpus Chris-
ti in hostia et existens circumscriptive in loco sunt
idem realiter; igitur aliqua substantia est in sacra-
mento altaris existens circumscriptive in loco. Ita
etiam non sequitur: quancumque aliqui sunt idem re-
aliter, ubicumque est aliquod unum illorum, ibidem idem
est reliquum illorum; sed substantia corporis Christi
et aliqua quantitas sunt idem realiter, et aliqua sub-
stantia est in sacramento altaris quantitas; unde dico
quod, quavis haec sit vera, quantitas corporis Christi
est in sacramento altaris, haec tamen est falsa, sub-
stantia corporis Christi est in sacramento altaris
quantitas; sicut, quavis haec sit vera, corpus Christi
habens partes distantes a parte est in sacramento
altaris, et tamen haec est falsa, corpus Christi est
in sacramento altaris habens partes distantes a par-
te. Similiter haec est vera, aliqua substantia circum-
scripta loco. Sed forte dicitur quod illa non valet tan-
tum, quia non est simile in arguendo de abstractis et

de concretis; quantitas autem est quoddam abstractum
 habens esse circumscriptum in loco, et huiusmodi sunt
 concreta; et ideo quavis *taliter* arguenti non va-
 leat accipiendo sub, concrete, valet tamen accipiendo
 sub, abstracta; quia tales sunt falsae, corpus Christi
 et corpus Christi habens partem distantem a parte sunt
 idem realiter. Similiter corpus Christi et circumscrip-
 tum loco sunt idem realiter; *primum illorum non obstat*
 quia causa, quare in tali modo arguenti est fallacia
 figurae dictionis, non est quia accipitur sub nomine
 concretum sed quia sub, terminus connotativus. Quia
 autem quantitas illa est terminus connotativus, sicut
 habens vel quantum vel aliud tale, et ita deficit talis
 modus arguenti accipiendo sub, quantitates sicut acci-
 piendo sub, habens partem et cetera, vel circumscriptum
 vel aliud tale concretum; quoniam nec apud philosophos
 nec apud sanctos invenitur quod fecerunt tentas dis-
 tinctionem inter multa concreta et abstracta sicut
 faciunt aliqui moderni; unde nunquam invenitur in ali-
 quo sancto vel philosopho quod fecerunt distinctionem
 inter quantitates et quantum, sed indifferenter ponunt
 quantitates pro quanto et converto et aliquando prae-
 dicamentum quod distinxerunt a ceteris novae prae-
 dicamentis nominaverunt quantum, aliquando quantitates
 non distinguentes inter nomina ista; recurre etiam
 non obstat quia manifestum est quod illis est verum,

Corpus Christi et corpus Christi habens partem distinctam a parte sunt idem realiter; etiam similiter quolibet aliorum, et est eadem probatio pro omnibus talibus.

Quod autem ille, corpus Christi et circumscriptum loco sunt idem realiter, sit vera, patet manifeste; nam sequitur corpus Christi est circumscriptum loco; igitur corpus Christi est realiter idem alicui quod est circumscriptum loco, et ultra; igitur aliud, quod est realiter circumscriptum loco, est idem realiter cum corpore Christi, quia illa convertuntur, circumscriptum loco, et quod est circumscriptum loco; et sequitur, aliud circumscriptum loco est realiter idem cum corpore Christi; igitur circumscriptum loco et corpus Christi sunt idem realiter. Et eodem modo quolibet conciliis potest probari, quoniam, *omnes tales verae* sunt; quantumvis unus terminus alium importet quod non importatur per reliquum; hoc tamen non obstante potest unus illorum terminorum vera praedicari de aliquo cum aliqua determinatione, de quo tamen reliquus cum aliqua determinatione non praedicatur; sicut haec est vera, visibile et homo sunt idem realiter, et tamen haec est vera, Socrates per se primo modo est homo; et haec falsa, Socrates per se primo modo est visibile; sicut haec est vera, homo et Filius Dei sunt idem realiter, quia homo demonstratio Filius Dei et Filius

Dei sunt idem realiter et tamen haec est vera, ille
 semper fuit Filius Dei, et haec falsa, ille semper fuit
 homo. Ita est in proposito, quia haec est vera, aliqua
 substantia corporis Christi et aliqua quantitas sunt
 idem realiter, et tamen haec est vera, haec substantia
 est substantia corporis Christi in sacramento alta-
 ris, et haec est falsa, haec substantia est quantitas
 in sacramento altaris. Et sicut haec est falsa, sub-
 stantia corporis Christi est in sacramento altaris
 quantitas, ita haec est falsa, substantia corporis Christi
 est ex vi conversionis quanta in sacramento altaris;
 et ideo haec est falsa, substantia corporis Christi habet par-
 tem distantem a parte in sacramento altaris, et ita
 patet quod illud argumentum non valet; sicut non se-
 quitur, quod aliqua sunt idem realiter, ubi quae est
 aliquod unum illorum, ibidem est reliquum illorum. A-
 liquod quantum et corpus Christi sunt idem realiter
 et substantia corporis Christi est in sacramento al-
 taris corpus Christi; igitur in sacramento altaris
 quanta. Et si dicas, quod non est simile arguendo
 in terminis concretis et abstractis; respondeo quod
 quantum non est plus concretum quam quantitas, quantum
 ad significationem, quamvis non terminetur in tas, si-
 cut hoc nomen quantitas terminatur in tas. Et ita deficit
 modus arguendi accipiendo sub, hoc nomen quantitas ter-
 minatur in tas, sicut accipiendo sub, hoc nomen quantum.
 Et ita patet quod sophisma non concludit contra prae-
 dictam opinionem cum deficiat penes fallaciam figu-

res distinctis. Sed accipias quibuscumque propositioni-
bus veris potest evidenter concludi contra istas. Unus
accipiendo istas propositiones, quando aliqua res in-
formans aliam naturam est, cum determinari, ubiqueque illa
res habet illam determinare, ibi est tale; sicut ubique-
que aliquid habet albedinem, ibidem vere est album; et
ubiqueque aliquid habet informative calorem, ibidem est
calidum; igitur si quantitas sit alia res distincta a
corpore Christi, ubiqueque substantia corporis Christi
habet quantitatem, ibi vere est quanta; sed corpus
Christi in sacramento habet quantitatem, quia non se-
paratur ibi ab ea; igitur corpus Christi in sacramento
alteris est realiter quantum, et ultra; igitur corpus
Christi habet in sacramento alteris partes distantes
a parte, quod est haereticum. Si dicas quod corpus
Christi est ibi quantum, tamen non est ibi modo quan-
titativo; contra argue contra eos servando eandem lo-
quendi eorum, quia quaero de illo primo modo quantita-
tivo, aut est res distincta a quantitate aut non. Non
potest dici quod non est alia a quantitate, quia prin-
cipium eorum est, quod si unum manet et non reliquum
quod sunt distinctae res; sed quantitas caret et non
manet eodem quantitativo; igitur sunt distinctae res.
Sed quod non sunt distinctae res potest probari, quia
si sit distincta res, aut est alia res absoluta aut
alia res relativa. Non absoluta, quia tunc esset quan-
titas vel qualitas vel substantia, quorum quilibet

falsum est; nec est res realissima alia, quia non potest
 sibi assignari nec fundamentum nec terminum, nec potest
 in aliquo septem generum collocari, quia non in genere
 nec in actione, nec passionis, nec in genere relationis,
 nec in positione, nec in habere, nec in ubi, de quo ag-
 is videtur, quod illis modis quantitativus potest
 esse sine omni ubi. Si enim Deus crearet quantum ali-
 quod sine omni alia re, vere esset solus quantitativus
 et tamen sine omni ubi. Praeterea ostensum est prius,
 quod omne quantum continuum et permanens habet partem
 distantem a parte, sicut prius patuit per Iohannem Imma-
 nem; vel illa sunt convertibilia, quantum continuum,
 et permanens, et habens partem distantem a parte. Ex
 quo arguo sic: impossibile est quod aliquid sit quantum
 continuum et permanens nisi habeat partem distantem a
 parte et e converso; igitur ubi est aliquid quantum et
 continuum et permanens, ibi habet partem distantem a
 parte. Si igitur corpus Christi sit quantum in sacramen-
 to altaris, corpus Christi erit habens partem distan-
 tem a parte in sacramento altaris. Praeterea si corpus
 Christi sit quantum in sacramento altaris, igitur est
 longum, latum et profundum; sed impossibile est quod
 aliquid alicubi sit longum nisi ibi extensus; et non
 potest esse extensus alicubi nisi habeat partem dis-
 tantem a parte; igitur si corpus Christi in sacramen-
 to altaris sit quantum, ibi habebit partem distantem a

parte. Et si dices quod corpus hoc est ibi quantum.
 contra corpus Christi ibi habet quantitatem inheren-
 tem sibi, igitur ibi est quantum; sicut aliterque ali-
 quid habet aliamque quantitatem sibi, ibi est alius;
 respondetur ergo derogare veritati sacramentali quodristi-
 ti aliter, quod corpus Christi habet in sacramento al-
 tera quam quantitatem vel extensionem inherenter ali-
 bi, tunc enim esset ibi totum et haberet partes dis-
 tantes a parte, quod est falsum. Et ideo quantumcumque
 illis concederetur, corpus Christi est quantitas, tamen
 illis debet omnino negari, corpus Christi est realiter
 quantitas in sacramento altaris; sicut illis est vera, cor-
 pus Christi est realiter habens partem distantem a
 parte, tamen ista est simpliciter falsa, corpus Chris-
 ti est realiter habens partem distantem a parte in
 sacramento altaris.

Est igitur praedicta opinio in hoc quod quantitas
 continua et permanens non est nisi partes extra se
 posita, sive partes distantes actualiter, sive illas
 partes sint partes substantiales sive sint partes quali-
 tatis. Et ideo sicut haec est vera, corpus Christi
 habens partes distantes actualiter est in sacramento
 altaris, et tamen haec est falsa, corpus Christi habet
 partes distantes actualiter in sacramento altaris. Ita
 vocito quod haec concederetur, quantitas nec est cor-
 pus Christi realiter in sacramento altaris, nec ta-
 men est absolute neganda, corpus Christi est quantitas

in sacramento altaris; si autem haec est vera, aliquis
 homo, qui est Filius Dei, necesse fuit Deus; haec tamen
 simpliciter est falsa, Filius Dei necesse fuit homo,
 et ita in talibus saltem refertur nomine aliquid a par-
 te subiecti quod verum est de nominibus conno-
 tativis, quale nomen est quantitas, cuius hoc nomen
 quantitas significat rem connotando partes illius rei
 distare situatiter; propter quod haec est vera, quan-
 titas corporis Christi est in sacramento altaris, haec
 tamen simpliciter falsa est, corpus Christi est quan-
 titas in sacramento altaris.

Colophon.

Explicit tractatus gloriosus de corpore Christi et
in primis de puncti, lineae, superficie *iei corporis*, quanti-
tatis, qualitatis, et substantiae distinctione; venerabi-
lis inceptoris magistri Guillelmi de Ockham Anglii, vari-
tatis indagatoris profundissimi, sacrae theologiae pro-
fessoris doctissimi, 3° ordine Fratrum Minorum, post
lecturam Oxoniensem, catholice editus; impressus Argen-
tinae anno Domini, MCCCXCII.; Finitus post festum Epi-
phaniae Domini.

N/1198/05762/6363X

378.748	Pop 1908.18
Occam, William	v.1
Tractatus uenerabilis	
toris quihelmi...	

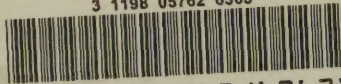
378.748

Pop 1908.18

v.1

3 1198 05762 6363

N/1198/05762/6363X